

ADLİYE CERİDESİ

Adliye Vekâleti tarafından ayda bir neşrolunur

Sene 12

Nisan 1934

Sayı 141

RESMÎ KISIM

KANUNLAR

*Zehirli gazlerle bunları kullanmağa mahsus vasıtaların
memlekete sokulmasının ve memlekette yapılmasının
men'i hakkında kanun*

Kanun numarası: 2399

Neşri tarihi: 15/4/1934

Madde 1 — Zehirli gazlerle bu gazleri kullanmağa mahsus vasıtaların Türkiyeye sokulması ve bunların Türkiyede yapılması memnudur. Ancak Millî müdafaa, Sıhhat ve İçtimai muavenet ve Ziraat ve Dahiliye ve Gümrük ve İnhisarlar vekâletlerinin - ihtiyacı için hariçten getirmecekleri ve dahilde yaptıracakları maddeler ve vasıtalar müstesnadır. Ne gibi madde ve vasıtaların ithal ve imalinin memnu olacağı vekiller heyetince tesbit olunur.



Madde 2 — Bu kanunun neşri tarihinden itibaren üç ay içinde birinci maddede yazılı madde ve vasıtaları elinde bulunduranlar bunları, cins, nevi ve miktarlarını gösterir bir beyanname ile mahallin en büyük mülkiye âmirine teslim mecburdurlar.

Madde 3 — Beyanname haricinde bırakılan veya teslim edilmeyenler üç ay geçtikten sonra kaçak sayılarak kaçakçılık kanunu ahkâmı tatbik olunur.

Madde 4 — Hükûmet, beyannamelerde tesbit edilen madde ve vesaiti maliyet fiatı üzerinden satın alır.

Madde 5 — Bu kanunun neşrinden itibaren üç ay zarfında kanunun sureti tatbikına dair bir nizamname yapılacaktır.

Madde 6 — Bu kanun neşri tarihinden üç ay sonra muteberdir.

Madde 7 — Bu kanunun hükümlerini icraya icra vekilleri heyeti memurdur.

11 - 4 - 934

* * *

1923 senesinde Lozanda Türkiye ile Amerika birleşik devletleri murahtısları tarafından imza edilen iadei mücrimin muahedenamesinin tasdiki hakkında kanun

Kanun No : 2404

Neşri tarihi : 15-4-934

Madde 1 — Amerika birleşik devletleri ile Lozanda 6 ağustos 1923 tarihinde imza edilmiş olan iadei mücrimin muahedenamesi kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun icrasına Adliye ve Hariciye vekilleri memurdur.

11-4-934

* * *

Türkiye ile Amerika düveli müttehidesi beyninde iadei mücrimin muahedenamesi

Türkiye ve Amerika düveli müttehidesi;

Adaletin ahsen suretle tevziini temin maksadile zirde musarrah ci-

hayet ve cünhalardan dolayı mahkûm olan veya takip edilen eşhası muayyen bazı ahvalde mütekabilen teslim etmeği faideli addettiklerinden, yeni bir iadei mücrimin muahedesi aktine karar vermişler ve bu maksatla murahhasları olmak üzere,

Türkiye Büyük Millet Meclisi hükûmeti ;

Türkiye Büyük Millet Meclisi hükûmetinin Hariciye vekili ve aynı mecliste Edirne meb'usu İsmet paşayı, Türkiye Büyük Millet Meclisi hükûmetinin Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye vekili ve mecliste Sinop meb'usu Dr. Rıza Nur beyi, ve Türkiye Büyük Millet Meclisi hükûmetinin sabık İktisat vekili ve aynı mecliste Trabzon meb'usu Hasan beyi,

Ve

Amerika dâveli müttehidesi hükûmeti reisi ;

İsviçre Konfederasyonu nezdinde fevkalâde murahhas ve orta elçisi Joseph C. Greu'yü,

Tayin etmişlerdir.

Müşarileyhim usulüne muvafık görülen salâhiyetnamelerini bade libraz ahkâmı atıyeyi kararlaştırmışlardır.

Madde 1 — Türkiye Büyük Millet Meclisi hükûmeti ile Amerika dâveli müttehidesi hükûmeti ikinci maddede tadat olunan ve müteakideyni âliyeden birinin kazasına tâbi arazide ika edilen bir cinayet veya cünha dolayısıyla işbu tarafın memurini adliyesi canibinden mahkûm veya takip edilipte diğer tarafın arazisine iltica eyliyen veya orada bulunan eşhası, talep üzerine, mütekabilen yekdiğerine teslim etmeği taahhût ederler.

Maahaza mücrimin iadesi hususu ancak delâili cürmiye firarının veya maznunualeyh olan şahsın bulunduğu mahal kavanini mucibince tevkifini muhik gösterecek ve fiil orada ika edilmiş olsa idi takibatı cezaiyeye meydan verecek suretlerde olduğu takdirde vaki olacaktır.

Madde 2 — Mücrimin iadesine hem mahalli ilticanın ve hem talip devletin kavanini mucibince müstelzimi mücazat olmaları şartile atideki cinayet ve cünhalar için muvafakat olunacaktır, yani :

1 - Katli ebeveyn, katil, tesmim ile katli evlât dahil olmak üzere kasten katil,

2 - İka harik,

3 - Deniz hırsızlığı, tayfanın veya tayfadan bir kısmının veya gemide bulunan sair eşhasın kaptana karşı hile veya cebir istimali ile gemiyi zaptetmiş olmaları halindeki gemi isyanı,

4 - Dahilinde mahiyeti altıncı maddede işaret olunan vesaiğe tasrih

edilmek lâzımgelen bir cinayeti irtikâp maksadile gece vakti bir meskene kesrû şikest ve zor ile dühul (burglary cürmü),

5 - Resmî veya hususî vesaiki taklit veya tağyir, mukallet veya tağyir edilmiş vesaiki hile ile istimal.

6 - Meskûkât ve evrakı naktiye, esham ile kuponlar, banknotlar, tahvilât yahut sair senedat ve evrakı itibariyenin tahrif, taklit veya tağyiri, ihracı, mevkii tedavüle vazı veya hileli bir maksatla istimali, umumî mühürlerle, altın ve gümüş masnuata mevzu umumî damgalar, pullar veya markaların taklit veya tağyiri, mukallet veya tağyir olunmuş işbu eşyanın hileli bir maksatla istimali.

7 - Miktarı iki yüz doları veya Türk parasile bu meblâğın muadilini tecavüz etmek şartile vediler veya resmî memurlar tarafından irtikâp olunan emvali umumiye ihtilâsı.

8 - Miktarı iki yüz doları veya Türk parasile bu meblâğın muadilini tecavüz etmek ve her iki memleketin kanunlarınca işbu cünha veya cinayet hapis ile veya daha ağır bir ceza ile tecziye edilmiş olmak şartile bir veya müteaddit memurun ve müstahdemin tarafından kendilerini istihdam edenlerin aleyhine irtikâp olunan ihtilâs.

9 - Hayatı beşeri tehlikeye koyacak surette şimendifer hututunun gayri kanunî olarak ve bilihtiyar tahribi veya seddi.

10 - İskatı cenin, kız kaçırmak izalei bikir, sigar veya kâhillerin kaldırılması (bu son tabirden murat bir veya müteaddit eşhası kendilerinden veya familyalarından cebren para çekmek için veya herhangi diğer bir gayri kanunî maksatla kaldırmak ve tevkif eylemektir.)

11 - Cebrü şiddetle veya tehdidat ile sirkat (robbery), kesir ve şikest ve zor ile veya divar aşarak bir hane veya bir mağazada ika olunan sirkat (Housebreaking ve Shop - breaking).

12 - Sirkat olunan meblâğ veya eşyanın kıymeti yirmi beş doları veya bu meblâğın Türk parasile muadilini müteceviz olduğu takdirde sirkati adıye.

13 - Dolandırıcılık ; nükut miktarı veya eşya kıymeti iki yüz doları veya Türk parasile muadilini tecavüz etmek şartile dolandırılmış, sirkat edilmiş veya hile ile elde edilmiş olduğunu bilerek nükut veya esham ve tahvilât veya sair eşya için yataklık etmek,

14 - Duçar olunan zarar miktarı iki yüz doları ve Türk parasile muadilini tecavüz ettiği takdirde her hangi bir şahıs ve bilhassa bir vedi, vekil, banker, bir şahsı salis malını idare eden kimse yahut bir şirket veya cemiyetin reisi, azası veya bir memuru tarafından irtikâp olunan sahtekârlık veya emniyeti sui istimal,

15 - Yalan yere yemin ve itmai şühut.

16 - Esaretin ilgasına ve esir ticaretine müteallik iki memleketin kanunları aleyhine irtikâp olunan cinayet veya cûnhalar.

17 - Hileli iflâs.

18 - İrtişa.

19 - Asgarî cezası bir sene haptisten dun olmıyan ağır darp ve cerh.

20 - Balâda tadat olunan ceraimden birine teşebbüs fiili, İşbu teşebbüs cinayet cezasile mücazâtı müstelzim olmak lâzımdır.

21 - Tarafeyni Âkideynin kanunları mucibince hapis cezası veya daha ağır bir cezayı müstelzim olduğu takdirde balâda zikrolunan herhangi bir cinayet veya cûnhada muin ve zimethal olmak.

Madde 3 — Siyasî cinayet veya cûnhalar veyahut bu gibi bir cinayet veya cûnhaya mürtebit ef'al için iadei mücrimin vaki olmıyacaktır.

Bir reisi devletin veyahut onun ailesi efradının hayatı aleyhine yapılan suikast, siyasî cinayet veya cûnha addedilmeyecektir. Müteakideyni âliyeden biri canibinden diğerine teslim olunan bir şahsın keyfiyeti iadeyi icra eden tarafa tebliğ edilecek olan tahriri ve sarih rızası olmadıkça veyahut tahliyei kat'iyesi anından itibaren otuz gün zarfında talip devletin arazisini terketmekte muhtar olduğu halde bu ihtiyarı istimal etmiş bulunmadıkça veyahut arazii mezkûreden çıktıktan sonra oraya avdet eylemiş olmadıkça şahsı mezkûr iadesine muvafakat edilmesinin sebebini teşkil eden cürümden gayrı olarak iadesi hakkındaki talepten evvel irtikâp edilmiş bir cürüm için takip veyahut tecziye edilmeyecektir.

Madde 4 — İadesi talep olunan şahıs iltica ettiği memlekette diğer bir cürüm için gerek maznunen mevkuf bulunmuş ve gerek muvakkaten tahliye edilmiş olsun takip olunduğu veya mahkûm edilmiş bulunduğu takdirde iadesi muamelâtı cezaiyenin hitamına ve kanuna tevfikân sureti kat'iyede tahliyesine değin talik olunabilecektir.

Madde 5 — Müteakideyni âliyeyn mütekabilen kendi tebaalarının iadesine muvafakate mecbur değildir.

Madde 6 — İadei mücrimin taleplerleri diplomasi tarikile ifa olunacaktır.

İadesi talep olunan şahıs iade talebini icap eden cürümden dolayı mahkûm olmuş bulunuyorsa işbu iade talebine ita olunan kararın bir sureti mevsukası raptolunmak lâzım gelecektir. Talep olunan şahıs bir cürümden dolayı yalnız maznunualeyh ise, talepnameye talip devletin salâhiyettar hâkimi tarafından verilmiş tevkif müzekkeresinin usulüne muvafık surette musaddak bir sureti ve keزالik tevkif müzekkeresinin müstenidialehyi olan ve şehadet ve sair delâilin usulüne muvafık olarak tasdik edilmiş suretleri raptedilmiş bulunmak lâzımdır. İşbu vesaikin

mucibi ittiham olan cürme, ika edildiği mahalle ve tarihine dair malûmatı sarihayı ihtiva etmesi lâzımdır. İşbu vesaika mucibi ittiham olan ceraime kabili tatbik ahkâmı kanuniyenin usulüne muvafık olarak musaddak bir suretile talep olunan şahsın hüviyetini göstermeğe muktazi hususat raptedilmiş bulunmalıdır.

Balâda gösterilen vesaik talip tarafın kanunlarının emrettiği şekilde tanzim olunacak ve onlara aslına mutabakatı musaddak olmak üzere matlubuminh olan tarafın lisanında veya Fransızca bir tercümeleri merbut olacaktır.

Şurası mukarrerdir ki iadenin tâbi olacağı usul iade talebinin vukua geldiği tarihte matlubuminh devlette mer'i olan ahkâma tevfiikan tanzim olunacaktır.

Madde 7 — İade talebi vukua gelmezden mukaddem bir kimsenin sureti muvakkatede tevkifi talep olunacağı zaman bu baptaki talep diploması tarikle yapılacak ve yahut iadeyi talip olan tarafın salâhiyettar şehbenderi veya işbu taraf canibinden mezun diğer bir kimse tarafından doğruca matlubuminh tarafın salâhiyettar memurinine gönderilecektir. Tevkif için takip edilecek usul matlubuminh devlette mer'i ahkâma tevfiikan tanzim edilecektir.

Tevkif günü dahil olmamak üzere tevkiften itibaren üç aylık bir mühlet zarfında altıncı maddede gösterilen şekilde evrakı lâzimesi merbut olarak kat'i bir iade taleptnamesi gönderilmeyecek olursa tevkifi muvakkatin hitam bulması ve tevkif edilen şahsın serbest bırakılması icap eder.

Madde 8 — Matlubuminh olan veyahut talip olan tarafın kanunu mucibince ceza davası veya ita olunan hüküm müruru zamana uğramış olduğu takdirde iade talebine muvafakat olunmayacaktır.

Madde 9 — Talep olunan şahsın hini tevkifinde yedi tasarrufunda bulunup zaptedilmiş olan bilcümle eşya, iade olunmasında, işbu şahs ile birlikte talip olan tarafa teslim edilmek lâzımdır. İşbu teslim yalnız şahsı mezburun takip edilmekte olduğu cürüm dolayısıyla ihraz edilmiş eşyaya değil, aynı zamanda cürmün delilini tayine medar olabilecek sair bilcümle eşyaya şamildir. Maahaza eşyayı mephusunanha üzerinde eşhası salisenin hukukuna lâyükile riayet edilmek lâzımdır.

Madde 10 — Talep olunan eşhasın tevkifi, hapis ve nakli masarifi, talip olan taraf canibinden tediye edilecektir.

Madde 11 — İşbu muahede tasdiknamelerin teatisi tarihinden iki ay sonra mevkii mer'iyete girecek ve beş sene müddetle mer'i kalacaktır.

Eğer işbu muahede balâda mezkûr beş sene müddetin inkızasından

lâakal altı ay evvel Tarafeyni Aliyeyni Akideynden biri veyahut diğeri canibinden feshedilecek olursa fesih keyfiyeti tesirini ancak altı aylık bir müddetin inkızasından sonra, husule getireceği cihetle feshedilinceye kadar mevkii mer'iyette kalacaktır.

Madde 12 — Fransızca, İngilizce ve Türkçe tanzim edilmiş olan işbu muahede tasdik edilecektir. İhtilâf halinde Fransızca metin muteber olacaktır.

Tasdiknameler sürati müm'küne ile İstanbulda teati edilecektir.

Tasdikanılmekal mezkûrûlesami murahhaslar işbu muahedeyi imza ve mühürlerle tahtim etmişlerdir.

Lozanda 6 Ağustos 1923 tarihinde tanzim olunmuştur.

KARARLAR VE TEFSİRLER

Askerî ve Mülkî tekaüt kanununun 28 ve 30 uncu maddelerinin tefsiri

Tefsir No: 195

1683 numaralı Askerî ve mülkî tekaüt kanununun 28 ve 30 uncu maddelerindeki malûliyetten maksut, zabıtlar ile askerî ve mülkî memurların kendi sun'u taksirleri olmaksızın hini tekaütlerinde mevcut olup vazife esnasında hadis ve vazifeden münbais olarak duçar oldukları malûliyetlerdir.

31 - 3 - 934

* * *

Devlet Şurası Deavi dairesine dair

Karar No. 803

Devlet Şûrasının deavi dairesi kazaî vazife gören müstakil mahkeme sıfat ve salâhiyetile mücehhezdir.

12 - 4 - 934

TALİMATNAMELER

Adliye dairelerinde çalışan müstahdemlerin usul ve şeraiti tayinine ve haklarında tatbik olunacak muamelelere mütedair talimatname

Madde 1 — Memurin kanununun 5 inci maddesinde muharrer evsafı haiz müstahdemler hakkında berveçhi ati muamele olunur.

Madde 2 — Müstahdemler Adliye encümenleri tarafından intihap, mazbataları merkezde vekâlet ve taşrada valiler tarafından tasdik suretile tayin olunur.

Madde 3 — Vilâyet ve kaza mahkemeleri odacıları mahallî müddei umumileri tarafından tayin ve görecekları hizmetler tesbit olunur. Nöbet işleri hariç olmak üzere tahsis edilen hizmetten alınması o daire hâkim veya amirinin muvafakatine bağlıdır.

Madde 4 — Müstahdemler haklarında ihtar, ücret kat'ı, vazifeden çıkarılma suretile muamele ifa olunur.

Madde 5 — Yukarıki maddede yazılı muamelenin tatbikına odacılar müstesna olmak üzere mahallî adliye encümenleri canibinden karar verilir.

Madde 6 — Odacılar haklarında tatbik olunacak dördüncü maddede yazılı muameleler alâkadar daire hâkim ve amirinin göstereceği veya re'sen görülecek lüzum üzerine müddei umumiler canibinden kararlaştırılır.

Madde 7 — Tatbik olunan muameleler aleyhine itiraz edilmez.

Sureti yukarıda yazılı olan müstahdemler hakkındaki talimatnameye göre muamele ifası tamimen tebliğ olunur efendim.

VEKÂLETÇE YAPILAN TAMİMLER

Paraya vazîülyet olan icra memurlarından
kefalet akçesi namile kesilecek para hakkında

İcra memurlarının paraya vazîülyet bulunmaları hasebile kefalet kanunu mucebince maaşlarından kesilmesi icap eden paranın kesilip kesilmediğinin kesilmemiş ise sebebinin bildirilmesi ile derhal tevkifatın muntazaman icrası temenni olunur efendim.

* * *

Sıhhi ahvalleri dolayisile mezuniyet alan hâkimlerin mezuniyet-
lerinin temdidi hakkındaki raporlarını sūratle göndermeleri H.

Sıhhi ahvalleri dolayisile mezuniyet alan hâkimler mezuniyetlerinin hitamı tarihinden evvel temdit için müracaat ve rapor göndermeleri iktiza ederken mezuniyetleri bittikten ve kendilerine mahalli memuriyetlerine hemen avdetleri tebliğ edildikten ve aradan bu suretle haylı müddet geçtikten sonra temdit için rapor gönderdikleri görülmektedir. Bu gibiler hakkında verilen mezuniyetlerin hitamında maaşlarının bordrolara dahil edilmemek ve bu suretle tediye ettirilmemek iktiza ettiğinden işbu hususun ehemmiyetle nazarı dikkate alınması tamimen tebliğ olunur efendim.

* * *

Ceza muhakemeleri usulü kanununun
420 ve 29 uncu maddeleri hakkında

14 - 2 - 934 tarihinde toplanan temyiz mahkemesi heyeti umumiyesinde tevhide içtihat suretile mevzuubahis olan cezaî ve hukukî meseleler meyanında :

1 - Ceza muhakemeleri usulü kanununun 423 üncü maddesi mucebince tatil zamanına tesadüf eden mehillerin tatilin bittiği günden itibaren üç gün temdidi ve tatil zamanında mühletler işleyemeyeceğinden bu zamanda yapılan tebliğat üzerine tatilin bittiği günden itibaren mehillerin kanunî cereyanı tekrarrur etmiş olduğu.

2 - Ceza muhakemeleri usulü kanununun 29 uncu maddesi mucibince re'sen mahkemei temyize terettüp eden vazifenin üçüncü ceza dairesine aidiyeti kabul edilmiş bulunduğu.

3 - İcra ve iflâs kanunu mucebince cezaî vazifelerle mükellef olan tetkik mercilerinde müddei umumilerin huzuru hakkında lüzumu kanunî görülemediği C. baş müddei umumiliğinden bildirilmiştir.

Keyfiyet tamimen tebliğ olunur efendim.

* * *

Orman nizamnamesinde yazılı para cezalarının mahiyeti ve sureti infazı hakkında

Orman nizamnamesinde yazılı para cezalarının mahiyetinde ve binaenaleyh 2330 numaralı af kanununa dahil olup olmadığı ve sureti infazında tereddüt edilmekte olduğu bazı C. müddei umumiliklerinden sorulmaktadır.

1 - Orman nizamnamesinin 33 üncü maddesinde yazılı para cezalarının hukuku amme cezası olduğu, temyiz mahkemesi umumî heyetinin 15 - 10 - 933 tarih ve 63 - 10 numaralı tevhibi içtihat kararile tespit edilmiş olduğundan, bu cezanın ahiren neşrolunan 2330 numaralı kanunla affa uğradığı.

2 - Mezkûr nizamnamede yazılı para cezaları hukuku amme cezası olmasına göre, Orman para cezasını mutazammın ilâmların idarenin takibine hacet olmaksızın diğer ceza ilâmları gibi Cümhuriyet müddei umumiliklerince doğrudan doğruya takip ve infazı iktiza edeceği tamimen beyan ve keyfiyetin kaza dairesindeki C. müddei umumiliklerine, hâkim ve mahkemelere de tebliği temenni olunur efendim.

Aramızdan Ebediyen Ayrılanlar

Mehmet Ferit bey

Ankara Asliye mahkemesi azasından Mehmet Ferit bey 12/3/934 tarihinde vefat etmiştir. Tercümei hali berveçhi atidir:

“Mehmet Ferit bey müteveffa Sait efendinin oğlu olup 1286 senesinde Oltuda doğmuş ve mektebi hukuktan şahadetname aldığı gibi İstanbul medresesinde tahsil ederek icazetname almıştır.

22 mart 319 tarihinden 18 K.evvel 325 tarihine kadar İşkodra İstinaf mahkemesi azalığında ve 16 şubat 325 tarihinden 27 T.evvel 326 tarihine kadar Erzurum İstinaf mahkemesi azalığında ve 7 K.sani 326 dan 23 haziran 328 tarihine kadar Muş Bidayet mahkemesi müddeiumumî muavinliğinde ve 15 temmuz 328 tarihinden 19 T.evvel 329 tarihine kadar Hakkâri Bidayet mahkemesi riyasetinde ve 14 K.evvel 329 tarihinden 8 mart 330 tarihine kadar Lalapaşa hâkimliğinde ve 4 eylül 330 tarihinde Beyazıt ceza riyabetine tayin edilmiş ise de kuyudun ziyasına binaden işe mübaşeret ve infikâki bilinmemiş ve talebine binaen naklen 10 mart 331 tarihinden 17 ağustos 332 tarihine kadar Erzurum İstinaf azalığında ve 20 eylül 332 tarihinden itibaren Musul İstinaf azalığında bulunmuş ve musulun istilâsı üzerine naklen 26 mart 335 tarihinden 23 şubat 337 tarihine kadar Konya İkinci sınıf sulh hâkimliğinde ve 1 mart 337 tarihinden 1 T.sani 337 tarihine kadar Eskişehir İstinaf mahkemesi müddeiumumîliğinde ve 19 K.evvel 337 tarihinden 19 T.sani 338 tarihine kadar Cebelibereket İstinaf mahkemesi riyasetinde ve 14 şubat 339 tarihinden 1 mart 340 tarihine kadar Sivas İstinaf müddeiumumîliğinde ve 7 mayıs 340 tarihinden 3 haziran 341 tarihine kadar Gireson mahkemei asliye riyasetinde ve 13 temmuz 341 tarihinden itibaren Erzincan mahkemei asliye riyasetinde ve 12/5/931 tarihinden 12/3/934 tarihine kadar Ankara azalığında bulunmuş ve mezkûr tarihte vefat etmiştir, .

Mevlâ rahmet eylesin

Süleyman Sırrı bey

Bartın müddeiumumisi Süleyman Sırrı bey 2/4/934 tarihinde vefat etmiştir. Tercümei hali aşağıya dercedilmiştir:

“Süleyman Sırrı bey, müteveffa Ahmet Rüştü efendinin oğlu olup 1306 senesinde Mudanyada doğmuş ve mektebi hukuktan şahadetname almıştır.

14 nisan 339 tarihinden 4 temmuz 339 tarihine kadar Edirne mülga İstinaf mahkemesi aza mülâzımlığında ve 10 mayıs 340 tarihinde Bayramiç kazası asliye azalığına tayin edilmiş ise de gitmeden evvel tahvilen 1 eylül 340 tarihinden 7 eylül 340 tarihine kadar Gireson asliye azalığında bulunmuş ve mezkûr tarihte istifa etmiş ve 1 eylül 341 tarihinde Kastamonu Müddeiumumî muavinliğine tayin edilmiş ise de gitmeden evvel müstafi addedilmiş ve 2 şubat 928 tarihinden 28/1/930 tarihine kadar Akçaabat Müddeiumumiliğinde ve 29/1/930 tarihinden 13/3/932 tarihine kadar Gireson ceza hâkimliğinde ve 26/3/932 tarihinden 2/4/934 tarihine kadar Bartın Müddeiumumiliğinde bulunmuş ve mezkûr tarihte vefat etmiştir.”

Mevlâ rahmet eylesin

Adliye ceridesi merhumlara mağfiretler temenni ve kederdide ailelerine taziyet beyan eyler.

T. H.

Gayri Resmî Kısım

ÇOCUĞUN

Nesebin sıhhatini

RET HAKKI

I. K. M. 242 ve 245 inci maddeleri mucibince bir çocuğun nesebinin reddi kocaya veya çocukla beraber veya çocuktan sonra mirasçı olacıklara aittir. Bizzat çocuğa, nesebi ret hakkı tanınmamıştır. Fakat zinadan doğan K. M. 241 inci maddesine tevfikân nesebi sahih olarak sicile kaydolunan bir çocuk, hiç olmazsa tabii ana ve babanın biribirleriyle evlenerek bu suretle çocuğun nesebinin gayri sahih olmayup bil'akis sicildeki baba yerine hakikî babaya malik olması halinde sicilde mukayyet evliliğe müstenit nesebe itiraz yani o nesebin sıhhatini reddedemez mi? diye bir sülal varit olabilir. Bir çok hâdiselerde görüldüğü üzere koca, kendinden olmıyan bir çocukla olan nesebi sahih münasebeti, kendi evliliğinden doğma olamayacağını bilse dahi reddetmekte daima bir menfaat görmez. Bununla beraber Federal mahkeme iki kararında (Praksis 8 No. 16 ; 12 No. 176) çocuğun kendi nesebinin sıhhatini reddetmek salâhiyeti olamayacağını mutlak surette beyan etmiştir.

Pek yakında Zürih temyiz mahkemesince hükme raptolunan bir hâdisе bize meselenin yeni bir tetkikine vesile verdi. Bu hâdisenin mevzuu hususî bir alâkaya şayandır.

1920 senesinde İtalya vatandaşlarından A. ve B. arasında aktolunan evlilik Zürih kaza mahkemesinin 20 haziran 926 tarihli hükmile gayri muayyen zaman için tefrik edilmiştir [*]. 1927 haziranında koca, bir cinayetle tehditten dolayı müebbeden İsviçre topraklarından koğulmuş ve o vakittenberi İtalyada ikamet etmekte bulunmuştur. Ayrılığa karar verildikten sonra karı, 14 teşrinisani 1930 da Zürih vatandaşlık hakkını ihraz etmiş ve bunun üzerine Zürih kaza mahkemesinde boşanma davası açarak I kânunuevvel 1931 de boşanmaya hükmolunmuştur. Karı kocanın ayrı yaşadıkları zaman içinde karı, Zürihteki C. ile münasebete girişmiş ve bunun neticesi 18 kânunuevvel 1930 da bir çocuk dünyaya getirmiştir. Bu çocuk K. M. 241 inci maddesi mucibince nüfus siciline A. nın nesebi sahih çocuğu olarak kaydedilmiştir. Boşanma hükmünde çocuk anaya verilmiş ana da onu 2 şubat 1932 de aynı suretle Zürih şehri vatandaşı olarak kabul ettirmiştir. 4 nisan 1932 de ana ile tabii baba olan C. biribirile evlenmişlerdir. Alâkadarlarca çocuğun İsviçreden koğulalıdan beri anasile aslâ bir araya gelmemiş olan A. nın çocuğu olmayup bil'akis C. den hâsıl olduğunda hiç bir ihtilâf ve tereddüt yoktur. Sicilde baba görünen A. bu vaziyette 244 üncü madde mucibince çocuğun nesebini kolayca reddedebilir olduğu halde bu bapta bir dava ikamesinden imtina etmiştir. Bil'akis A. İtalyada böyle bir dava ikame ve takip etmek için 5000Lir lik bir tazminat ile bütün masrafların diğer tarafca tahammül edilmesini istemiştir. Bunun üzerine bu iş için kendisine kayyim tayin olunan çocuk, kendisinin A ve B nin nesebi sahih çocuğu olmayup B ve C den evlilik haricinde hâsıl olma çocuk olduğunu dava etmiştir. Zürihin yüksek mahkemesi (II inci daire) yukarda söylenen Federal mahkemenin her iki kararına işaretle çocuğun, nesebin sıhhatini redde salâhiyetini kabul etmemiş ve bil'akis Zürih Kasasyon mahkemesi 3 teşrinievvvel 932 tarihli kararı ile bu salâhiyeti tanımıştır. Mahkemenin başlıca esbabı mucibesi budur:

« Nesebin reddi hakkındaki müracaat, mevcut tarzı telâkkinin (yani I inci derecenin ve Federal mahkemenin), bu gibi hallerde fevkalâde aykırı bir şey olacağına bihakkın nazarı dikkati celbetmiştir. Müsbet ve her tarafca kabul edilmiş olan hilâfı hakikat bir tescilin tashihini memlekete yabancı bir tescil babasının keyfine bırakmak ve onu hakkını açıkça suüstimalinde sicildeki kaydın ihtimali altında himaye etmek vazı'ı kanunun maksudu olamaz (madde 2 fıkra 2). Federal mahkemenin naklölunan kararlarında da 256 (T. 245) inci maddenin kıymet ve ehemmiyeti şüphesiz gereği gibi takdir edilmemiştir. İşbu madde tescil babasına doğumun ihbarı gayri mümkün olduğu takdirde çocukla

[*] Kanunumuza göre yalnız muayyen bir zaman için ayrılığa karar verilebilir. (K. M. 139)

veya çocuktan sonra mirasçı olan herkesin nesebin sıhhatini reddede-
bileceğini tasrih etmektedir. Bu suretle sırf hakikatte yanlış bir tescil
ile velev cüz'î ve mefruz olsun miras hukuku ihlâl edilmekte midir,
cihetine bakıyor. Fakat Federal mahkemenin zikrolunan kararları
çocuğun miras hukukunu ve miras mükellefiyetini (T. K. M. 315)
tamamen nazardan uzak tutuyor. Bunlar, bu menfaatlar ise T. K. M.
245 inci maddede mevzuubahsolan müddeilerin menfaatlerinden çok
daha mühim olabilir. Binaenaleyh bu içtihatla çocuk kendisinin ve
tescil babasının akrabasının vaziyetinden daha fena bir vaziyete so-
kulmuş olur. Kanunun maksadı ise bu değildir.

Silbernagel dahi şerhinde (madde 256 not 3) gerçi Federal mahke-
menin noktai nazarına imtisal ederek ret hakkının babanın şahsî bir
hakkı olduğunu ve ancak ona ait bulunduğunu söylüyorsa da çocu-
ğun, evliliğin mahkemece ayrılığına karar verildikten sonra zina ha-
linde hasıl olması ve tabii ana ve babanın birbirleriyle evlenmeleri tak-
dirinde çocuğa da bir dava hakkı tanımak ihtiyacını ilâve
etmektedir.

Bu itibarla kanunun davaya salâhiyet noktasından bir boşluk bır-
aktığını ve kocadan başka çocuğun da dava hakkı olması lâzımgel-
diğini kabul etmek icap eder (T. K. M. 242).

Bu kararı tasvip etmek lâzımdır. Federal mahkemenin telâkkisi
hilâfına olarak burada kanunun bir boşluğu vardır: Kanundan bir
hüküm istinbat edilememektedir (K. M. madde 1 fıkra II). Kanunda
yazılı olmıyan bir unsur vakıa mevzuubahistir. Kanunun, çocuğun dava
hakkı noktasından vaki sükûtunda şüphesiz menfi bir hüküm münde-
miş olabilirse de kanun ret hakkının yalnız kocaya ve K. M. 145 inci
maddede yazılı diğer hak sahiplerine ait olduğunu sarih surette tayin
etmiş değildir. Bunu Federal mahkeme de kabul etmektedir (Praksis 8
sahife 50). Şu halde burada yalnız işbu tarzı kabul memnuniyetbahş
bir neticeye isal eder mi? Ve bu itibarla işbu menfi hüküm yerinde
midir, süali mevzuu bahsolur (Egger şerhi madde 1 numara 21 gmür
madde 1 numara 25). Önümüzdeki vaziyet hülâseten açık surette gös-
teriyor ki bu süale kat'î surette menfi cevap vermek lâzımdır. Çünkü
menfi bir hal — yani çocuğun dava hakkının inkârı — hiç şüphesiz
hukukan himayeye şayan menfeatlerin tamamen himayesiz kalması
neticesini hâsıl eder. Bundan dolayı kanunun bir boşluğunu kabul
etmek ve bu boşluğu K. M. 1 inci maddesi mucibince çocuğun ret
hakkını kabul suretile mahkemelerin tatbikatı ile doldurmak meşru
olur.

Bu suretle makalenin başında konulan bir süale müsbet bir surette
cevap verilmiş oluyor ve bu esas tabii yukarıda arzolunan vaziyette

olduğu gibi hususî haller mevcut bulunmasa da caridir. Fakat çocuğun nafaka mükellefiyeti ve miras hakkı da meselenin hallinde kat'î bir rol oynıyamaz. Bil'akis doğru ve sağlam telâkkiye göre çocuğun doğru bir teşçile, bir hali medeniye sahip olması hakkındaki manevî (ideelle) menfaati dava hakkının meşruiyeti için kâfidir.

çocuğa ret hakkı tanımakla — daha yüksek tutulan — amme menfaati ihlâl edilecek olduğu surette mesele başka suretle halledilir. Fakat şüphesiz hakikatte yanlış bir babalığın o vakte kadar kanun itibarile nesebi sahih bir çocuğun nesebi gayri sahih olmaksızın düzeltilmesi mümkün olduğu takdirde bu babalıkta ısrar için bir amme menfaati olamaz.

Profösör Hans Leemann'in Schw. I.Z.nin 15 mart 933 tarihli nüshasındaki makalesinden alınmıştır. Profösör hakkın sui-istimaline dair olan mahkemenin fikrine takılmaktadır.

S. Ş.

TETKİK VE TETEBBÜ SAHİFELERİ

Mevzuatımızda

PARA CEZALARI

« Para cezası veya cezayı nakti » mahkûm tarafından muayyen bir meblâğın devlet hazinesine ödenmesi mecburiyetini tazammun eden bir cezadır. (Ceza kanunu: madde 19 ve 24)

Bu basit ve muhtasar tarif, hukukî mahiyetleri başka başka ve bir birinden ayrı olan muhtelif para cezalarını şumulü içine alır. Filhakika, umumî ve hususî kanunlarımızda «para cezası veya cezayı nakti» ismi altında zikredilen bir çok para cezaları vardır; fakat bunların hepsi (ceza - Peine) mahiyetini haiz değildir; bir kısım, doğrudan doğruya bir ceza olarak, yani suçluya bir elem, bir ızdırıp çektiirmek için konulmuştur.

Bunlar, (hukuku amme para cezaları) dediğimiz cezalardır. Ceza kanunumuzda yazılı bütün para cezaları ile diğer bazı kanunlarda mevcut para cezaları bu kabildendir.

Fakat bunların haricinde hiç bir cezaî mahiyeti haiz olmıyan bir takım para cezaları mevcut olduğu gibi, kısmen cezaî kısmen hukukî neticeler tevhit etmeleri itibariyle muhtelif mahiyeti haiz bulunan para cezaları da mevcuttur.

Nihayet, bunlara sırf «inzibatî» mahiyetteki para cezalarını da ilâve etmek icap eder.

Hukukan bir birinden çok farklı olan bu muhtelif para cezalarının hepsi kanunlarımızda müsterek bir isim altında zikredilmekle iktifa olunmuş, bunların tabiat ve vasıfları gösterilmemiştir. Kanunların bu vuzuhsuzluğu, tatbikatta büyük müşküllere ve çok def'a yanlış muamelelere sebep olmaktadır. Bunu nazarı itibara alarak, muhtelif kanunlarda yazılı para cezalarının bu kısımlardan hangilerine dahil olabileceğini tetkik etmek istedik. Bu yazı o tetkikin mahsulüdür. Bunun için evvel emirde, bu muhtelif sınıflara ait para cezalarının her birinin farik ve mümeyyiz vasıflarını tayin etmek icap eder.

Hukuku amme para cezası.

Hukuku amme para cezası, ilmî manasiyle bir (ceza - Peine) dir, yani, suçun husule getirdiği içtimai teşevvüşün bir karşılığıdır. Ve, suçluda bir elem husulünü temin maksadiyle konulmuştur. (Ceza kanunu madde 11)

Bunun bir (ceza) oluşundan şu neticeler çıkar.

A - Kanunda sarahaten yazılı olmadıkça, Hâkim tarafından hükmedilemez. Bu, «kanunsuz ceza olmaz» kaidesinden çıkan bir neticedir. (Ceza kanunu madde 1)

B - Her ceza gibi, Hukuku amme para cezası da şahsîdir. Yani, hukuku amme mümessilinin talebiyle, ancak suçluya karşı hükmolunabilir; Para cezasının şahsî oluşundan da şu neticeler çıkar:

1 - Suçla alâkası olmıyan kimseler ve hassaten başkalarının fiilinden malen mes'ul olanlar, esas itibariyle bu cezadan masumdur.

2 - Suçlu hükümden evvel ölürse para cezası mirascılarına karşı hükmolunamaz. Çünkü, suçlunun ölmesiyle beraber hukuku amme davası da düşer; bu tabiidir. Fakat suçlu öldüğü zaman kat'i surette mahkûm bulunduğu para cezası da mirascılarından istenemez. (Ceza kanunumuzun 96 ncı maddesinde açıkça gösterilmiş olan bu netice Fransa'da bizden farklıdır. Orada suçlu hükümden evvel ölürse mirascılar bizde para cezasına mahkûm edilemezler. Fakat, ölüm zamanında suçlu kat'i bir hükümle para cezasına mahkûm bulunuyorsa mahkemeler bu cezanın mirascılarından da alınabileceğine karar vermektedirler. Cezaların şahsiliği prensibine aykırı olan bu usul selâhiyettar müellifler tarafından tenkit edilmektedir.)

3 - Aynı suçun işlenmesine bir çok kimseler iştirak ettikleri takdirde bunlardan her biri ayrı ayrı kanun hükmünü ihlâl etmiş oldukları için ne kadar mücrim varsa o kadar para cezası hükmolunur. (Ceza kanunu madde 64)

4 - Para cezası, ancak işledikleri fiilden dolayı kanunen mes'ul sayılan kimselere karşı hükmolunabilir.

Binaenaleyh, ceza ehliyetini haiz olmıyan küçüklerle ruhî zafî şuurunu veya harekâtının serbestisini selbedecek derecede olan kimseler, her ceza gibi, bundan da muaftır. Daha umumî bir ifade ile, ceza mes'uliyetini veya cürmiyeti ortadan kaldıran sebepler mevcut olunca para cezası hükmedilemez. (ceza kanunu, madde : 46, 49, 53)

C - Para cezasının diğer cezalar gibi bir ceza oluşunun bir neticesi de, bunlar hakkında içtima hükümlerinin tatbik edilmesidir. (Yalnız ceza kanunumuz alel'itlak cezalar hakkında kabul ettiği «hukukî içtima»

sistemi yerine, para cezaları hakkında «Maddî ictima» sistemini kabul etmiştir.) (Ceza kanunu madde 76)

D - Müruru zaman, ölüm, umumî ve hususî af gibi dava ve cezayı ortadan kaldıran sebepler para cezasını müstelzim fiillerin de takibatını ve hükmedilmiş ise bu cezayı ortadan kaldırır.

E - Hukuku amme para cezaları hakkında cezadaki müruru zaman hükümleri cereyan eder.

§. - II. Hukukî mahiyette para cezaları. (Amendes civiles)

Buraya kadar olan izahatla hukukî mahiyet ve neticelerini tayin ve tespiti çalıştığımız (Hukuku amme para cezaları,) hapis gibi, sürgün gibi, amme hizmetlerinden memnuiyet gibi, cemiyetin huzur ve sükûnetini bozanlara, yani kanunun (Suç) diye tavsif ettiği fiilleri işleyenlere karşı tatbik edilen bir (ceza - Peine) dir. Ve maksadı vaz'ı yukarıda söylediğimiz gibi - mahkûmda bir ızdırıp, bir elem husulünün teminidir. Umumî ceza kanununda yazılı bütün para cezalarıyla, hususî kanunların bir çoğunda mevcut para cezaları bu kabildendir. Fakat, bu para cezalarının haricinde, hiç bir cezaî mahiyeti haiz olmıyan ve maksadı vazıları, daha ziyade, devlete veya fertlere karşı ika edilen zararları telâfiden ibaret bulunan bir takım para cezaları daha vardır ki, bunlara hukuken (medenî para cezaları), (Amendes civiles) ismini vermek muvafık olur.

Bu kabil para cezalarını muhtevi bulunan kanunların hiç birinde bunların (Medenî) veya (hukukî) mahiyette oldukları zikredilmediği için bunları Cezaî mahiyetteki para cezalarından ayırmakta güçlük çekilmektedir.

Bu iki nevi para cezasını bir birinden kat'î surette ayıracak bir kıstas da yoktur. Maamafih, hukuku amme para cezalarının kendine has ve farik vasıflarını nazarı itibara alarak, bu vasıfları haiz olmıyan para cezalarının hukukî mahiyette oldukları söylenebilir.

Bu usul iki, nevi para cezası hakkında kat'î bir tefrik yapmak imkânını vermemekle beraber, maksada mümkün mertebe yaklaştırır.

Hukuku amme para cezalarının üç esaslı ve farik vasfı vardır. bu cezalar :

1 - Bir fiilin işlemesini, veya işlememesini müeyyide altında emreden bir kanun veya bir nizamnamede yazılı olmalıdır.

2 - Maznuna suçun, usulü dairesinde sübutundan sonra, mutlaka ceza hâkimi tarafından hükmolunması lâzımdır.

3 - Kanunun suç saydığı bir fiili işleyen mücrimlere karşı tatbik edilir.

Fakat, bu saydığımız hususiyetlerin hiç biri mutlak değildir. Filhakika :

Bazı para cezaları vardır ki, hiç bir cezaî mahiyeti olmadığı muhakkaktır. ve bunlar da bir kanun veya bir nizamnamede yazılıdır. Meselâ, Damga resmî kanununda yazılı bulunan para cezaları bu kabildendir.

Bilmukabele bazı para cezaları da vardır ki, cezaî mahiyeti haiz oldukları şüphesiz olmakla beraber hukuk mahkemeleri veya idarî makamlar tarafından hükmolunması kanunen tecviz edilmiştir.

Meselâ : Kanunu medeninin 429 uncu maddesinde, hafif yolsuzlukları görülen vasiye, sulh hukuk hâkimi tarafından 25 liraya kadar para cezası hükmolunabileceği yazılıdır. Bu para cezasının maksadı vaz'ı nazarı itibara alınınca, bir hukuku amme cezası olduğuna hükmetmek zarureti vardır.

Kezalik, Vilâyet idaresi kanununun 68 inci maddesi, bazı kararların tatbik ve infazına muhalefet edenler hakkında, hususî kanunlarda muayyen cezalar bulunmadığı takdirde, kabili temyiz olmamak üzere 5 liradan 25 liraya kadar para cezası hükmetmeğe idare hey'etlerini selâhiyetli kılmıştır.

Bu cezanın hapse çevrilmesi kabil olduğuna göre; bir hukuku amme cezası olduğunda şüphe yoktur.

3 - Hukuku amme para cezalarının en esaslı farikası, kanun tarafından, suç işleyenlere karşı bir ceza olarak vaz'edilmiş bulunmasıdır.

Filhakika, bir para cezasının (cezaî) mahiyeti haiz olması için, bir suç zımında, yani kanunen cürüm veya kabahat sayılan bir fiili cezalandırmak maksadiyle konulmuş olması lâzımdır. Meşhur ceza âlimi (R. Garraud) büyük ceza şerhinde, hukuku amme para cezalarını, (Medenî) ve (Muhtelif) mahiyetteki para cezalarından ayırmak hususunda en ziyade bu farka istinat etmektedir. Müellif, büyük ceza şerhinin ikinci cildinin 379 uncu sahifesinde diyor ki « para cezasının mahiyetini tayin eden cihet bunu hükmetmekle muvazzaf olan mahkemenin sıfatı değil, o para cezasının tekabül ettiği fiilin suç vasfını haiz olup olmayışı keyfiyetidir. Hiç şüphesiz, hükmetmeğe ceza mahkemelerinin vazifedar oldukları para cezaları, esas itibariyle suç teşkil eden fiillerin cezalandırılması maksadiyle konulmuştur. Fakat bu kaide mutlak değildir. »

Demek oluyor ki, bir para cezasının mahiyetini tayin için, onun ne maksatla, yani bir suçu cezalandırmak için mi, yoksa, başka bir maksatla ve meselâ bir zararın tazmini gayesiyle mi mevzu olduğunu tabiri diğerle vaz'ı kanunun maksadını nazarı itibara almak lâzım gelir.

Garonun da dediği gibi, para cezasının tekabül ettiği fiilin suç olup olmadığını tayinde güçlük vardır. Ve asıl güçlükte buradadır. Maamafih, elimizde daha iyi bir kıstas olmadığı için, bu noktadan hareket etmekte zaruret vardır. Bir para cezasını muhtevi olan kanunun hükümlerini iyice tetkik etmek suretiyle, bu para cezasının, (cezaî) mi, yoksa (medenî) mi olduğunu ekseri ahvalde tayin mümkündür. Kanunda, onun bir suçu cezalandırmaktan başka bir maksatla konulmuş olduğunu veya zımnen gösterecek hiç bir hükme tesadüf edemezsek o para cezasına hukuku amme para cezasıdır, diyebiliriz.

Meselâ, damga kanununu tetkik edersek, bu kanunda yazılı para cezalarının, suçları cezalandırmak maksadiyle değil, devletin malî menfaatını korumak gayesiyle konulmuş olduğunu açık surette gösteren hükümlere tesadüf ederiz.

Meselâ, bu kanunun 45 ve 46 ıncı maddelerinde cezayı naktiden mes'ul olanlar teaddüt ettiği takdirde dahi hepsinden yalnız bir ceza alınacağı bildiriliyor. Bu keyfiyet ceza esaslarına münafidir. Filhakika yukarıda hatırlattığımız gibi, bir suçun işlenmesinde müteaddit kimşelerin iştiraki varsa, kanunun o suça mahsus olarak tayin ettiği para cezası şeriklerin her birinden ayrı ayrı alınır.

Kezalik, kanunun 44 üncü maddesiyle 47 - 52 inci maddelerinde yazılı para cezaları, asıl damga resminin misli olarak tayin edilmiştir. Demek oluyor ki, vazı kanunun maksadı, damga resminin ödenmemesinden dolayı devletin maruz kaldığı zararı misliyle tazmin ettirmektir. Tıpkı, maktu bir zarar ve ziyandan ibaret olan hukuktaki şartı cezaî gibi cezayı naktinin mahkeme hükmüne hacet kalmaksızın da her memur tarafından talep ve tahsil olunabileceğini bildiren 53 üncü madde ile, ikramiyeden bahseden 56 ıncı madde hükümleri ve bilhassa 1000 kuruştan fazla olan para cezalarının Maliye vekâletince tamamen affolunabileceğine dair olan 57 inci madde hükmü, ceza hukuku esaslarına tamamen yabancısıdır.

Hele cezaların ne suretle tahsil edileceğini gösteren 61 den 69 uncuya kadar olan madde hükümleri (Bilhassa tahsilin irca marifetiyle yapılacağı, hükümler aleyhine temyiz hukuk dairesine müracaat lâzım geldiği hakkındaki hükümler) bu para cezalarının tamamiyle hukukî mahiyette olduklarını gösterir, kat'i delillerdendir.

Demek oluyor ki, para cezalarını muhtevi kanunların muhtelif hükümlerini tetkik ve vazı kanunun maksadını bu hükümlerden istihraç etmek suretiyledir ki bu para cezalarının hukukî mahiyetini tayin imkânı elde edilebilir.

Bu usulü tatbik ederek tetkikat yapılırsa muhtelif kanunlarımızda (Medenî - Civil) mahiyette bir çok para cezalarının mevcudiyetine tesadüf edilebilir.

1 - Yukarıda bahsettiğimiz damga resmi kanunundaki para cezaları; (Yalnız, bu kanunun 60 ıncı maddesinde yazılı para cezasının « vaki muhalefetin kanunen kabule şayan olmadığı ait olduğu mahkemece tebeyyün eylediği halde » yolundaki kayıtlara nazaran, cezaî mahiyette olması icap eder.)

2 - «Usul cezaları» (Amendes de procédure) ismini verebileceğimiz para cezaları, meselâ hukuk usulü muhakemeleri kanununun muaddel 36 ıncı, 67, 90, 271, 313, 319, 412, 422, 442 ve 454 üncü ve ceza usulü muhakemeleri kanununun 46, 63, 70, 78, 342, 377, 380 inci maddelerinde yazılı para cezaları da bu kabildendir.

Kanunun vazının bu para cezalarını koymaktan maksadı, kâh adaletin tecellisini geciktirmek için sui niyetle kanun yollarına müracaat edecek veya kanunun bahsettiği haklarını sui niyetle kullanacak olan tarafların bu cür'etlerine naktî bir müeyyede ile set çekmek veya bir usul muamelesinin yapılmasını temin etmektir. meselâ, hukuk usulü muhakemeleri kanununun 36 ıncı ve 442, 454 üncü maddeleri, reddi hâkim, tashihi karar ve iadei muhakeme taleplerinin sui niyetle yapılmasını men için konulmuştur; bahsettiğimiz diğer maddelerde usul işlerinin yolunda ve muntazam surette cereyanını temin içindir. Hukuk usulü muhakemelerinin 271 inci maddesi, cevaptan ve yeminden çeki-nen şahsın para cezasına ve ikinci celsede hapse mahkûm edileceğini ilâve etmektedir ki, bu kayıt usul cezalarının cezaî mahiyeti haiz olmadığına delilidir.

Ceza muhakemeleri usulü kanununun, 63 üncü maddesi, şahidin şahitliğe veya yemine cebir için hüküm verilinceye kadar hapis olunabileceğini beyan etmektedir. Bu hapsin, şahitliğe veya yemine cebir maksadına matuf olduğunu açıkca bildiren kanunun bu hükmü para cezalarının da bu maksatla konulmuş olduğu kâfi bir vüzuh ve sarahatla anlaşılmalıdır.

Netekim Fransada da (Amendes de Procédure) denilen bu usul cezalarına mahkemelerce hiç bir cezaî mahiyet izafe edilmemekte, bunlar (Amendes civiles - Medenî para cezaları) arasına ithal olunmaktadır.

3 - Ticaret kanununun 38 inci maddesinde yazılı sicil cezalarıyla, 116 ıncı maddesinde yövmiye Defterlerinin tutulması hakkındaki hükümlere riayet etmeyenlerden alınacağı bildirilen para cezalarının ticaret mahkemeleri tarafından hükmolunacağı kanunda tasrih edilmiş olmasına ve maksadı vazı'ları ticaret sicillerinin ve ticarî defterlerinin intizamı teminden ibaret bulunmasına göre, cezaî mahiyette sayılmaları icap eder.

Esasen bu iki maddedeki para cezalarının, aynı kanunun 39,52 ve 53 üncü maddelerinde yazılı olup gerek bu maddelerin ihtiva ettiği

kayıtlara, gerekse 54,64 ve 65 inci maddelerin sarahatına göre, cezaî mahiyette olduklarına şüphe bulunmiyan para cezalarından ayrı hükümlere tâbi tutulması ve ticaret mahkemesince hükmedileceklerinin tasrih olunması da bunların cezaî mahiyette olmadığını gösteren bir delildir.

4 - Ahvali şahsiye sicillerinin intizamını ve doğum, ölüm, evlenme, boşanma gibi vukuatın muntazam surette ve vaktü zamanında tespitini temin maksadiyle nufus kanununa para cezasiyle müeyyet bazı hükümler konulmuştur: Bilâ özür kendilerini sicilli nufusa kaydettirmiyenler, doğum vukuunu muayyen müddet zarfında nufus idaresine bildirmeyen babalar, evlenme aktinin yapıldığını mübeyyin ilmühaberi nufus idaresine vermiyen, boşanma kararını bildirmiyen kocalar ölüm vak'aları hakkında ilmühaber tanzimi ile nufus idaresine tevdi etmiyen muhtarlar ve nakli hane muamelesini yaptırmıyan aile reisleri hakkında bu kanunun 13, 19, 26, 29, 31 ve 40 ıncı maddelerinde yazılı bulunan para cezalarının hukukî mahiyeti nedir? Bunlar ilmî ve hukukî manasiyle birer ceza mıdır? yani kanun vazı, bu para cezalarının tekabül ettiği ihmali fiilleri birer suç telekki ederek bunları işleyenleri cezalandırmak maksadiyle mi o para cezalarını vaz'etmiştir? yoksa, böyle bir müeyyide koymaktan maksat sadece bu muamelelerin icrasını ve binnetice ahvali şahsiye sicillerinin intizamını mı? temin etmektedir.

Fransız kanunu medenisinde de hukuk mahkemelerinin hükmetmeğe selâhiyettar oldukları para cezaları hakkında bazı hükümler vardır, bunlardan bir kısmı ipotek sicil muhafızlarını alâkadar eder.

Diğerlerinin ise ahvali şahsiye sicil memurlarına tealluku vardır.

Fransada, ilk kısma dahil olan, yani kanunu medenin 2202 ve 2203 üncü maddelerinde yazılı bulunan para cezalarının (Hukukî-civil) mahiyette oldukları umumiyetle kabul edilmiştir.

Fakat, ahvali şahsiye sicillerinin intizamını temin maksadiyle konulmuş olan mezkûr kanunun 50,76, 252, 156, 157 ve 193 üncü maddelerinde yazılı para cezalarından bir kısmına cezaî, bazılarına ise hukukî mahiyet izafe edilmektedir.

Hukukî, (Civil) münasebetleri tanzim eden bir kanunda yer bulduğu halde cezaî mahiyeti haiz olan para cezalarını aynı kanunda yazılı hukukî mahiyetteki para cezalarından ayırabilmek için bir kıstas bulunmanın güçlüğünden bahseden (Garó), bu hususta şöyle bir esas kabul etmektedir: Ahvali şahsiye memurunun kanuna muhalif olan hareketi hukukun esasına taallük ediyorsa bu harekete tekabül eden para cezası (Cezai) mahiyettedir. 156, 157, 192 inci maddelerde olduğu gibi (bu maddeler alâkadarların rizası olmadan 21 yaşını bitirmiyen kız ve erkeğin evlenme akitlerini yapan, kanunen muayyen hallerde, evlenecek kız ve erkekten muayyen bazı vesaiki talep etmiyen ve

ilân yapılmadan veya aradan kanunî müddet geçmeden evlenme akdini yapan ahvali şahsiye memurunun bidayet mahkemesince para cezası ile cezalandırılacağına dair hükümleri ihtiva etmektedir.)

Bil'akis, ahvali şahsiye memurunun para cezasını müstelzim hareketi, münhasıran muamelenin şekline taalluk ediyorsa bu takdirde, kanunun tayin ettiği para cezası tamamen hukukî mahiyettedir. 50 inci maddede ve hatta 76 ve 252 inci maddelerde yazılı para cezaları gibi (Fransız kanunu medenisinin 50, 76 ve 252 inci maddeleri de, ahvali şahsiye sicillerinin tutulma şekli hakkındaki kaidelere riayet etmiyen, evlenme muamelesinin ihtiva etmesi kanunen muayyen olan hususları tamamen kaydetmiyen memur ve boşanmaya dair olan hüküm fıkrasını evlenme siciline tescil etmiyen (Avoué) hakkında para cezası hükmedileceğine dairdir.)

Fransız kanunu medenisinin bu son zikredilen maddelerde yazılı hükümleri, nüfus kanunumuzun bahsı geçen hükümlerine, esas itibariyle müşabihdir. Yani nüfus kanunundaki bu hükümler de ahvali şahsiye hukukunun esasına dokunan hareketlere karşı değil; şekli noksanlara karşı konulmuştur. Binaenaleyh, Garonun gayet ilmi ve mantikî bulduğumuz mütaleasını ve bu hususta ortaya koyduğu tefrik esasını kabul edecek olursak, nüfus kanununun yukarıda zikri geçen maddelerinde yazılı para cezalarının, (cezaî) mahiyette olmadığı neticesine varırız. Bu maddelerle kanunun alâkadarlara tahmil ettiği mükellefiyetler, nihayet, ahvali şahsiye sicillerinin intizamını temine matuf tedbirlerden ibarettir.

Kanun vazıı, bu mükellefiyetlere riayet etmiyenleri suçlu addederek, para cezalarını, işledikleri bu suçtan dolayı onlara bir elem çektirmek maksadiyle koymuş değildir.

Netekim, (umumî tahriri nüfus icrası hakkındaki 893 numaralı kanun) 5 inci maddesinde, bu kanunun 4 üncü maddesinin tahmil ettiği vazifeyi kabul etmiyenlerle tahriri nüfusa müteallik talimatnameye mugayir harekette bulunanlardan ve vazife kabulüne mani olanlardan 5 - 25 ve 10 - 50 lira para cezası alınacağı ve bu cezaların vali veya kaymakam tarafından hükmolunacağı, hüküm aleyhine itiraz, te'yiz ve mürruru zaman olmadığı bildirilmektedir. Hüküm selâhiyetinin hâkimden başka bir memura verilmesi ve bu hüküm aleyhine kanun yollarının açık olmaması, mürruru zaman bulunmaması, gibi kayıtlar; ceza hukuku esaslariyle hiç bir suretle telif edilmeyeceğine binaen, bu maddede yazılı para cezalarının da hiç bir suretle cezaî mahiyet arzetmediğini tereddütsüz söyleyebiliriz. Maksadı vazırlarındaki müşabehet itibariyle, bu kanunda yazılı para cezaları gibi nüfus kanunundaki para cezalarının da birer (ceza) olmadığını kıyas tarikiyle iddia etmek mümkündür, zannındayız.

5 - Yeni vergi kanunlarının bir çoğunda, hukukî mahiyetleri ber-mutat tayin edilmemiş olan bir takım para cezaları mevcuttur, ki maksadı vazıları ve bilhassa bunları ihtiva eden kanunların muhtelif hükümleri nazara alınırsa bu para cezalarını bir (ceza-piene) addetmeğe imkân olmadığı görülür.

1890 No.'u (İktisadî buhran vergisi kanunu) 1718 numaralı (dahili istihlâk vergisi kanunu) 797 No.lu (veraset ve intikal vergisi kanunu), 755 numaralı (kazanç vergisi kanunu, 1980 numaralı (muavazene vergisi kanunu) nda yazılı ekseri para cezaları bu kabildendir.

Dikkat edilince görülüyor ki bu para cezalarının vaz'ından maksat vergi mükellefiyetlerinin kanunun tayin ettiği müddet ve şartlar içinde muntazaman yapılmasını ve binnetice devlet varidatının hüsnü cibayetini temindir.

Fakat, bilhassa, bu cezaların tahsil suretini gösteren hükümlerdir ki bunları cezaî mahiyetten tecrit eder. Kanun vazı, bu cezaların tahsil şeklini tayinde iki sistem kabul etmiştir :

1 - Hükmen yani mahkemeler marifetiyle tahsil;

2 - Kendiliğinden istifayı hak suretiyle, yani tahsili emval kanununa göre tahsil;

Tahsili emval kanununa göre tahsil edileceği kanunlarında tasrih edilmiş olan para cezaları iki sebepten dolayı cezaî mahiyette addet-meğe ilmen imkân yoktur: Evvelâ, tahsili emval kanunu ancak, hukukî mes'uliyetlerden doğan borçların tahsil ve istifasına vasıta olabilir.

Saniyen, Ceza bir suça tekabül etmek bir mahkûmiyet hükmünün neticesi olmak lâzımdır. Suçun işlendiği ve faile kabili isnat olduğu usulü dairesinde ve, prensip itibariyle bir ceza mahkemesinin kararıyle ilân edilmeden, o cezanın tatbik ve infazına imkân yoktur. Bu mülâ-hazalar, kanunlarında tahsili emval kanununa göre tahsil edileceği yazılı bulunan para cezalarının bir (ceza - Peine) olmadığını göstermeğe kâfidir; hukukun esasları böyle bir telekkiye manidir.

Hükmen tahsil edileceği kanunlarında tasrih olunan para cezalarına gelince, maksadı vazılarının evvelkilerle aynı olduğu ve hüküm selâ-hiyetinin hukuk mahkemelerine verilmiş bulunduğu düşünülürse bun-ların da cezaî mahiyeti haiz olmadıklarını kabul etmek lâzımdır.

Maamafih itiraf edelim ki :

Hukuken mahiyetleri birbirinden ayrı olan para cezalarının ayrı ayrı tâbi oldukları hükümleri ve kaideleri tayin eden umumî bir naza-riye vücade getirmek imkanı yoktur. fazla olarak, kanunlarımızdaki hükümler arasında tam bir insicam olmaması bu sahada mevcut güç-lükleri arttırmaktadır. O derece ki, bir çok para cezalarının hukukî mahiyetlerini tayinde büyük tereddütlere düşüyoruz.

Meselâ, yukarıda bahsettiğimiz damga kanunundaki para cezalarının bir taraftan hukukî mahiyette olduklarını kanunun hükümlerinden istintaç, ederken diğer taraftan da mezkûr kanunun 68 inci maddesinde bu cezaların vereseden aranmayacağına dair bir hükme tesadûf ediyoruz. Hukukî mahiyette bir alacağın mirascılardan tahsili caiz ve, para cezasının vereseden alınamaması, cezaların şahsiliği esasına teferrü eden bir netice olduğuna göre, bu hükmün damga kanununda yer bulmaması veya diğer hükümlerin de bu hükümle tezat teşkil etmiyecek mahiyette olması lâzımdı.

Muamele vergisi kanununun 18 inci maddesinde, vergi tarhiyle mükellef memurlarla ehli-vukuf ve itiraz komisyonu Reis ve azalarının vazifeleri dolayisile muttali olacakları esrarı başkasına ifşa etmiyeceklerine ve hilâfında hareket edenlerin 100 liradan 500 liraya kadar para cezasını ve bir haftadan üç aya kadar hapis ile cezalandırılacakları yazılıdır. 20 inci maddede, bu kanunda yazılı vergi ve cezaların tahsili emval kanununa göre tahsil edileceği musarrah bulunmasına rağmen, 18 inci maddedeki para cezasının bir hukuku amme cezası olduğu şüphesizdir. Kezalik, harp kazançları vergisi kanununun buna müşabih bir hükmü muhtevi 37 inci maddedeki para cezası da bu mahiyette bir cezadır.

(Hukukî - Civil) mahiyetteki para cezaları, hukuku amme para cezalarıyla zarar ve ziyan arasında mutavassıt bir mevki işgal ederler. Umumiyet itibariyle bunların vaz'ından maksat, malî kanunlarda olduğu gibi, devlete ve bazı hallerde fertlere karşı ika edilen zararın tazminidir.

Hukuk mahkemelerince, hükmedilmeleri veya tahsili emval kanununa göre tahsil olunmaları itibariyle zarar ve ziyana benzerler, fakat, miktarlarının mutlaka hakikî zarar ve ziyana müsavi olmamaları noktasında da zarar ve ziyandan ayrılır.

Kanunda ayrıca sarahat olmıyan hallerde hukuku medeniye memuru zamana tâbi olmaları lâzımdır.

Demek oluyor ki, bu nev'e dahil olan para cezaları hem esas, hem usul noktasından ceza kanununun hükümlerine tâbi değildir.

§ III Muhtelit (Mikste) mahiyette para cezaları.

Münhasıran (cezaî) ve münhasıran (hukukî) mahiyette olan para cezalarından başka, aynı cezada hem (cezaî), hem de (tazminî), yani muhtelit mahiyette para cezaları da var mıdır ?

Fransız mahkemeleri, hazineyi zarara sokan, yani devletin malî menfaatlarını ihlâl eden bazı ef'ale karşı mevzu olup (malî para ceza-

ları - Amendes Fiscales) namı umumisi altında toplanan para cezalarına (muhtelit) yani aynı zamanda hem hukukî, hem de cezaî mahiyet izafe eden bir içtihat tesis etmiştir. Fransız mahkemelerini bu içtihadı sevkedenden mülahaza, evvelâ vergilerin tahsilini temin için konulmuş olan kaidelere muhalif fiillerin, haddi zatında gayri ahlakî ve « mücrimane » mahiyette oldukları için değil, hazineyi zarara soktuklarından dolayı kanunen cezalandırılmış oldukları fikridir. Yani Fransızların (Amendes fiscales) dedikleri (malî para cezaları) nın, bir suçluyu cezalandırmak maksadile değil, bir zararı tazmin için mevzu bulundukları sebebine istinadendir ki; Fransız mahkemeleri bu mahiyetteki para cezalarına (muhtelit - mixte) bir mahiyet atfetmişlerdir.

Saniyen, bu gibi para cezalarının hüküm ve tahsili bahsında mes'uliyeti maliye esasının kabul edilmiş olması ve bilhassa alâkadar devlet idaresine suçlu ile hükmeden evvel ve sonra sulh olmak selâhiyetinin tanınması gibi ceza esaslarına münafi bir takım hükümlerin, bu para cezalarını ihtiva eden kanunlarda yer bulmuş olması da, Fransız mahkemelerini arzettiğimiz içtihadı ve bu para cezaları hakkında hususî bir nazariye vücade getirmeğe sevkeden bir sebep olmuştur.

Fransa'da mahkemelerce böyle hususî bir mahiyet izafe edilen para cezaları, (Oktorva), (Gümrük), (bilvasita vergiler), (Nehirlerde balık avcılığı) (Posta) ve (Orman) cürümlerine karşı mevzu para cezalarıdır.

Fransız mahkemeleri bunlardaki (Cezai) mahiyetin aşağıda yazılı hususlarda (tazmini) mahiyete hâkim olduğunu kabul etmişlerdir.

(Cezai) mahiyetten tatbikatta çıkarılan neticeler şunlardır:

- 1 - Bu gibi para cezalarına, ceza mahkemelerince hükmedilir;
- 2 - Haklarında cezadaki müruru zaman hükümleri caridir;
- 3 - Mirascılara geçmez;
- 4 - Bunların hükmedilebilmesi için zarar ve ziyanın ispatına lüzum yoktur.

Tazmini mahiyete müteferri olarak tatbikatta mahkemelerce çıkarılan neticeler de şunlardır:

Bir bakıma göre bu para cezaları zarar ve ziyana benzedikleri için:

I - Mes'ulünbilmallere karşı da hükmolunurlar.

(Mahkemelerin bu nokta hakkındaki içtihatlarının hususiyeti şuradadır. Onlar, malî mes'uliyeti, yalnız hususî kanunun bu cezadan malen mes'ul sayıldığı şahıslara değil, başkalarının fiillerinden umumî hükümlere göre malen mes'ul olan şahıslara da teşmil etmiştir.)

2 - Cezadaki içtima hükümleri bu para cezaları hakkında tatbik edilmez. Yâni malî para cezaları bir birine zammedilerek mecmuu

hükmolunur. (Çünkü her suç devleti ayrı bir zarara sokmuştur. Bunların ayrı ayrı tazmini lâzımdır.)

Filhakika, müteaddit suç işliyen bir şahıs, hakkında içtima hükümlerinin tatbik edilmesi kanunun maksadına muhalif olur.

Buna mukabil, para cezasını müstelzim fiil bir çok kimseler tarafından müştereken işlenmişse, hepsine yalnız bir ceza hükmolunur. Bu da, bu para cezalarının tazmini mahiyetinden doğan bir neticedir.

3 - Fransa temyiz mahkemesinin sabit içtihadına göre failler, ceza kanununun tecil hakkındaki hükümlerinden istifade edemezler.

4 - Esbabı muhaffife yoktur. (Buna karşı idarelerin sulh olmak selâhiyeti tanınmıştır. Halbuki cezada sulh olmak inzibatı ammeye münafidir.)

5 - Farık ve mümeyyiz olmadıkları için haklarında ceza tatbiki caiz olmıyan küçüklere karşı da hükmolunur.

Hülâsa, malî para cezaları hakkında, Fransız mahkemelerinin tesis ettiği içtihat, netice itibarile, bu para cezalarına muhtelit bir mahiyet izafesi şeklinde tecelli etmiştir. Bazı noktai nazardan bunlar bir (ceza - peine) telâkki olunmuş; diğer bazı cihetlerden ise, hileli hareketlerle devlete ika olunan zarara karşı maktu bir tazminat addedilmiştir.

Devlet idaresi noktai nazarından, malî cürümler, kanunun maktu bir şekilde tayin ettiği tazminata hükmedilmesini salâhiyettar mahkemeden istemek hakkını idareye bahşeder.

Garı, bundan iki netice çıkarıyor;

1 - Mahkeme, devlete hakikaten bir zarar vuku bulup bulmadığını araştırmaz; yalnız fiili tesbit eder. Bilmukabele, kanunda sarıh bir hüküm olmadıkça, maznunu para cezasına veya zarar ve ziyana mahkûm edemez.

2 - Hukuk sahasında nasıl ki hüsnüniyet mutazarrırın zararını tazmin mecburiyetini ortadan kaldırmaz ve mes'uliyeti hafifletmezse malî para cezaları için de mazeret şayanı kabul olamaz.

Maznun noktai nazarından tetkik edilince, malî para cezaları, bir (ceza) dır. Binaenaleyh bu cezaları;

1 - Cezaen gayri mes'ul bir şahıs hakkında hükmedilemez.

2 - Hapsen tazyik suretiyle tahsil olunabilir.

Fransada muhtelit mahiyet izafe edilen (malî para cezaları) hakkındaki nazariyenin ana hatlarını şu suretle hulâsaten tespit ettikten sonra, millî mevzuatımızda bu kabilden para cezaları mevcut olup

olmadığını tetkike geçiyoruz. Kanunlarımızın bir iki yerinde (tazminat kabilinden para cezaları) diye bir takım para cezalarından bahsedilmektedir.

Ezcümle ceza kanununun 92 inci maddesinde (tazminat kabilinden olan para cezaları tecil edilmez.) Diye bir hükme tesadüf ediyoruz. Kezalik, 1441 numaralı af ve tecil kanununun 5 inci maddesinde tazminat kabilinden olan para bezalarının af ve tecil edilmeyeceği zikrolunuyordu.

Bu tazminat kabilinden olan para cezalarının hangileri olduğu kanunlarda zikir ve tayin edilmedikten başka bunların umumî surette mahiyet ve vasıfları da gösterilmemiştir. Mahkemelerimizin ve bilhassa temyiz mahkemesinin bu hususta vazih ve muayyen bir içtihadı olduğundan da haberdar değiliz.

Bize kalırsa, bazı kanunlarda (tazminat kabilinden) diye tavsif olunan bu para cezalarının, yukarıda mevzuubahis ettiğimiz (Muhtelif) mahiyeti haiz para cezaları arasında yer alması iktiza eder. Bu kabilinden olan para cezalarına bizde de bazı kanunlarda ve bilhassa inhisar kanunlarında tesadüf etmek mümkündür: Ezcümle :

1 - 1701 numaralı kanunun 55-68 inci maddelerinde yazılı para cezaları bu kabildendir. Bu kanaatımızı muhtelif delillerle teyit edebiliriz :

Evvelâ, bu kanunda yazılı para cezaları, bir (ceza) olmaktan ziyade inhisar idaresinin malî menfaatlarını korumak, yani kanundaki mecburîyet ve mükellefiyette riayetsizlik neticesinde devletin maruz kalacağı zararların tazmin ve telâfisini temin etmek maksadiyle konulmuştur: Binaenaleyh, mahiyetleri (cezaî) olmaktan ziyade (tazminî) dir.

Saniyen, kanunun muhtelif hükümlerinin tetkiki de bu kanaati kuvvetlendirir.

a) Ezcümle: 69 uncu madde hükmü, bu kanun mucibince zabıta ve para cezalarına en büyük mal memurunun riyasetinde teşekkül eden bir hey'etçe karar verileceğini gösteriyor.

b) 70 inci madde hey'etin itiraz olunmayan kararlarının inhisar idaresi tarafından infaz olunacağı ve para cezasını vermiyenlerin - hapis hükmü müstesna olmak üzere - mallarına müracaat edileceği yazılıdır.

c) 72 inci maddede, inhisar idaresinin talebile sulh hâkimi tarafından, hukuk usulü muhakemeleri kanununa göre ihtiyatî tedbirler ittihaz edileceği bildirilmektedir.

d) 75 inci madde, bu kanunda yazılı para cezalarının inhisar idaresine ait olduğunu tasrih etmektedir.

e) Nihayet, (ve en mühim nokta) bu para cezaları hakkında inhisar idaresinin, maliye vekâletinin muvafakatile, sulh olabileceği ve hükümden evvel ve sonra bu cezaların takip ve tahsilinden feragat edebileceği kanunun 77 inci maddesinde beyan olunmaktadır.

Beş nokta etrafında tesbit ettiğimiz bu hükümler ve bilhassa, Maliye vekiline sulh olmak ve para cezasının tahsilinden vazgeçmek selâhiyetini veren 77 inci madde hükmü ceza esaslarına tamamen yabancı, aykırıdır; bu hükümler, 1701 numaralı kanunda yazılı para cezalarının bir bakımda (tazminî) olan mahiyetine teferrü eden neticelerdir. Diğer taraftan, cezayı ödemekten aczi tahakkuk edenlerin; Cümhuriyet müddei umumiîliklerince 3 lira ve kûsuru için bir gün hapis edilecekleri ve mahkemeler tarafından hükmedilecek para cezalarının, ilâmların tenfizi hakkındaki usul ve 70 inci madde hükmüne göre cümhuriyet müddei umumiîliklerince infaz olunacağı hakkındaki 70 ve 76 inci madde hükümleri de bu para cezalarının bir bakımdan (cezaî) olan mahiyetinden doğan neticelerdir.

Görülüyor ki, 1701 numaralı tütün inhisarı kanununda yazılı para cezaları - bizzat kanunun hükümlerine göre - hem (cezaî) hem de (tazminî) mahiyette oluşlarından (kanunda sarahaten yazılı bulunanlardan maada) ne gibi neticeler çıkarılması lâzımgeleceği ve meselâ müruru zaman, mirascılardan ve mes'ulün bilmallardan tahsil kabiliyeti, içtima, esbabı muhaffife, tecil, mes'uliyeti cezaiye noktalarında ceza veya hukuk kaidelerinden hangilerine tâbi tutulmaları icap edeceği, hakkında mahkemelerin ve bilhassa temyiz mahkemesinin sabit ve muayyen bir içtihat tesis etmesine çok ihtiyaç olduğu fikrindeyiz.

2 - Gümrük kanununda yazılı para cezalarının da muhtelit mahiyette olduğunu şu delillere istinatla iddia edebiliriz.

Evvelâ, Gümrük resmi, Devletin en mühim varidat menbalarından biridir. Binaenaleyh bu kanuna mevzu para cezalarının vaz'ından maksat, gümrük kaçakçılığına mani olmak ve bu suretle devletin malî menfaatlarını korumaktır. Bu itibarla mezkûr para cezalarının mahiyeti daha ziyade tazminîdir. Esasen kanunun muhtelif hükümlerine dikkat edilirse, para cezalarının alel'ekser gümrük resminin misli şeklinde veya kaçırılmağa teşebbüs olunan eşyanın miktar veya kıymeti esas ittihaz olunmak suretiyle tespit edilmiş olduğu görülür. (madde müzeyyel, 102, 104, 105, 106, 107)

Saniyen, bazı ahvalde cezaî naktinin suçu işleyenlerden başka mes'ulünbilmal vaz'iyetinde bulunan kimselerden tahsili imkânı kanunda kabul edilmiştir. (105 inci madde ile 905 numaralı kanunun 9 uncu maddesi hükmü)

Salisen, 1723 numaralı kanunun 2 inci maddesiyle tadil edilmiş

olan 110 uncu madde hükmü de gümrük kanunundaki para cezalarının muhtelit mahiyette, yani tazminat kabilinden olduğunu gösteren kuvvetli bir delildir. Filhakika, bu maddede (Gümrüğe müteallik kanunlarda kimin tarafından karar verileceği tayin olunmayan bil'umum para cezalarına idareten karar verileceği),

(Gümrük kanunlarıyla zeyillerinde yazılı para cezalarının gümrük idarelerince tahsil olunacağı) ve (parayı vermeyenlerin tahsili emval kanunu mucibince mallarına müracaat edileceği) hakkındaki hükümler, ceza hukukunun esaslarına münafidir.

Para cezalarına idareten karar verilmesi, ve bu cezaların tahsili emval kanunu mucibince tahsil edilmesi, devlet alacaklarının tahsilinde cari olan (bizzat istifayı hak) prensibinin tatbikatından başka bir şey değildir.

İtiraz üzerine mahkemenin işe karışması ise bu kararların ciddi bir mürakabeye tâbi tutulması lüzumundan ileri gelen bir keyfiyettir.

Buna mukabil malı olmayan suçluların, C. M. U. liklerince 1 liraya mukabil bir gün hapsedilmesi, hapis müddetinin bir seneyi geçmiyeceği hakkındaki 110 cu maddenin son fıkrası hükmü, gümrük para cezalarının, bir bakımdan (cezaî) mahiyeti olduğunu gösterir.

Filhakika, dikkat edilirse, bu infaz şekli, ceza kanununun 19 uncu maddesiyle hukuku amme para cezasının hapsen infazı için kabul edilmiş olan şeklin aynidir. Ceza kanunumuza göre, hapsen infaz edilen para cezaları Fransız ceza kanununun bu hususta kabul ettiği esasa muhalif olarak, bir daha suçludan istenemez. Demek oluyor ki, bu hapisten maksat, para tahsili suretiyle suçluya çektirilmeyen elemin para cezasını hürriyeti tahdit eden bir cezaya tahvil suretile çektirilmesidir.

Bu izahat, Gümrük kanunundaki para cezalarının; esas itibariyle, (tazminat kabilinden) yani (muhtelit) mahiyette cezalar olduğunu gösterir.

3 - Orman nizamnamesinde yazılı para cezalarının hüküm ve tahsili hususunda (mali mes'uliyet esasına büyük bir yer verilmiş olması madde 37-39,46,50,51) bu cezaların umumiyet itibariyle ruhsatsız kesilen ağaçların cinsine, devresine, ormandan ruhsatsız çıkarılan şeylerin miktarına göre tayin edilmiş bulunması (madde 33, 35) keyfiyetleri bu cezalara bir bakımdan (hukukî) mahiyet izafe eder gibi görünmekte yani; bunların devletin zararını tazmin maksadile konulmuş olduğu neticesine isal etmektedir. Fakat, nizamnamenin bazı maddelerinde (meselâ 39, 42, ve 43 üncü maddelerde) para cezalarından maada, ayrıca tazminat ta alınacağı yolundaki hükümler tereddüdümüzü mucip olmaktadır. Fakat her ne olursa olsun yukarıda işaret ettiğimiz maddelerde yazılı para cezalarının orman müteahhidi, imtiyaz sahibi hayvan

sahibi gibi, suçu işleyenlerden gayri kimselerden tahsil edilebilmesi, cezanın ağaçların cins ve devresine göre tayin olunması; bu para cezalarının bir cihetten tazminî mahiyette olduklarına şüphe bırakmak lâzım gelir.

Nizamnamenin 49 uncu maddesinde, sarahaten (cünha) tabiri kullanılmıştır. Bu tabir orman nizamnamesinin koyduğu memnuiyetler hilâfına hareket edenlerin fiillerinde (suç) mahiyeti olduğuna delâlet eder; fakat, aynı madde de, (müteaddit şahısların mes'uliyeti icap ettiği takdirde haklarında hükmolunacak cezayı naktiler için cümlesinin yekdiğerine kefilünbilmal addolunacakları) hakkındaki hükmü, cezaların şahsiliği esasına münafi görüyoruz. (Maamafih, Fransız ceza kanununda da bu kefaleti müteselsile esası kabul edilmiştir.)

Demek oluyor ki: Orman ceraimine karşı nizamnamede mevzu para cezaları da, nizamnamenin bazı hükümlerine göre (hukukî) bazı hükümlerine göre de, (cezaî) mahiyette olan cezalar arasına ithal edilmek icap eder.

4 - Kaçakcılığın men ve takibine dair 1918 numaralı kanunda yazılı para cezalarının da (muhtelit) mahiyette olduklarını bu kanunun hükümlerinden anlamak mümkündür.

Bu kanun bilhassa iktisadî buhrana karşı hükûmetçe alınan tedbirlerin müsmiriyetini temin için vazolunmuştur. Memlekete hariçten eşya ithalinin bazı tahdit ve takyitlere tâbi tutulması; gümrük resminin arttırılması gibi sebeplerin tesiri altında kaçakcılığın çoğalmasına mani olmak maksadile vazolunan bu kanunun şiddetli ceza hükümlerini muhtevi olması; kaçakcılık fiillerinin takip ve muhakemesi için hususî mahkemeler ve teşkilât vücude getirmesi, hiç şüphesiz, bütün dünyanın geçirmekte olduğu buhran karşısında memleketin iktisadî varlığını korumak zaruretinden ileri gelmiştir. Diğer taraftan, kanunun ihtiva ettiği hürriyeti tahdit edici cezalar yanında ayrıca para cezalarının da bulunması, fikrimizce, kaçakcılık dolayısıyla Gümrük ve İhisar idarelerinin maruz kaldıkları zararları tazmin endişesinden ileri gelmiştir. Esasen kanunun muhtelif hükümlerinden, bu para cezalarının (tazminî) mahiyetini istidlâl edebiliriz.

Evvelâ, kanundaki para cezaları ekseriyet itibarile, kaçak eşya kıymetinin veya inhisar ve gümrük resimlerinin misli şeklinde tayin olunmuştur. Bu keyfiyet işbu para cezalarının (tazminat) kabilinden olduklarını gösteren bir delildir.

(Madde 12, 15, 16, 18, 20, 25)

Saniyen, müşterek kaçakcılıkta para cezalarının tahsilinde (kefaleti müteselsile) esası kabul edilmiştir. (madde 46) cezaların şahsiliği esasına uygun olmıyan bu keyfiyette, kanundaki para cezalarının, bütün vasıflarını cami bir (hukuku amme para cezası) olmadığını gösterir.

Salisen, mahkemelerce hükmedilen para cezalarının gümrük ve inhisar idarelerince tahsili emval kanununa göre tahsil edileceği hakkındaki bu kanunun 56 ıncı maddesini tadil eden 2271 numaralı kanunun 3 üncü maddesi hükmü de, bu para cezalarının (cezaî) mahiyetini tadil eden bir hükümdür.

Mahkemelerce verilen para cezalarının tahsili emval kanununa göre tahsili için ilâmların gümrük ve inhisar memurlarına verileceği hakkındaki hüküm (madde 56, fıkra 3) bu para cezalarının alâkadar idarelerin şahsî hukukundan olduğunu gösterir.

Nihayet 2271 numaralı kanunun, 55 inci maddeyi değiştiren 2 inci maddesi ile bazı para cezalarına hükmetmek selâhiyeti bir takım idarî hey'etlere verilmiştir ki, bu da ceza esaslarına uymıyan bir keyfiyettir.

Bütün bu sebeplere istinaden 1918 numaralı kanunda yazılı para cezalarının bir bakımdan, tazminat kabilinden ve (hukukî) mahiyeti haiz para cezaları olduğuna hükmetmek icap eder. Kaçakçılık fiili ile zarara uğrayan idareye, para cezasının hüküm ve tahsili hususunda verilen hususî ve geniş selâhiyetler o idarenin bu para cezaları ile sıkı alâkasını gösterir bir delildir. yani bu para cezaları, tıpkı her hangi bir suçtan zarar gören fertlere ceza mahkemelerince hükmedilen tazminat, zarar ve ziyan gibi bir zararın telâfisini istihdaf eden para cezalarıdır.

Diğer taraftan, kanunda bunların ağır ve hafif tabirlerle tavsif edilmesi, Türk Ceza kanununun müruru zaman hükümlerine tâbi olmaları (madde 22, fıkra 3) ceza ehliyetini gayri haiz kimseler hakkında hükümlenememesi ve nihayet, alâkadar idarelerce tahsili emval kanununa göre tahsil olunamıyan para cezalarının cümhuriyet müddeiumumiliklerince T. C. kanunu hükümlerine göre hapsen infaz olunacakları hakkındaki hükümler bu para cezalarının bir bakımdan da (cezaî) mahiyette olduğunu gösteren delillerdir.

Netice

Mevzuatımızda para cezalarının hukukî mahiyeti hakkındaki müतालارımızı bir kaç satırla hülâsa edelim :

1 - Hususî kanunlarımızda yazılı para cezalarının hepsi hukuku amme para cezası değildir; bunlardan bir kısmında hiç bir cezaî mahiyet yoktur; bazıları ise muhtelit mahiyeti haizdir; yani bir bakıma göre cezaî bir bakıma göre de (hukukî) mahiyettedirler.

2 - Ancak, bu muhtelif nevilere dahil olan para cezalarının bir birinden kat'î surette ayrılmasını temin edecek umumî bir kaide koymak imkânı yoktur.

3 - Kanunlarımızın hükümleri arasında bu noktai nazardan tam bir insicam olmaması, mahkemelerin ve bilhassa temyiz mahkemesinin bu mes'ele hakkında sabit ve muayyen bir içtihadı bulunmaması işi bir kat daha çapraşık bir hale sokmaktadır.

4 - Tatbikatta bu yüzden büyük tereddütlere düşülmekte çok def'a yanlış muameleler yapılmaktadır. Ezcümle af ve tecil mes'elelerinde bir çok yanlışlıklar yapılmıştır. Meselâ maliye makamları malî kanunlarda yazılı maktu para cezalarını (hukuku amme para cezası) addeyerek bunların 2330 numaralı kanun mucibince affa tâbi olduğuna, kanunlarda verginin misli şeklinde tayin edilen para cezalarının ise afftan müstesna bulunduğuna karar vererek o yolda muamele yapmıştır.

Bu muamele hiç bir ilmi esasa istinat etmez. Para cezalarının kanunda maktu olarak tayin edilmiş olması keyfiyetinin neden dolayı bu para cezalarına cezaî bir mahiyet izafe ettiği izah olunamaz. Netekim bu yanlış esasa istinat edildiği içindir ki (cezaî) hiç bir mahiyeti olmadığı bu yazıda izah ettiğimiz damga kanunu cezaları da hukuku amme para cezası şeklinde kabul edilerek affa tâbi tutulmuştur.

Kezalik; (usul cezaları) da bu bahisteki vuzuhsuzluk yüzünden (Hukuku amme para cezası) sayılarak af kanununun şumulü içine sokulmuştur. Halbuki, biz bu para cezalarının da (hukukî) mahiyette olduklarına kani'iz. Ve bunların sebeplerini bu yazımızda izah etmiş bulunuyoruz. Tatbikatta güçlüklerle ve tereddütlere sebep olan bunun gibi daha bir çok misaller gösterilebilir.

Bu vuzuhsuzluğun ortadan kaldırılması ve Fransada olduğu gibi bizde de muhtelif para cezalarının hukukî mahiyet ve neticelerini tayin eden sabit bir içtihat, bir nazariye tesisine kat'î zaruret vardır. Bu da temyiz mahkemesine düşen bir vazifedir.

İzmir Cümhuriyet Müddei
umumi Baş muavini

ALİ RIZA

PALERMO

Beynelmilel Ceza Kongresi

H A K K I N D A

RAPOR

Beynelmilel ceza hukuku cemiyeti tarafından tertip edilmiş olan kongrelerden üçüncüsü Palermoda toplanmıştır. Kongreye 22 devlet murahhas göndermiştir. Bunlar :

Türkiye, Arnavutluk. Almanya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Danimarka, Mısır, İspanya, Amerika, Fransa, İngiltere, Yunanistan, İtalya, Japonya, Hollanda, Lehistan, Romanya, İsviçre, Çekoslovakya, Tunus, Yugoslavya, Devletleridir. Bundan başka milletler arasında fikrî müşareket enstitüsü ile beynelmilel ceza hukuku ittihadı cemiyeti de azasından iki zatı yollamıştır. Milletler cemiyeti umumî kâtipliği hukuk müşaviri tarafından temsil edilmiştir.

Kongre nisanın 3 ünden sekizine kadar yani altı gün devam etmiştir. Müzakere edilen mes'eleler şunlardır :

I) Hangi suçları umumî salâhiyete (yani maznunun yakalandığı memleket) kazasına tâbi tutmak muvafık olur ?

II) Hakaret ve söğme davaları hakkında şeref jürisi teşkili.

III) Maznunun bizzat kendi davasında şahadetini kabul eylemek muvafık mıdır ?

IV) Ağır ceza işlerinde (Jüri) yi mi yoksa (Eşevinaş) ı mı kabul etmelidir ?

V) Ceza muhakemeleri usulü kanununa bir de cezaların infazına dair bir kanun ilâvesi arzu edilmeğe değer mi ?

VI) En iyi bir tarzda ceza hâkiminin ihtisas sahibi olması nasıl elde edilebilir ?

Müzakere muhtelif murahhaslar tarafından evvelce hazırlanıp gönderilmiş olan raporlar üzerine cereyan etmiştir. Verilen kararlar sırf ilmî sahaya münhasır ve temennî mahiyetindedir.

1 - Hangi suçları umumî salâhiyette (yani maznunun yakalandığı memleket kazasına) tabi tutmak muvafık olur?

Malûmdur ki ceza kanunları ülke dahilinde işlenmiş suçlar hakkında tatbik olunduğu (ceza kanununun mülkî olması) gibi ülke haricinde fakat ülkenin tabi olduğu devletin tebeasından birisinin ecnebi bir şahsa yahut bir ecnebinin tebaadan biri aleyhine işlenmiş olan suçları da cezalandırır, (ceza kanununun şahsî olması) bundan başka muayyen bir memlekette bir ecnebi tarafından ecnebi bir devlete yahut ecnebi bir şahsa karşı suç işleyip kaçmış olan kimse-ler hakkında da sığındıkları yerin mensup olduğu devletin takibat icrasına ve kendi ceza kanununun hükümlerini tatbik salâhiyeti vardır. Ceza hukukunda (umumî salâhiyet sistemi) adıyla anılan bu sonuncu şikka göre suçlu hakkında takibat icrası suçlunun geri verilmesi kabil olmamak, Adliye vekilinin talebi bulunmak gibi bazı şartlara bağlıdır.

Sıkı kayıtlara bağlı olduğundan dolayı istisnâî bir surette tatbik edilen işbu umumî salâhiyet usulü 1927 senesinde ceza kanunlarının birleştirilmesini müzakere etmek üzere Varşovada toplanmış olan konferansta ehemmiyetli bir münakaşa mevzuu teşkil etmiş idi. İşbu konferans hukuku düvel suçları - *Délits du droit des gens* - ismini verdiği deniz haydutluğu, esir ticareti, kadın ve çocuk ticareti, mes-kûkât itibarı amme senetleri, banknot taklit veya tahrifi, umumî tehlikeye vücut verecek bütün vasıtaları bilerek kullanmak, esrar, morfin, eroin gibi uyuşturucu maddeleri ar ve hayaya mugayir varakaları elden ele geçirmek suçlarile devletler arasında aktedilen mukavelelerde yazılı diğer fiilleri işlemiş olanlar hakkında, tutuldukları memleket kanununa göre cezalandırılmaları keyfiyetini kabul eylemiş ve bu suretle suçlunun yakalandığı memleket kazasının ehemmiyetini yükseltmiştir.

Varşova konferansında münakaşa edilmiş olan bu mes'elenin daha geniş bir surette yani :

I) Suçların taksimine, hukuku düvel suçları ismile diğer bir kısım daha ilâvesinin esas itibarile doğru olup olmadığı

II) Hukuku düvel suçlarile hukuku adiyeye suçlarını birbirinden ayırıcı bir kaide koymanın mümkün olup olmadığı,

III) Suçları işliyenlerin kaçtıkları memleket kanunlarınca cezalandırılmaları halinin mecburî yahut ihtiyarî olması,

Noktalarının tetkiki Palermo kongresinin müzakere listesine konmuştur. İşbu mevzu hakkında komisyonca kabul edi'en ve umumî heyet tarafından da tasvip edilen karar şudur :

“ Deniz haydutluğu, esir ticareti, kadın ve çocuk ticareti, uyuş-

turucu maddeler alış veriş, ar ve hayaya mugayir neşriyatın ticarete, tedavüle konması, deniz altı kablolarının kesilmesi ve bozulması, radio - elektrik muhaberelerine dair ağır suçlar bilhassa sahte veya aldatici bir surette musibet veya musibete karşı imdat talebi işaretlerinin nakli ve işletilmesi, kalp meskûkâtın, kıymetli evrakın yahut itibarı amme senetlerinin tahrifi, devletlerin hepsine taallûk edecek surette muhatara husule getirebilir mahiyette vahşiyane yahut tahripkârane fiiller gibi bütün devletlerin müşterek menfaatlerini ihlâl edecek suçlar mevcut olduğundan „

“ Ceza hukukuna taallûk eden meselelerin kanunlaştırılması hakkında zamanımızda mevcut hareketlerde bu suçlardan bazılarının umumî salâhiyete tâbi tutulmasına dair bir cereyan husule gelmiye başladığından „

“ Bazı kanunlar yahut kanun projeleri devletlerin, beynelmilel münasebetlerinde, müşterek menfaatlerini tehlikeye koyan diğer fiilleri de cezalandırmakta bulunduğundan „

Kongre şu temennide bulunur :

1) Bütün devletlerin menfaatlerini ihlâl edici yahut beynelmilel münasebetleri muhtıraya koyucu mahiyette olduklarına devletler arasında mutabakat hasıl olan bütün suçların umumî salâhiyete tâbi tutularak cezalandırılmalarını temin için halen mer'i olan beynelmilel mukavelelerin yeniden gözden geçirilmesini yahut yeni mukaveleler aktedilmesini,

2) Suçlunun cezalandırılmasını, yakalandığı yerin yahut kendisini yakalayan memurların ait olduğu memleket mahkemelerine veren umumî salâhiyete tâbi tutulmak hali aşağıdaki iki şarta bağlı olmalıdır :

a) Bu kabil salâhiyete tâbi olabilecek faillerin mahiyetleri hakkında âkit memleketlerin kanunlarının birleştirilmesi.

b) Devletler arasında, iddia veya müdafaa delillerinin birbirlerine gönderilmesini temin için, birlikte çalışma hususuna dair lâzımgelen kaidelerin konması.

3) Bu şartlar bulunmadığı takdirde suçluyu geri vermenin müraccah olduğu.

4) Hukuku adiyeye suçlarında da suçun işlendiği mahallin tâbi bulunduğu yahut suçu doğrudan doğruya menfaatlerini ihlâl eylediği ve suçlunun tebeasından bulunduğu devletlerden birisi tarafından geri verilmesi istenmediği takdirde suçlunun tutulduğu memleket mahkemelerince cezalandırılması pek ziyade arzu edilir.

II : Hakaret ve sövme davaları hakkında Şeref Jürisi teşkili

Şeref ve haysiyete karşı işlenen suçlara daha müessir surette karşı gelebilmek için bu suçlardan doğan davaların hukuku adiyeye mahkemeleri haricinde teşkil edilecek bir Jüri heyeti tarafından görülmesine dair epeyce zamandanberi bir fikir cereyanı mevcuttur. Buna taraftar olanların delilleri, şerefi ihlâl fiillerinin tahkikine ve faillerinin cezalandırılmasına umumî mahkemelerin elverişli olmaması, bu mahkemelere müracaat edenlerin haklarını tam surette elde edemediklerinden başka umumî muhakeme usulüne tâbi tutuldukları cihetle vaziyetlerinin güçleşmiş olması halleridir.

Bu fikre aleyhtar olanlar şeref ve haysiyeti ihlâl eden fiillerde umumî intizama teallük eylediklerinden bunlardan doğan davaların da umumî inzibatın hakikî muhafızlarına yani hâkimlerden teşkil edilmiş mahkemelere ait olması zarurî olduğunu beyan ederler. Bunlara göre, işbu davaların adliye teşkilâtı haricinde bir heyete bırakılması hakikî hâkimlerin kudret ve nüfuzlarının zayıflamasını icabettirir. Hatta davacıya Adliye mahkemelerine yahut şeref Jürisine müracaat hususunda ihtiyar hakkı tanınmak suretile orta bir tarzı hal kabul eylemek te doğru olamaz. Çünkü :

Davacının ihtiyar hakkını kullanarak davasını adliye mahkemesine getirmesi Jüri heyetinin aleyhinde karar vermesi korkusundan ileri geldiği suretinde tefsir edilmesi pek mümkündür.

Şimdiye kadar sırf nazari münakaşa sahasında kalmış olan bu meselenin yeni İtalya ceza kanunu ile tatbik sahasına geçmesi [1] ehemmiyetini artırmıştır.

[1] Hakaret ve sövme suçlarından yeni kanun hükümleri eskisinden farklıdır. Yeni kanun, gerek maddeî mahsusa isnadı suretile ve gerek böyle bir madde isnadedilmeyerek bir kimsenin huzurunda namus ve şerefine karşı vaki olan taarruza, injure yani sövme, bıl'akis gıyapta olan taarruza da diffamation yani hakaret ismini vermiştir. Yeni İtalya ceza kanununun 596 ıncı maddesi şöyle der: «Bundan evvelki iki maddede yazılı suçlar (sövme ve hakaret fiilleri) ile maznun olan kimsenin cezadan kurtulmak için isnat ettiği fiilin doğruluğunu veya mütevatir olduğunu isbat iddiası kabul olunmaz.»

«Bununla beraber eğer sövme ve hakaret fiili bir maddeî mahsusa isnadı suretile vaki olmuşsa fail ile sövülen veyahut hakaret edilen kimseler ittifak eyledikleri takdirde mahkemeden kat'i bir hüküm verilmeyen evvel, isnadolunan fiilin doğruluğu hakkında karar almak üzere işi Şeref Jürisine götürebilirler.»

Şeref Jürisi bir yahut tek olmak üzere bir kaç kişiden teşekkül der.

Duruşma gizli, hüküm müstesna olmak üzere dava evrakının neşri memnudur.

Komisyondun münakaşasına konulan raporda 1) şeref ve haysiyeti ihlâl eden suçların - esas itibarile - hukuku adliye mahkemelerinin vazifeleri dahilinde bırakılması ve yalnız bu kabil fiillerden daha müessir surette cezalandırılmaları için tedbirler aranmasını ve duruşmanın - tahkir edilen kimsenin aksini istemesi hali müstesna olmak üzere - ve duruşmanın gizli olarak yapılması teklif edilmekte ve buna 2) vazifesini sırf hakem gibi ifa eylemek ve kendisine müracaat taraflarca ihtiyarî olmak üzere bir kanun ile Adliye mahkemeleri haricinde bir haysiyet jürisi teşkil eylemek hususu da ilâve olunmakta idi.

Komisyondun şeref ve haysiyete karşı işlenen suçların tahkik ve mahkemesinin Adliye teşkilâtı haricinde bir heyete verilmesi hususunun kabul edilmesine karar verdi. İşbu kararı umumî heyet te tasvip ve buna yalnız "tahkir edilen kimsenin mahkemeden cezaî mahkûmiyet şıkkı bir tarafa bırakılarak yalnız namus ve haysiyet meselesine dair bir karar verilmesini istemek hakkını haiz olabileceğine dair hususî bir usul kaidesi konmasına mahal olup olmadığını," kongrenin gelecek bir içtimada tetkik edilmesi temennisini dahi ilâve eylemiştir.

III - Maznunun bizzat kendi davasında şahadetini kabul eylemek muvafık mıdır?

Anglo - Sakson memleketleri hukuk sisteminin diğer memleketlerinkinden büyük ve esaslı farklarla ayrıldığı malûmdur. Bu ayrılık kendisini usul hukukunda da (Hukuk muhakemeleri usulü, ceza muhakemeleri usulü) gösterir.

İngiliz mahkemelerinin önünde maznunun kendi davasında şahit olabilmesi hali bu ayrılığın en mühim misalidir. Hatta maznun işbu şahadeti bulunduğu mevkide değil, şahitlere tahsis olunan yere giderek ifa eyler. Maznunun teklif olunan şahadeti reddeylemesi pek çok defalar Jürinin, kendi aleyhinde rey vermesini istilzam eyler. Bu husus, diğer devletlerden hiç birinin kanunlarında mevcut değildir. İşte bu usulün sair memleketler ceza muhakemeleri hukukuna ithalinin faydalı olup olmayacağını müzakere için mesele kongrenin müzakere listesine konmuştur.

Meselenin komisyonda doğmuş olan bu usul, hakikatin serbest bir surette araştırılmasına mani olmakla beraber müdafaanın serbestisini de ihlâl eyleyeceği cihetle diğer memleketler mevzuatının esasına tevafuk etmiyeceği neticesine varılmıştır. Fakat diğer taraftan İngiliz mevzuatına yerleşmiş olan bir hükmün kat'i surette reddinden de çekinilerek, komisyondun, umumî heyetçe de kabul edilen şu kararı vermiştir.

1) "Maznun kendi davasında yemin ile şahadetinin kabul edilmesine dair olan kanunî kaidenin kontinantal-Continental memleketler hukuk mevzuatına tavsiye edilmez,, .

2) "Bununla beraber eğer bir memleket maznunun yemin ile şahadetini kabule mütemayil ise bu kaideyi ancak takibi hususî şikâyetle bağlı olan suçlarda, şimdiki ve istikbaldeki muhakeme usulü mevzuatını göz önünde tutarak kabul etmelidir,, .

3) Bundan başka eğer maznunun yemin ile şahadet eylemesi keyfiyeti yukarıda beyan edilen hallerde kabul edilmiş olsa bile böyle bir şahadete maznunun mecbur tutulmaması ve şahadette bulunmayı talep etmemenin, hiç bir vakit maznunun aleyhine bir fikir husule getirmemesi teminatlarla tatbik edilmesi lâzımdır,, .

IV - Ağır ceza işlerinde Jüri'yi mi yoksa Eşevinaş'ı mı kabul etmeli ?

Bir çok memleketlerde bazı muayyen suçları işleyenlerin muhakemeleri meslekten yetişme hâkimler ile ehali kitlesi meyanından alınmış kimselerden mürekkep olan mahkemelere verildiği malûmdur. Bu mahkemeler teşkilâtları itibarile iki kısımdır : 1 - Jüri mahkemeleri... 2 - Eşevinaş mahkemeleri...

Jüri sisteminde, Jüreler yani ehali arasından alınmış olan kimseler, mahkemede meslek hâkimlerinin yanında, ayrıca bir heyet halinde bulunurlar. Ve mahkemeye arzolunan işin yalnız fiili cihetine (maznunun kendisine isnat olunan suçu işleyip işlemediğine, işlediği suçtan dolayı cezalandırılması lâzımgelip gelmediğine) karar verirler. Meslek hâkimlerinin vazifesi ile Jürinin vermiş olduğu karar ile bağlı olarak maznunun beraetine hükmetmek yahut cezasını tayin etmek gibi davasının sırf hukukî cihetini halle inhisar eyler.

Eşevinaş sisteminde ise davanın hukukî ciheti fiili cihetinden ayrılmış değildir. Eşevenler hâkimler ile birlikte davanın hem fiili hem de hukukî noktalarına hükmederler.

Jüri müessesesine karşı uzun zamandanberi serdedilen ve bazı vakitler şiddetlenen itirazlardan bir çoğunun doğruluğunu tatbikatta teyit eylemiş olmasına rağmen son zamana kadar hiç bir memlekette bu hususa dair esaslı ıslâhat hareketi görülmemiştir. Bir kaç senedenberi bu mesele resmî daireleri düşündürmeğe başlamış ve neticeten bazı devletler bu müesseseyi ya temamlı kaldırmışlar yahut başka bir şekle koymuşlardır; bazıları da Jüriyi ipka eylemekle beraber kendisine arz edilecek işleri azaltmışlardır. Fransızlar ise, en derin an'anelerinden birini teşkil eylediği cihetle bu sisteme dokunmamışlar ve yalnız adaletsizliği pek aşikâr olan bazı kararlara mümkün mertebe mani olmak için 1930 tarihli bir kanun ile maznuna ceza

tayini hususunun da Jürinin de hâkimlere iştirak eylemesini kabul etmişlerdir. Buna mukabil el'an Jüriyi klâsik mefhumu ile ipka eden devletler de mevcuttur. Fakat 1924 tarihinde Almanya 1930 da da İtalya Jüri sistemini ilga ederek yerine Eşevinaş (Echevinage) usulünü koymuşlardır [1].

Bu ikilikten yani Jüri ve Eşevinaş usullerinden hangisinin ağır ceza davalarında adaletin tevziine daha ziyade hizmet edeceğini münakaşa için mesele kongrenin müzakere listesine ithâl edilmiştir.

Jürinin aleyhinde buluna murahaslar; pek çok olduğu gibi bil'akis muhafazası fikrinde bulunanlar da pek azdı. Jürinin ipkasını isteyenlerin çoğu da bu müessesenin tadil ve ıslâhını esaslı bir şart olarak dermeyan ediyorlardı. hemen herkes sırf mutahassıs hâkimlerden teşkil edilmiş büyük bir ceza divanı te'sisi fikrinde idi. Fakat Jüri usulünü yakın zamanlara kadar tatbik eylemiş yahut el'an tatbik etmekte olan memleketlerde bu usulü birden bire terk ile ceza divanı teşkiline gitmek pek kabil olamayacağı cihetle bir intikal merhalesi olmak üzere Eşevinaş sistemi gösteriliyordu.

Komisyon tarafından umumî heyete arz ve onun tarafından da kabul edilen karar şudur:

Kongre Jüri müessesesinin millî an'anelere istinat eylediği memleketlerde bu müessesenin her memleket mevzuatının ruhuna tevfiikan gerek Jüri azalarının seçilmesi ve gerek vazifelerinin ifası hususlarında, faydalı bir surette ıslâh olunabileceği fikrindedir. „

Kongre:

“Hukukî ve filî meselelerin birbirinden ayrılmış olması esasına istinat eden ağır ceza mahkemeleri rejimine başka bir sistemin ikamesini tercih eden memleketlerde bu sistemin bir veya bir kaç hakimler addedilen en azdan iki defa fazla olması lâzım gelen Jüriler bütün halk sınıfları arasından intihap edilmiş olmalı ve kendilerinde bulunmaları zarurî olan ahlâkî ve fikrî şartları tatmin ve isaf eylemiş olmaları fikrindedir. „

[1] Almanyada ağır ceza mahkemeleri 3 hâkim ve 6 Eşevenden teşekkül eder. İtalyada ise iki hâkim ve beş eşevenden mürekkeptir. Eşeven olabilmek için şu vasıfların bulunması lâzımdır:

- 1 — İtalyan vatandaşı olmak.
- 2 — Otuz yaşından aşağı ve altmış beş yaşından yukarı bulunmamak.
- 3 — Ahlâkî ve siyasi hareketleri lekesiz ve pek parlak olmak.
- 4 — Büyük Faşist meclisi yahut Korporasyon meclisi azası veya meb'us yahut ayandan olmak, akademi veya enstitü azasından olmak veya bir üniversite yahut yüksek bir enstitüden diplomalı bulunmak gibi kanunun saydığı dokuz sınıftan birine dahil olmak.

V - Ceza muhakemeleri usulü kanununa bir de cezaların icrasına dair bir kanun ilâvesi arzu edilmeğe değer mi?

Bir çeyrek asır evveline kadar ceza kanunları işlenmiş olan suçun ağırlığına veya hafifliğine göre ceza tayin ederlerdi, suçu işleyenin şahsiyeti ceza tayininde ancak bir derecede ehemmiyete alınırdı. O zaman ceza hukukunca aynı şiddette suç işliyen kimselere verilecek cezaların da aynı derecede olması kabul edilmiş olduğundan ceza kanunlarının cezaların tatbik ve infazı hususuna dair koydukları hükümler sırf objektif ve pek muhtasar idi. Cezaların infazında kendilerine fer'î bir ehemmiyet verilen cihetlerin tanzimi ise idarî kararlara bırakılmış idi.

Malumdur ki zamanımız ceza hukuku en büyük ehemmiyeti suçlunun şahsına vermiştir. Binaenaleyh suçluya tatbik edilen cezanın işlenen fiilin vehametinden ziyade, failin ahlakî delâletile mütenasip olması lâzımdır.

Yeni kanunların hemen hepsi tarafından kabul edilmiş olan bu kaide her mahkûmun ahlâkî redaetinin derecesine, mahkûmiyetini geçirdiği esnadaki hâl ve hareketine göre muhtelif tedbirler ittihaz etmek suretile cezaların infazı rejiminde pek çok hükümlerin kabul ve tatbik edilmesini intaç eylemiş hatta cemiyet için tehlikeli görülen kimseleri suç işlemekten mümkün mertebe men için haklarında emniyet tedbirleri, mesures de surete, ismi verilen (mahkûmiyetini ikmalden sonra bazı şehirlerde oturmamak, meyhanelere gitmemek, mürakabai serbestiye tâbi tutulmak suç işlemekten çekineceğine dair kendisinden kefalet istenmek gibi) ve cezadan tamamilе müstakil olan takyitlerin bile kabulüne saik olmuştur.

İşte bu sebepten dolayı cezalarının infazı esnasında mahkûmlara tatbik edilecek tedbirlerin hepsine kanunî bir şekil verilerek hukuk muhakemeleri usulü kanununun zeyli olan icra kanunu gibi, ceza M. U. K. una cezaların infazını ihtiva eden bir kanun ilâvesinin muvafık olup olmadığı kongrenin müzakere listesine konmuştur.

Bu hususta komisyonca verilen ve umumî heyetçe de kabul olunan karar şudur:

“Gerek nazariyat ve gerek yeni mevzuat tarafından cezanın infazından beklenen muhtelif gayeler nazarı itibara alındıkta bir (hapis usulü) hukukunun vücudünü kabul etmek zarurîdir. Bu hukuk hâkimin kararının infaz kuvvetini aldığı zamandan bu icranın en geniş manasile neticelendiği zamana kadar devlet ile mahkûm arasındaki münasebetleri tanzim eden kanunî kaidelerin umumunu ihtiva eder.

Bununla beraber işbu hapis usulü hukuku, hususile emniyet tedbirlerine teallük eden hallerde henüz ihzar safhasında bulunduğu cihetle, kongre; temennisini, bundan böyle cezaların infazı hususuna kat'î ve hukukî bir sistem verilmesine hasreyler.

VI - En iyi bir tarzda ceza hâkiminin ihtisas sahibi olması nasıl elde edilebilir ?

Zamanımızda ceza hâkiminin vazifesi çok genişlemiştir. Ceza davalarının ciddi bir surette görülmesi, suçlulara hareketlerini tashih ve cemiyetin intizamını tekrar ihlâlden vikaye edecek bir ceza verilebilmesi için hâkimlerin yalnız ceza hukukuna vakıf olmaları kâfi değildir. Diğer bazı ilimlere de vukufu zaruridir. Filvaki yeni kanunla cezanın siklet merkezini suçdan suçluya nakletmişlerdir. Yani evvelce ; ceza, işlenmiş olan suçun ağırlığı veya hafifliği mütenasip olmalıdır „ düsturuna mukabil zamanımız kanunları; suçlunun tab'ındaki vedaat derecesine ve tekrar asayiş bozmak temayülüne uygun surette ceza verilmesi esasını kabul etmişlerdir. Böyle bir ceza verebilmek için hâkimin Antropoloji, Biyoloji, Psikoloji, Fiziyoloji ilimlerine oldukça vakıf olması lâzımdır, diğer taraftan hâkimin adli tabibin raporunu alması yahut izahlarını takip edebilmesi ancak tababetin teşrih ve Psiyatri şubelerinde az çok malûmat sahibi olmasını icap ettirir şahitlerin beyanlarını mürakabe için kendisine has düstur ve kaidelere sahip bulunan “şehadet Psikolojisi „ ne vukuf zaruridir. Malum olduğu üzere suçu meydana çıkartmakta ve faillerini bulamamakta - bu gün - maddî ve fennî delillere (parmak izleri ayak izleri, kundura izleri, kurşun izleri, suç, yazı gibi müracaat edilmektedir. Bu kabil delillerden bahseden ve başlı başına bir ilim halini almış olan Kriminalistik kaidelerine vukuftan da ceza hâkimi istiğna gösteremez.

Ceza hâkimlerinin vazifesini hakkile ifa için hukukî bilgi ile beraber diğer bir çok malûlamta da vakıf olması lüzumu bunların hususî bir metoda tabi tutularak yetiştirilmelerini zarurî kılmıştır. İşte bu yetiştirmenin ne suretle olacağı keyfiyeti kongrenin müzakere listesine ilâve edilmiştir.

Bu hususa dair komisyonun umumî heyet tarafından da kabul edilmiş olan kararı şudur : 1) Her memlekette adliye teşkilâtını ceza hâkiminin daha büyük bir ihtisas sahibi olması vechesine sevk eylemek elzemdir. 2) bu ihtisasın üniversite tahsili esnasında ve üniversite tahsilinden sonra yapılacak tedrisat ile yapılması lazımdır. Müstakbel hâkim ve avukatların vazifelerini ceza kanununun yeni vechesini göz önünde tutarak ifa edebilmeleri için bilinmesi zarurî olan malumatı elde etmeği ancak bu suretle vaki olan tedrisat ile kazanmış olacaklardır. 3) hâkimin ihtisaslaştırılması keyfiyeti her memlekette mevki hâkim adedini hesaba katarak tedricî bir tarzda yapılması lâzımdır.

Ankara hukuk fakültesi Profesörlerinden

BAHATTİN

Ticarî mukaveleye riayetsizlik

Mahkemesi: İstanbul asliye ikinci ticaret, Tarihi: 21-11-931
No: 729, Müddei: Mehmet Sami bey, Müddeaaaleyh: Dimitri-
kopulo biraderler şirketi.

Dava: Mukavele-name ahkâmına riayet etmemiş olan müddeaaaleyh şirketten mutazarrır olduğu (3147) lira 11 kuruşun maa faiz ve masarif tahsili istenmiştir.

Karar hülâsası: (.025) lira 85 kuruşun maa faiz tahsiline ve fazla iddianın reddine dair hüküm indetmeyiz: Müddei tarafından yazılan 7-6-928 tarihli mektupta işbu satıştan kendisinin ancak % 2 nisbetinde kâr ettiğini ikrar eylemesine binaen işbu ikrarı nazarı dikkate alınarak ona göre zarar mikdarının tahtı hükme alınması icap ederken yazılı olduğu üzere karar verilmesi yolsuz olduğundan naşi bozulup iade edilmekle yeniden yapılan muhakeme neticesinde: Mukavele-namenin 4 üncü maddesine nazaran müddeinin kârını da muhtevi olmak üzere % 3 pay verilmesi tekarrur eylemesine mebni ticaret kanununun 647 inci maddesine istinaden eski hükümde ısrara karar verilmiştir.

Temyiz eden: Taraflar.

Mürafaa istiyen: Mehmet Sami bey vekili avukat Kemâl Hikmet bey.

Temyiz kararı: Mürafaa için tayin olunan 22-3-933 tarihine müsadif çarşamba günü vakti muayyeninde mümeyyiz Mehmet Sami bey vekili Kemâl Hikmet ve Dimitrokopulo biraderler şirketi vekili Celâl beyler vukubulan tebligata rağmen gelmedikleri cihetle gıyaplarında tetkikat icrasına iptidarla ısrarı havi son hükmün müddetinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra icabı görüşülüp düşünüldü:

Dosyada mevcut müddeinin müddeaaaleyhe yazdığı mektupta % 2 nisbetinde kâr ettiğini beyan etmesine göre bu cihet müddeiden sorulup mukavelenamenin 4 üncü maddesi hükmü nazara alınarak keyfiyet takdir ve neticesine göre hüküm verilmek lâzım ve dairei hususiyenin bu itibarla bozma kararı varit iken hâdisede kabili tatbik olmıyan ticaret kanununun 647 inci maddesine istinaden ısrar edilmesi kanuna muhalif olduğundan temyiz edilen son hükmün dahi nakzına ve aşağıda yazılı 1064 kuruş temyiz masrafının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 22-3-933 tarihinde nakızda ittifak sebebinde ekseriyetle karar verildi.

T. M. Hukuk Hey'eti Umumiyesi
Esas No. 17. Karar No. 13

Şuf'a davası — müruru zaman

Gayri menkul hakkında tapu memuru huzurunda aktedilen bey'a tekaddüm eden haricî sözleşme müruru zamana esas ittihaz olunamaz. Kanunu medeninin şuf'a davası hakkında tayin ettiği bir aylık müruru zaman tapu memuru huzurunda vukubulan akitte şefiin ittilâi tarihinden başlar. Bunda dahi boçlar kanununun 130 uncu maddesi kıyasen tatbik olunur.

Sandıklının çay mahallesinden Boz Ali oğlu kızı Zahide mahdumu İsmailin; Boz Ali oğlu kızı Fatma hanımla müşte-
reken uhdei tasarruflarında bulunan karar yer mevkiinde iki kıt'ada on dört dönüm tarladaki hissesini mumaileyha Fatma hanım Sandıklıda mukim Fatihli Şükriye hanım kızı Memduha hanıma kırk lira bedel mukabilinde sattığına tapudan kendisine tebliğ edilen ihbarname ile muttali olduğundan kendisinin mezkûr tarlalara hissedar olması itibariyle satılan hisselerin hakkı şuf'asına binaen bedeli ferağ mukabilinde namına kaydının tashihi ile mefrugunlehâ Memduha hanım namına olan

kaydın iptaline karar verilmesi hakkında ikame eylediği davanın icra kılınan muhakemesinde: Müddeaaaleyha vekili müddeabih tarla hissesinin mumaleyha Fatma hanım tarafından memuru huzurunda kırk lira mukabilinde müekkilesine satıldığına dair ferağ takririni vermişse de mezkûr tarlalar hissesinin «960» liraya satılmış olduğunu def'an dermeyen eylemiş ise de tapuca yapılmış olan evvel ve âhir tescil muameleleriyle ihbarname tebliğ ilmühaberi ve mübrez kayıt suretleri ve evrakı saire celp ve tetkik olundukta: Müddeaaaleyha Memduha hanımın Kuyucak köyünün Karayer mevkiinde iki kıt'ada on dört dönüm tarlanın üç sehimde bir sehim hissesi dört dönüm iki evlek miktarındaki tarlayı kırk lira evrakı naktiye mukabilinde Fatma hanımdan teferruğ ettiği ve müddeinin 11-9-932 tarihinde ikamei dava eylemesi üzerine 7-12-932 tarihinde fariğ ile mefruğunlehin tapu memuru huzuruna giderek bedeli ferağı dokuz yüz altmış lira üzerinden tebdil ve tezyit eyledikleri anlaşılmış ve bu muamelenin ferağ tarihinden üç ay ve davaya ittilâ hasıl olduktan sonra yapılmış olduğundan muteber olamayacağı cihetle müddeaaaleyha vekilinin bu cihetler hakkındaki gayri varit görülen müdafaasının reddine ve keza tapu kaydında kırk liraya satılmış olduğu anlaşılan müddeabih hissenin müddeinin kırk lira verdiği takdirde müddei namına ferağın icrasıyle müddeaaaleyha namına olan kaydın iptaline dair Sandıklı H. hâkimliğinden sadır olan 31-12-932 tarihli ilâmın temyizten tetkiki müddeti kanuniyesi zarfında müddeaaaleyha Memduha hanım vekili İsmail efendi tarafından talep olunmakla mezkûr ilâm ve evrakı müteferriasi mütalea ve tetkik olunduktan sonra icabı keyfiyet müzakere olundu:

Meşfu hisseler hakkında tapu memuru huzurunda vuku bulan bey ve teşkil keyfiyetlerinin müddeiye ihbarına dair tapu memurluğundan tanzim ve irsâl kılınmış olan varakanın müddeiye 10-7-932 tarihinde tebliğ edilmiş olduğu mahkemece yapılan tahkik ve tetkik neticesinde tebeyyün etmesine ve memuru huzurunda bey'in akdinden evvel bayi ve müşteri arasında tekevvün eden gayri resmî sözleşmeğe şefiin ittilâi

müruru zamana meb'de ittihaz edilmeyip memuru huzurunda akdedilen bey'a ittilâ tarihinden itibaren müruru zamanın başlaması lâzım gelirse de başladığı günün nazarı itibara alınmayacağı borçlar kanununun 130 uncu maddesinde kaide olarak zikredilmiş ve kanunu medenin şuf'a davası için tayin ettiği bir aylık müruru zaman hakkında dahi bu kaidenin kıyasen tatbiki muktazi bulunmuş ve şuf'a davası 11-8-932 tarihinde ikame edilmiş olmasına nazaran mezkûr davanın kanunî müddet içinde açıldığı anlaşıldığına ve meşfu hisseleri müddeaaaleyha Memduha hanımın tapu memuru huzurunda yalnız kırk lira semen mukabilinde satın aldığını beyan ve akdi bey tapu memurluğunca bu mikdar semen mukabilinde olarak tesbit ve teşcil edilmiş olduğu halde müddeaaaleyha vekilinin huzuru mahkemede mezkûr hisseleri müekkilesinin dokuz yüz altmış lira mukabilinde satın aldığını dermeyan etmesi üzerine mahkemece semen mikdarının tapu memurluğundan istilâmına karar verildikten sonra bayi ile müşterinin tapu dairesine giderek meşfu hisselerin semeni dokuz yüz altmış lira olduğuna tesaduk edip tapu kaydına şerh verdirmelerinin şefie karşı hükmü olamayacağına ve davacı İsnailin davaya ehliyeti olmadığına dair huzuru mahkemede bir itiraz sebketmemesine mebni temyiz arzuhalinde bu noktalara müteallik olarak serdedilen itirazlar varit görülmediğinden mezkûr itirazların reddiyle usul ve kanuna uygun olan mümeyyezünbih hükmün tasdikına ve altı yüz altmış iki kuruş temyiz masrafının temyiz edenden alınmasına 4-6-933 tarihinde müttefikan karar verildi.

Temyiz M. Birinci Hukuk D.
Esas No. 2174 Karar No. 1360

Men'i müdahale

Mahkemesi: Akşehir asliye hukuk mahkemesi, Tarihi: 29-6-932 No: 160, Müddei: Bahriye hanım ve Ali vekilleri Şükrü bey, Müddeaaaleyh: Mustafa efendi.

Temyiz edilen hükmün hulâsası: Bahriye hanım ve Ali vekili Şükrü bey ile Mustafa efendi arasındaki gayrimenkullerde olan hissei irsiyeye vaki müdahalenin men'i davasına dair verilen 24-6-931 tarihli hükmün indettemyiz müddeiler vekiline ait vekâletname görülemediğinden H. U. M. kanunun 67 inci maddesi mucibince cari muhakeme ve tahkikat keenlemyekün olduğundan bahsile nakzedilmesi üzerine icra kılınan muhakeme neticesinde: Müddeiler vekili vekillerinin davaya tekaddüm eden 21-4-929 tarihinde umumî vekâletnamelerini haiz olduğunu beyan ve mezkûr tarihte vekâletname suretini ibraz ve müddeiler vekilinin sıfat ve davadaki salâhiyeti mukaddem tarihli umumî vekâletname maalile taayyün etmiş bulunmasına binaen müddeilerin 24-6-931 tarihli mahkeme kararında hudut ve mikdarı yazılı gayrimenkullerde sübut bulan veraset veçhile müddeabih hane ile bağı 115592 sehim üzerinden veresei mahkiyeye isabeti iktiza eden ve ilâmda gösterilen sehimler mucibince müddeilerin hissei şayılarına müddeaaaleyhin vaki müdahalesinin men'ine ve üç kıta hakkında yapılan kaydın iptalile vereselerin hisseleri nisbetinde tapuya tesciline ve bu meyanda Kezban namına yazılan hissenin Bahriyeye aidiyetine ve Kezban namına olduğu anlaşılan cihetin de Kezban namı diğeri Bahriye olarak kaydın tesciline karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Mustafa efendi.

Temyiz kararı: Temyiz istidanamesinin müddeti içinde ita ve kaydedilmiş olduğu görülüp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan sonra icabı görüşülüp düşünüldü:

Hükmü sabık müddeiler vekili tarafından sıfatı vekâleti mübeyyin vekâletname ibraz edilmeksizin muhakeme cereyan etmesinden dolayı bilâ hasım rüyet olunan işbu dava neticesinde verilen hüküm ve ona müstenit muamelenin keenlemyekün olmasından dolayı nakzedilmiş bulunmasına binaen yeniden tahkikat ve muhakeme icrasile tebeyyün edecek hale göre karar verilmek icap ederken hiç bir muamele ve muha

Türk Temyiz Mahkemesi kararları F. 14

keme yapılmaksızın eski tahkikat ve muhakemeye müsteniden karar itası yolsuz ve itirazatı temyiziye bu itibarla varit olduğundan mümeyyezünbih son hükmün dahi H. U. M. kanununun 428 inci maddesine tevfikân nakzına ve aşağıda yazılı temyiz masraflarının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 13-2-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İkinci Hukuk Dairesi
Esas No. 3662 Karar No. 368

Telif hakkı — Naşirin zararına tasarruf

Mahkemesi : İstanbul asliye mahkemesi ikinci ticaret dairesi
Tarihi : 16-1-933 No : 931 - 112 Müddei : Halit Fahri bey vekili avukat Fehmi bey, Müddeaaleyh Semih Lûfi bey.

Dava : Müddei vekili, müvekkilinin mün'akit mukavelename mucibince Maarif vekâleti tarafından mekteplere kabul olunan (edebî kıraat nümuneleri) nam eserin üç cildinin 30 000 adet tab'ı hakkını 1500 lira hakkı telif mukabilinde Semih Lûtfi beye terkeylediği halde, mumaileyhin ber mucibi mukavele tediyesine mecbur olduğu 1500 lirayı vermediğinden bilbahis, 2000 lira zarar ziyanın tahsilini talep ve müddeaa-leyh de müddeinin taahhüdünü ifa etmediği cihetle tab'ı mümkün olmadığından ve saireden bahsile, peşinen verilen 300 lira ile 2000 lira tazminatın hüküm altına alınmasını bilmukabele istemişlerdir.

Hüküm : Müddeaaleyhin, müddeiyi taahhüdün ifasına davet vecibesini yapmadığından ve 8-12-930 tarihinde matbaa yedinde 7440 nüsha bulunduğu müdüriyetin cevabından anlaşıl-makta ise de, müddeaaleyhin ticaret kanunu mucibince basiretkâr bir tacir gibi tab'ı deruhte etmezden evvel bu noktayı tahkik etmesi lâzım geleceğinden ve o sene zarfında neşrolu-nan ve bütün tabilerce bilinmesi lâzımgelen kitap listesinde, (edebî kıraat nümuneleri kitabının) devlet matbaasında tab'edil-

diğini münderiç bulunduğundan ve şehadetin delili kanunî karşısında bir kıymeti olmadığından ve binaenaleyh müdde-aaleyhin mukavelename ahkâmına riayet etmediğinden bahsile akdin feshine ve müddeabih 2000 liradan peşinen mehuza olan 300 liranın bittenzil mütebaki 1700 liranın müddeaaaleyhten tahsiline karar verildiğini natıktır.

Temyiz ve izahatı şifahiye ahzini istiyen: Semih Lûtfi bey vekili avukat Haydar bey.

Temyiz kararı : Sebken talebe mebni, tayin olunan günde, mümeyyiz Semih Lûtfi bey vekili avukat Haydar ve mümeyyezünaleyh tarafından da avukat Fehmi beyler gelip müddeti temyiz hakkında mümeyyezünaleyh vekilinin bir diyeceği olmadığı ve temyiz istidasının müddeti kanuniyesi zarfında ita ve kaydedildiği anlaşıldıktan ve hazır bulunan vekillerin verdikleri şifahî izahat istima edildikten sonra, vaktin ademi müsaadesine binaen bu bapta tetkikat icrasile, karar ittihazı hususunun başka bir güne taliki tensip kılınmış idi. Ahiren temyiz edilen ilâm, evrakı hü'kmiye ve temyiziye ile birlikte mütalea ve tetkik ve icabı keyfiyet müzakere olundukta :

Maarif vekâletince 11-9-930 tarihinde lise, muallim mektebi ve orta mektep müdürlüklerine gönderilmiş olan tamime merbut listede, müddei Halit Fahri beyin edebî kıraat nümuneleri nam eserinin devlet matbaası tarafından teb'edilmiş olduğunun gösterilmiş bulunması muahhar olan mukavele tarihinde mezkûr eser nüshalarının devlet matbaasında mevcudiyetini müsbit bir keyfiyet olmadığı ve müddeaaaleyh tarafından ikame edilen şahitler hini mukavelede müddeinin evvelce tab'edilmiş olan nüshalardan mevcut kalmadığını ve alâkadarlar tarafından eserin hararetle arandığını söylediğine şehadet eyledikleri ve borçlar kanununun 374 üncü maddesinde nâşirin yapmağa hakkı olduğu tabılar bitmedikçe müellifin eserin tamamında veya bir kısmında nâşirin zararına bir tasarrufta bulunamayacağı musarrah bulunduğu halde, cihati mezkûre ve sarahatı kanuniye nazara alınmaksızın yazılı olduğu üzere mütalea beyanile hüküm verilmesi usul

ve kanuna muhalif ve itirazatı temyiziye bu itibarla varit bulunduğundan hükmün hukuk usulü muhakemeleri kanununun 428 inci maddesine tevfikân nakzına ve aşağıda yazılı temyiz masrafının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 25-1 934 tarihinde ekseriyetle karar verildi.

T. Mahkemesi Ticaret Dairesi
Esas No. 1775 Karar No. 233

Aczin tahakkuku – İflâs kararı Gayrimenkulün terhini

Mahkemesi: Eskişehir hukuk bâkimliği. Tarihi: 15-4-933 No. 179. Müddei: Müflis karapazarlı zade Hüseyin Hüsnü, İsmail Hakkı, ve Mustafa Münip efendiler. İflâs masası sindikleri avukat İsmail Hakkı ve rüfekaı beyler. Müddeaaaleyh: Ziraat bankası Türk anonim şirketi Eskişehir şubesi vekilleri Cevat ve Şakir beyler.

Temyiz olunan fıkrai hükmîyenin hulâsası: 5-4-928 tarihinde mahkemece iflâslarına karar verilip mebdei acizleri 10-6-926 tarihine irca edilen müflisler, tapu idaresince tanzim kılınan bir kıt'a senetle bil'umum emvali gayri menkulelerini 97000 liradan ibaret olan borçlarına karşı ziraat bankasına terhin eylemiş iseler de imtiyazı tevlit eden işbu muamele, tarifâtı kanuniye dairesinde yapılmadığından bilbahis, mezkûr muamelenin iptalile müflislerin emvali gayri menkulelerine mevzu rehin kaydının fekkine ve 2000 lira avukatlık ücretinin müddeaaaleyh bankadan tahsiline karar itası talebile Hüseyin Hüsnü, İsmail Hakkı ve Mustafa Münip efendiler iflâs masası sindiklerinin ikame eyledikleri davadan dolayı nakza tebean carî muhakeme neticesinde; mebdei aczin 10-6-926 tarihinde olduğu ve rehin muamelesinin ise mebdei acizden sonra vukubulduğu anlaşıldığından bahsile, eski ticaret ka-

nununun 158 nci maddesi mucibince, imtiyaz istihkakının keenlemyekün addine ve müddeilerin sıfatları asalet olması hasebile ücreti vekâlet talebinin reddine karar verildiğini natıktır.

Temyiz ve izahatı şifahiye ahzini isteyen: Ziraat Bankası vekilleri Cevat ve Şakir beyler.

Temyiz kararı: Sebmeden talebe mebni, tayin kılınan günde, müsted'ii temyiz namına avukat Cevat ve Şakir ve mümeyyezünaleyh sindiklerden kendi namına bil'asale ve Kenan bey tarafından bilvekalâ Namık Nüzhet ve diğer sindik İsmail Halil beyler gelerek, temyiz istidasının mehli kanunî zarfında ita ve kaydedildiği anlaşıldıktan ve tarafların verdikleri şifahi izahat istima olunduktan sonra, vaktin ademi mü saadesine mebni, tetkikat icrasile karar ittihazi hususunun ahar bir güne taliki tensip edilmiş idi. Ahiren mümeyyezünbihi ilâm evrakı hükmiye ve temyiziye ile birlikte mütalea ve tetkik ve icabı keyfiyet müzakere olundukta:

Beyi bilvefa ve istiğlâl suretleriyle temin edilmiş olan alacaklara müteallik ukut, iflâs kararından evvel yapılmış olmak ve kayıt ve tescili imtiyaz ve istiğlâl tarihinden, 15 gün içinde vukubulmak şartile muteber olacağı, mülga ticareti berriye kanununun 158 inci maddesi sarahati iktizasından bulunduğu ve hadisede iflâs ilâmının sudurundan evvel ve ancak mebdei aciz olan 10-6-926 tarihinden sonra gayri menkullerin terhin edildiği anlaşıldığı halde, maddei mezkûreye yanlış mana verilerek ve 9-8-931 tarihli kanunun beşinci maddesinin müddeaaaleyh ziraat bankasına bir vecibe tahmil eylemediği teemmül olunmuş olarak yazılı olduğu üzere karar verilmesi kanuna muhalif ve itirazatı temyiziye bu itibarla varit bulunduğundan, hükmün hukuk usulü muhakemeleri kanununun 428 inci maddesine tevfikân nakzına ve aşağıda yazılı temyiz masrafının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 9-1-934 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. Mahkemesi Ticaret Dairesi
Esas No. 933-2237 Karar No. 10

Acele itiraz yolile tetkik

Usulün 402 inci maddesine müsteniden verilen kararlar acele itiraz yolile tetkik edilir.

Beraatle neticelenen adam öldürmek cürmünden ve su-kutla hitam bulan zorla kız kaçırmağa yardım etmek suçun-dan evvelce mevkuf kaldığı müddetlerin cebren ırza geçmek-ten bilâhare mahkûm olduğu cezaya mahsup edilmesi Hüseyin oğlu Yusuf tarafından istenmesi üzerine bittetik mahkûm olduğu suçtan dolayı muhakeme icra ve karar itası diğerle-rinden muahhar bulunmasına binaen mahsuba kanunî imkân olmadığına dair Yozgat ağır ceza mahkemesinden verilen 20-7-933 tarihli karara karşı vaki itiraz Çorum ağır ceza mahkemesince bittetik mezkûr kararın itiraz kabiliyeti ol-madığından tetkikat icrasına kanunî mesağ bulunmadığını mutazammın ittihaz olunup kat'ileşen 12-8-933 tarihli kararın (Hadisede suçlunun mahkûmiyetini mucip cürmün ikai 15-11-928 ve zorla kız kaçırmağa yardım suçundan dolayı tevkifi 17-2-932 ve tahliyesi 20-7-932 tarihlerinde olduğu anlaşılmasına mebni bu hususta zarurî olan mahsup icrasın-dan Yozgat ağır ceza mahkemesince zühûl edilerek karar ita edilmiş ve bu kararın itiraz kabiliyeti bulunmuş olmasına göre merciince itirazın kabul ve tetkikile mezkûr kararın o noktadan feshi muktazi iken hilâfına yazılı olduğu şekilde ret kararı verilmesi usul ve kanuna uymadığından temyizen bittetik bozulması) Yüksek adliye vekâletinin yazılı emrine atfen cümhuriyet başmüddeiumumiliği memuriyeti aliyesinden ihbar ve dava evrakı temyiz mahkemesi birinci ceza dairesi-ne tevdi edilmekle okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı konuşuldu :

Ceza muhakemeleri usulü kanununun 402 inci maddesine müsteniden verilen kararların 405 inci maddenin son fıkrası sarahatine göre acele itiraz yolile tetkiki lâzımgelirken yazılı

olduğu üzere karar verilmesi yolsuz ve yazılı emre atfen ihbarnamede gösterilen sebep bu itibarla varit olduğundan Yozgat ağır ceza mahkemesi kararı aleyhindeki itirazın tetkikine mahal olmadığına dair Çorum ağır ceza mahkemesince verilmiş olan 12-8-933 tarihli kararın usulün 343 üncü maddesinin son fıkrası mucibince bozulmasına ve evrakın itiraz mercii olan Çorum ağır ceza mahkemesine gönderilmesine 1-10-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. Birinci Ceza Dairesi
Esas No. 933-4592 Karar No. 2142

Şahadet – Yüzleştirmede vüsuk

Yüzleştirilen şahitlerin adlarının zabıtnameye yazılmaması ve bu isimler için zabıtnamede boş yer bırakılmak suretiyle vusukun ihlâl edilmesi bozmayı muciptir.

Gül Hanımın para ve eşyasını ahzû gasptan suçlu Rüstem oğlu Murtaza ve Bekir oğlu İsmailin ceza kanununun 495. 497. 31. 33 üncü maddelerine tevfikân yedişer sene ağır hapse konulmalarına ve müebbeden hidematı ammeden memnuiyetlerine ve cezaları içinde mahcuriyeti kanuniye halinde bulundurulmalarına ve cezalarına muadil müddet emniyeti umumiye nezareti altına alınmalarına ve 475 lira evrakı nakdiye ve iki madenî altın ve sair eşyanın kıymeti olan 125 liranın kendilerinden tahsiliyle davacıya verilmesine dair Erzurum ağır ceza mahkemesinden verilen 19-7-933 tarihli hükmün temyizen tetkiki Cumhuriyet müddei umumiliğiyle suçlular tarafından istida kılınmasına ve suçlu Murtaza yokluk ilmühaberi ita etmesine mebni dava evrakı Cumhuriyet Başmüddei umumiliği memuriyeti âliyesinden tebliğname ile temyiz mahkemesi birinci ceza dairesine gönderilmekle okundu.

Suçlulardan İsmail tarafından hükmün temyizi usulünde istida ve şartı ifa edilmemiş olduğundan onun temyiz talebinin

reddine ve diğer suçlu Murtaza ile Cumhuriyet müddeiumumisi tarafından kanun hükümlerine riayetle verilen temyiz istidasının kabulüne karar verilerek icâbı konuşuldu.

Sebile ve Hayriye ve Gülhan suçlulardan İsmailin valdesi Gülizarın bazı ifadelerine şahit gösterilmiş ve aynı celsede şahadetten imtina eden Mezbure Gülizar ahiren mahkemeye müracaatla kendisine isnadolunan ifadeyi beyan ile edayi şahadet eylemiş olan ve işbu şahitlerin celbinden sarfınazar edilmiş olması esasa müessir görülmemesine göre bu cihetin bozma sebebi ittihazı hakkında tebliğnamede dermeyan olunan mütalea varit değildir, ancak ;

1 — Şahit Gülizar ve Cemilenin duruşmadaki ilk ifadelerine muhalif olarak suçlular aleyhine şahadette bulunmalarına ve bunlardan Gülizar davacıya ait bir taşla yüzüğü hanesi avlusunda bulduğunu ve bunun İsmail tarafından düşürüldüğünü ifade eylemiş olmasına göre suçlu İsmailin Cemile hakkında taa'nı tetkik edilmemesi ve Gülizarın şahadeti hakkında diyeceklerinin suçlulardan sorulmaması ve Gülizarın ifadesindeki taşla yüzük celp olunarak davacıya ait olup olmadığının tetkik edilmemesi.

2 — Şahit Esma duruşmada Gülhanın yaktığı kibritten ve istintakta Mezburenin yaktığı lâmbadan suçluları tanıdığını ifade eylemesine göre bu sözler arasındaki mübayenet sebebinin tahkiki ve cebrin devamı müddetince lâmba ve kibrit yakmasına ne suretle imkân bulunduğunun kendisine tavzih ettirilmesi lüzumundan zühûl edilmesi.

3 — Zabıtnamenin ikinci sahifesinde dinlenen şahit Rüstem oğlunun ve onbirinci sahifesinde Nigâr hanımla muvacehe edilen şahidin adının zabıtnameye yazılmaması ve bu isimler için zabıтта boş yer bırakılmak suretiyle vusukun ihlâl edilmesi.

4 — İddia olunan para ve eşyanın miktarı ve eşyanın kıymeti hakkında tetkikat icra edilmeksizin ve Gülizar tarafından bulunan taş ve yüzük nazara alınmaksızın iddia veçhile tazminat hükmolunması.

Yolsuz ve temyiz itirazları ve tebliğname bu itibarla varit

bulunduğu temyiz olunan hükmün ceza muhakemeleri usulü kanununun 321 inci maddesi mucibince bozulmasına ve evrakın yerine iadesine ve 800 kuruş bozma harcının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 17-12-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. Birinci Ceza Dairesi

Esas No, 933 - 5978 Karar No, 6359

İtirazın ref'i

Mahalli: İstanbul icra hâkimliği, Tarihi: 28-9-932 No : 2409 Alacaklı: Hasan Tahsin bey, Borçlu: Hüsnü bey.

Temyiz olunan kararın hülâsası: Bir kıt'a senede müstenit alacak ve tazminat hakkında takipte bulunan Hasan Tahsin beyin tebliğ ettirdiği ödeme emrine karşı borçlu tarafından serdolan itirazın ref'ini talep etmesi üzerine bu bapta yapılan tetkikat ve duruşma sonunda: Borçlu Hüsnü bey senetteki imzayı kabul ve ancak borç ödenmediği takdirde ayda elli lira tazminat vereceğine mütedair olan kayda karşı ademi malûmat beyan etmişse de mumaileyhin senetteki imzayı kabul ettikten sonra muhteviyatını inkâr eylemesi şayanı iltifat olmamasına ve senedi verdiği tarihte ticaretle iştigal ettiğini mürafaa esnasında beyan eylesine ve taahhüdün ademi ifası sebebiyle mezkûr senetteki 1301 liranın bir misli tazminat ile beraber tutarı olan 2602 liradan haricen teferruğ edilen iki dükkân bedeli 850 liranın tenzili halinde borçlunun daha 1752 lira zimmeti kalması icap edeceğine mebni yalnız bu kısım için itirazın kat'iyen ref'ine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Hüsnü bey.

Temyiz kararı: Temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosya-

daki bütün kâğıtlar mütalea ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşölüp düşünöldü.

Cezaî şarta karşı serdedilen itiraz esas mahkemesince hal ve tetkik edilecek kanunî meseleye taallük ettiği halde bu cihet nazara alınmıyarak ayda elli lira tazminata da şamil olmak üzere yazılı olduğu üzere itirazın ref'ine karar verilmesi usul ve kanuna muhalif ve temyizen serdedilen itirazlar bu itibarla varit olduğundan mümeyyezünbih kararın icra ve iflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 428 inci maddelerine tevfikân nakzına ve aşagıda yazılı masrafın ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 16.1-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 216 Karar No. 114

Cezayi naktî aleyhine itiraz—Tetkik salâhiyeti

Mahalli : Afyonkarahisar icra ve iflâs işleri tetkik mercii, Tarihi: 26-10-932 No: 906, Alacaklı : Afyon ticaret ve sanayi odası vekili Halil bey, Borçlu: Ak Osman zade ticarethanesi müdürü Nebil bey.

Temyiz edilen kararın hülâsası : Elli lira para cezasını havi oda mazbatasına müsteniden takipte bulunan vekil Halil beyin bu bapta tebliğ ettirdiği ödeme emrine karşı borçlu tarafından serdolunan itirazın ref'ini talep etmesi üzerine mercice yapılan tetkikat sonunda cezayı nakdî kararı aleyhine vaki itirazın tetkiki tetkik mercîinin vazifesi haricinde bulunduğundan bilbahis mezkûr itirazın reddine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden : Ak Osman zade ticarethanesi vekili avukat Şükrü bey.

Temyiz kararı : Temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosya-

daki bütün kâğıtlar mütalea ve tetkik edildikten sonra icabı görüşülüp düşünüldü.

Ticaret ve sanayi odaları hakkındaki 655 numaralı kanunun 5 inci maddesinin ikinci fıkrasında cezaları havi oda mazbatalarının icra dairelerince icra ve tenfiz olunacağı tasrih edilmesine ve odanın bu bapta ki kararı aleyhine vaki olan itirazların tetkiki icra tetkik mercilerinin vazifesi dahilinde bulunmamasına ve icra ve iflâs kanununun 33 üncü maddesinde yazılı geri bırakma sebeplerinden biri iddia olunmamasına göre temyiz istidasında serdedilen itirazlar varit olmadığından cümlesinin reddile usul ve kanuna uygun olan mümeyyezünbih kararın icra ve iflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 438 inci maddelerine tevfikân tasdikına ve aşağıda yazılı masrafın temyiz müsted'isinden alınmasına 15-1-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 131 Karar No. 108

Tazminat — Alacaklının taksiri

Mahalli: Bolu icra ve iflâs işleri tetkik mercii, Tarihi: 29-11-932 Alacaklı: Abdullah usta, Borçlu: Hacı Hasan zade Emin efendi.

Temyiz edilen kararın hülâsası: Bir kıt'a ilâma müsteniden manda bedelinden mütevellit 59 lira alacak hakkında takipte bulunan Abdullah ustanın tebliğ ettirdiği ödeme emrine karşı borçlu tarafından mezkûr ilâmın lehindeki kısmının icrası talebile itiraz olunmakla mercice yapılan tetkikat ve duruşma sonunda: Mevcut mandanın borçluya iadesine ve diğer bir mandanın alacaklının taksirile öldüğü hakkındaki iddiasında borçlu ısrar eylediği takdirde bu ciheti mahkeme-ye müracaatla hallettirmekte muhtar bulunduğu karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden : Emin efendi.

Temyiz kararı : Temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalea ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşölüp düşünöldü.

Borçlu Emin efendinin itirazi ilâmın lehindeki kısmının icrası talebini tazammun etmesine göre mevcut manda mu-maileyh Emin efendiye teslim ettirilmek ve alacaklı Abdullah efendinin yedinde iken telef olduğu hakkında iki tarafın tasaduk ettikleri manda hakkında icra ve iflâs kanununun 24 üncü maddesinin dördüncü fıkrası hükmü ifa olunmak ve icabında mezkûr manda kıymeti alacağından takas ve mahsup edilmek lâzımgelirken ilâmın yalnız alacaklı Abdullah efendi lehindeki kısmının infazile diğerk kısmın nazara alınmaması usul ve kanuna muhalif ve temyizen serdedilen itirazlar bu itibarla varit olduğundan mümeyyezünbih kararın zikrolunan kanunun 366 ve H. U. M. kanununun 428 inci maddelerine tevfiikan nakzına ve aşağıda yazılı masrafın ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 15 - 1 - 933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 128 Karar No. 107

İtirazın ref'i

Mahalli: Mardin İcra ve iflâs işleri tetkik mercii. Tarihi: 24-12-932. No. 30. Alacaklı: Abdülhamit efendi. Borçlu: Musa efendi.

Temyiz olunan kararın hülâsası: Bir kıt'a noter senedine müstenit 564 lira alacaktan vadesi hulûl etmiş olan 282 lira hakkında takipte bulunan Abdülhamit efendinin tebliğ ettirdiği ödeme emrine karşı borçlu tarafından serdolunan itirazın ref'ini talep etmesi üzerine mercice yapılan tetkikat ve duruşma sonunda: Muayyen bir taahhüdün ifası için sermaye olarak

verildiği anlaşılan 564 liradan 282 liranın vadesi geçmiş bulunduğundan ve borçlunun müdafaatı mezkûr senede karşı müessir olmadığından bilbahis zikredilen 282 lira hakkındaki itirazın ref'ine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden; Musa efendi.

Temyiz kararı: Temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalea ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

Takip edilen 564 liranın mukavele tarihinden sonra Abdülhamit efendi tarafından istifa edilmek suretile borcun itfa edildiği hakkında hazinei maliyenin resmî kayıtlarına müstenit vesika ibraz edildiği halde nazara alınmıyarak yazılı olduğu üzere itirazın ref'ine karar verilmesi icra ve iflâs kanununun 68 inci maddesi hükümlerine muhalif ve temyizden serdedilen itirazlar bu itibarla varit olduğundan mümeyyezünbih kararın zikrolunan kanunun 366 ve H. U. M. kanununun 428 inci maddelerine tevfiakan nakzına ve aşağıda yazılı masrafın ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 15-1-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

Temyiz M. İcra ve İflâs D.
Esas No. 127 Karar No. 106

Meskeniyet iddiası — Hacze itiraz müddeti

Mahalli: Terme İcra işleri tetkik mercii. Tarihi: 13-12-933.
Alacaklı: Hacı Kuzu Bey. Borçlu: Mehmet ağa.

Temyiz edilen kararın hulâsası: Takip edilen alacağın istifasını temin için haczolunarak artırmaya çıkarılan gayri menkuller arasındaki hanenin meskeni olduğundan bahsile haczi caiz olmadığına dair borçlu Mehmet ağa tarafından serdolunan şikâyet üzerine mercice yapılan tetkikat neticesinde dosya meyanında mevcut haciz zabıt varakasında yazılı oldu-

ğu üzere borçlu Mehmet ağanın mahcuz haneden başka kabili sükna diğer bir evi bulunduğu ve hacizden sonra mezkûr evi sattığı vaki ihbarat ve mumaileyhin mesbuk ifadesinden anlaşılmış ve ikametine tahsis edilen evi satması da sui niyetine delâlet etmekte bulunmuş olduğundan vaki şikâyetin reddile haciz ve satış muamelelerinin devamına karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden : Mehmet ağa vekili Hasan efendi.

Temyiz kararı : Temyiz istidasının müddeti içinde kaydedildiği anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra icabı görüşülüp düşünüldü.

Borçlu hacze ittilâ tarihinden itibaren İcra ve İflâs kanununun 16 ncı maddesinde muayyen olan beş gün müddet geçtikten sonra şikâyetini mercie arzetmiş olmasına göre temyiz istidasında serdedilen itirazlar varit olmadığından cümlesinin reddile binnetice bu noktadan usul ve kanuna uygun olan mümeyyezünbin kararın zikrolunan kanunun 366 ve H. U. M. kanununun 438 inci maddelerine tevfikân tasdikına ve aşağıda yazılı masrafın temyiz müsted'isinden alınmasına 1-2-934 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 556 Karar No. 690

İcranın tehiri — İptal davası

Mahalli : Mersin İcra hâkimliği. Tarihi : 11-10-933. No. 1562.
Alacaklı : Saniye Ülker Hanım. Borçlu : Hafize Hanım.

Temyiz olunan kararın hülâsası : Haciz yolile takipte bulunan Saniye Ülker Hanımın Noterlikçe tasdikli senede müstenit 160 lira alacağının bakiyesi olan 87 lira hakkında borçlu Hafıza hanıma tebliğ ettirdiği ödeme emrine karşı mumaileyha tarafından serdolunan itirazın ref'ini istemesi üzerine mercice yapılan tetkikat ve duruşma sonunda : mutarız Hafıza hanım

160 liradan ibaret borcunu tamamen verdiğini ve senette de bu suretle teslimat şerhi mevcut olduğunu ve Noterlikten ikinci bir senet sureti alınarak icraya konulduğunu ve iptal davası ikame edeceğini def'an dermeyan eylemesine ve her ne kadar takibe esas tutulan senet Noterlikten musaddak ise de borçlunun müdafaası iptal davası açtığı takdirde mahkemeye nazarı dikkate alınıp alınmayacağı meşkûk bulunmasına ve mumaileyha iptal davası ikame edeceğini söylemesine mebni icranın tehirine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Saniye hanım

Temyiz kararı: Temyiz istidasının müddeti içinde kaydedildiği anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra icabı görüşülüp düşünüldü.

Para borcu ikrarını mutazammın Noterlikçe resen tanzim edilen senetler ilâm hükmündedir. Hadisede alacaklının inkâr ettiği teslimata dair boşlu Hafize hanımın iddiası senedin birinci suretinin kendisine iade edilmiş olduğuna matuftur. Ancak verilen mühlete rağmen mumaileyha bu iddiasını ispat etmemiştir. Binaenaleyh inkâr edilen teslimat hakkında mahkemeye müracaatla istirdat davasında mumaileyha muhtar olmak üzere seksen yedi lira hakkında icraya devam etmek lâzımgelirken bazı mütalâalara müsteniden bunun hilâfına karar verilmesi usul ve kanuna muhalif ve nakız talebi bu itibarla varit olduğundan mümeyyezünbin kararın İcra ve İflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 428 inci maddelerine tevfiikan (nakzına) ve aşağıda yazılı masrafın ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 3-2-934 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 593 Karar No. 705

İlâmsız takibin şumulü – Gayrimenkul ferağı

Mahalli: Maraş İcra işleri tetkik mercii. Tarihi: 3-10-933.

No. 1190-148. Alacaklı: Muteveffa Nedim Bey veresesi. Borçlu: Şükrü Bey ve saire.

Temyiz edilen kararın hülâsası: Takipte bulunan verese vekili Hüseyin Hüsnü Beyin bir kıt'a Noter senedi mucibince hudut ve mevkileri malûm gayrimenkullerin kendilerine teslimi veya yüzde on hesabile taahhüt edilen ücretin tesviyesi lüzumuna dair borçlulara tebliğ ettirdiği icra emirlerine karşı bunlardan Habibe, Firdevs, Sıdika, Fatma, Muazzez ve Münire Hanımlarla Safa ve Cevdet Beyler tarafından serdolanun itirazın ref'ini istemesi üzerine mercice yapılan tetkikat ve duruşma sonunda: Tapu memuru huzurunda vaki olmıyan her hangi bir gayrimenkule müteallik taahhüdün muteber olmıyacağından ve saireden bahsile icra ve iflâs kanununun 68 inci maddesine tevfikân alacaklı verese vekilinin ref'i itiraz talebinin reddine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Muteveffa Nedim bey varisleri vekili Hüseyin Hüsnü Bey.

Temyiz kararı: Temyiz istidasının müddeti içinde kaydedildiği anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra icabı görüşölüp düşünöldü.

İbraz edilen senet gayrimenkule müteallik ve noterin vazifesinden hariçtir. Para borcu ikrarını tazammun etmediği cihetle ilâm hükmünde tutulmasına imkân yoktur. Buna göre hadisede icra ve iflâs kanununun 33 üncü maddesi tatbik edilemez. Diğer taraftan ilâmsız takip ancak para borcuna mahsustur. Gayrimenkul feragına müteallik emir icra daire-sinden ilâmsız istenemez. Ancak mahkemeye müracaatla dava açılabilir. Buna göre temyiz istidasında serdedilen itirazlar varit olmadığından cümlesinin reddile usul ve kanuna uygun olan mümeyyezünbih kararın mezkûr kanunun 366 ve H. U. M. kanununun 438 inci maddelerine tevfikân tasdikına ve aşağıda yazılı masrafın temyiz müstedisinden alınmasına 3-2-934 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 591 Karar No. 704

İhalenin feshi talebi – Müddet

Mahalli: Bünyan İcra işleri tetkik mercii tarihi 25-12-933 No. 100 Alacaklı Ziraat bankası Bünyan sandığı: Borçlu Salih efendi. Üçüncü şahıs: Bahattin efendi.

Temyiz edilen kararın hulâsası: Müşteri Bahattin efendi tarafından verilen 23-12-933 tarihli arzuhalde namına ihalesi icra kılınan bahçenin tapuda kaydı olmadığı cihetle tescil muamelesi tapu memurluğunca ifa edilmemiş olduğundan bahsile ihalei vakıanın feshi ve vermiş olduğu paranın maa faiz iadesi istenmesi üzerine mercice yapılan tetkikat sonunda: Kayseri tapu müdüriyetinin müzekkeresi suretlerine nazaran Bünyan tapu memurluğunun verdiği kayıt suretinin bir kıymeti kanuniyesi bulunmadığı, çünkü Mayıs 321 senesine ait tahakkuk yevmiye defterinin halen hiç bir tarafta bulunamaması itibarile orada kayıtlı gayri menkullerin senetsiz addedileceği ve bu suretle satılan gayri menkulün mezkûr defterde kayıtlı bulunduğu anlaşılmamasından dolayı müşteri namına tescil muamelesi yapılmadığı anlaşılmamasına ve esasen borçlu namına kaydı bulunamayan gayri menkulün satılmasına mesağı kanunî bulunmamasına mebni icra ve iflâs kanununun 134 üncü maddesine tevfiikan ihalei vakıanın feshine ve icra masraflarının Ziraat bankasından alınmasına karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz kararı: Temyiz istidasının müddeti içinde kaydedildiği anlaşılp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra icabı görüşülüp düşünüldü.

İhalenin feshi ancak icra ve iflâs kanununun 134 üncü ve 16 ıncı maddelerinde beyan edilen müddet içinde istenebilir. Binaenaleyh evvel emirde tetkik mercii bu bapta şikâyetnamenin müddeti içinde verilip verilmediğini resen tetkik ve tesbit etmekle mükelleftir. Diğer taraftan dörtte bir hissesi ihale edilen gayri menkulün kaydı sureti haciz sırasında Bünyan tapu memurluğundan 7 Mayıs 933 tarihinde resmî mühür ve imza ile tasdik edilmiştir. Mezkûr kayıt suretinde mahcuz gayri menkulün mevkii ve hududu beyan

edilip kör ağa oğlu Ahmedin vefatile oğlu İbrahime ve onun da vefatında oğulları Salih, Halil, Hasan ve Şakire kaldığı tasrih ve kaydına uygun olduğu tasdik olunmuştur. Bünyan tapu memurunun bu resmî cevabı muameleye esas tutulmuş ve gayri menkulün borçlu Salih efendiye ait dörtte bir hissesi icra marifetile usulü dairesinde satılmıştır. Bu satışa müsteniden vaki olan tebliğat üzerine mezkûr hissenin müşteri Bahattin efendi uhdesine kayıt ve tescil edilmesi kanun iktizasındandır. Bünyan tapu memurluğunca sureti tasdik edilen kaydın komisyonca tasdikli olmadığından bahsile Kayseri tapu memurunun tescile mümanaat göstermesi Devlet namına ifayı vazife eden tapu memurlarının iş'arlarını talil hükmünde olup kanuna ve tapu kayıtlarının umuma telkin etmesi lâzım gelen itimada münafidir. Hadisede mumaileyh Bahattin efendi namına vukubulacak tescilden mutazarrır olduğunu iddia eden bir kimse varsa hadisenin müsebbibi olan taraf aleyhine tazminat davası açabilir. Yoksa Bünyan tapu memurunun resmî iş'arını mafevki iptal edemediği gibi Bünyan tapu idaresi evvelki iş'arına müsteniden yapılmış olan ihale neticesinde icranın tescile müteallik verdiği emri infazdan imtina ve evvelki iş'arını üçüncü şahısların hakkı taallûk ettikten sonra tashih ve tebdil suretile alacaklı, borçlu ve müşterinin müktesep haklarını ve bütün bir icra muamelesini ihlâl edemez. Temyiz istidasında serdedilen itirazlar bu itibarla varit olduğundan mümeyyezünbih kararın zikrolunan sebeplere mebni icra ve iflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 428 inci maddelerine tevfiakan nakzına ve aşağıda yazılı masrafın ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 3-2-934 tarihinde esasta ittifak ve sebebinde ekseriyetle karar verildi.

T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 572 Karar No. 703

Ödeme şartlarına riayetsizlik – Temyiz kabiliyeti

Mahalli : Antalya icra ve iflâs işleri tetkik mercii. Tarihi:

catı ve mürâfaa esnasında alacaklı Halime hanımın hasren vaki iddiası ve bu bapta mezbureye re'sen teklif olunan yemin ile anlaşıldığından bilbahis icra ve iflâs kanununun 68 ve 264 üncü maddelerine tevfikân itirazın reddile mütebaki 47 lira 34 kuruş alacak hakkında icranın kaldığı noktadan devamına karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Eyüp efendi.

Temyiz kararı: Temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalâa ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşölüp düşünöldü.

Alacaklı Halime hanım borçlu Eyüp efendi tarafından ibraz edilen vesikayı ikrar ettiği ve mezkûr vesika mündericâtı borçtan elli liranın itfa edildiğine mütedair bulunduğu halde hadisede şahit istima ve yemin tevcihi suretile vazifenin tecavüzile beraber icranın geri bırakılması talebinin mezkûr elli lira hakkında dahi reddini mutazammın karar verilmesi icra ve iflâs kanununun 33 üncü maddesi hükmüne muhalif ve temyizden serdedilen itirazlar bu itibarla varit olduğundan mümeyyezünbih kararın zikrolunan sebeplerden dolayı mezkûr kanunun 366 ve H. U. M. kanununun 428 inci maddelerine tevfikân nakzına ve aşağıda yazılı masrafın ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 15 - 1 - 933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 119 Karar No. 104

Ödeme emrine itiraz müddeti – Kanunî tebliğat

Mahalli: Çankırı icra ve iflâs işleri tetkik mercii. Tarihi: 17 - 11 - 932. No: 218. Alacaklı: Mehmet Şükrü efendi. Borçlu: Hasan Hüseyin efendi.

Temyiz edilen kararın hülâsası Bir kıt'a senede müstenit 30

16 - 10 - 932. 1 - 12 - 932. No: 677 Alacaklı : Müteveffa Cemal efendi veresesi. Borçlu : Hacı Ahmet efendi.

Temyiz edilen kararın hülâsası : Bir kıt'a senede müstenit alacağın mukassatan tediyesini taahhüt eden borçlunun bu bapta ki icra muamelesile ödeme şartlarının ihlâl edilmesinden dolayı mahcuz gayrimenkul hissesinin artırmaya konulmasına mütedair olan karara karşı serdettiği şikâyetlerin varit olmadığına karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden : Hacı Ahmet efendi.

Temyiz kararı : Temyiz edilen kararlar tetkik mercii tarafından bu bapta ki ret kararlarında da beyan edildiği veçhile icra ve iflâs kanununda temyiz kabiliyeti tasrih edilen hususlardan olmamasına mebni her iki karara karşı vaki olan temyiz taleplerinin icra ve iflâs kanununun 4 üncü maddesi mucebince reddine ve aşağıda yazılı masrafın temyiz müsted'isinden alınmasına 15 - 1 - 933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 121 Karar No. 105

İcranın geri bırakılması talebinin — reddi Vazife

Mahalli: Taşköprü icra ve iflâs işleri tetkik mercii. Tarihi: 23 - 11 - 932. No: 76 Alacaklı : Halime hanım. Borçlu : Eyüp efendi.

Temyiz olunan kararın hülâsası : Bir kıt'a ilâma müsteniden takipte bulunan Halime hanımın 50 lira tazminat ile 17 lira 34 kuruş muhakeme masrafının tesviyesi lüzumuna dair tebliğ ettirdiği ödeme emrine karşı borçlu tarafından icranın geri bırakılması talebile serdolunan itirazın ref'ini istemesi üzerine mercice icra kılınan tetkikat ve mürafaa neticesinde : Alacağın mecmuu olan 67 lira 34 kuruşa mukabil borçlu tarafından 20 lira teslimat vukubulduğu icra evrakı münderi-

lira 75 kuruş alacak hakkında takipte bulunan Mehmet Şükrü efendinin tebliğ ettirdiği ödeme emrine karşı borçlu tarafından serdolunan itirazın ref'ini talep etmesi üzerine mercice yapılan tetkikat sonunda : Ödeme emri borçluya 22-8-932 tarihinde tebliğ edilmesine nazaran kanunî müddet geçtikten sonra 7-9-932 tarihinde vaki olan itirazın reddine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden : Hasan Hüseyin efendi.

Temyiz kararı : Temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalea ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

Borçlu Hasan Hüseyin efendinin gecikmiş itirazını kabul ettirmek için serdettiği sebepler kanunî mazeret teşkil etmesine ve tebligat şahit muvacehesinde mumaileyhin zevcesi Hatice hanıma yapılmış olmasına ve bu yoldaki tebligat usulen muteber bulunmasına ve kendisinin sonradan muttali olduğu yolundaki iddiaları kanunî bir esasa istinat etmemesine göre mumaileyhin temyizden serdettiği itirazlar varit olmadığından cümlesinin reddile usul ve kanuna uygun olan mümayyezünbih kararın icra ve iflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 438 inci maddelerine tevfikân tasdikına ve aşağıda yazılı masrafın temyiz müsted'isinden alınmasına 15-1-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 106 Karar No. 103

Ticarî senedin kıymeti – Kefalet – Vazifesizlik

Mahalli : Bursa icra hâkimliği. Tarihi : 27 - 10 - 932. No: 32 - 2013. Alacaklı : Hamdiye hanım. Borçlu : Hüseyin ve kefilî Hamdi efendiler.

Temyiz olunan kararın hülâsası: haciz yolile takipte bulunan Hamdiye hanımın bir kıt'a senede müstenit 500 lira

alacak hakkında tebliğ ettirdiği ödeme emrine karşı kefil Hamdi efendi tarafından serdolunan itirazın ref'ini talep etmesi üzerine mercice icra kılınan tetkikat sonunda : Takibin müstenedi olan senet ticarî şartları haiz olmadığı gibi muameleyh Hamdi efendinin müteselsil kefil bulunduğuna dair mezkûr senette bir kayıt ve sarahatte mevcut olmadığından bilbahis itirazın ref'i talebinin reddine ve mutarız hakkındaki takibin iptaline karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Hamdiye hanım

Temyiz kararı : Kararın temyiz müsted'isine 5 - 11 - 932 tarihinde tebliğ ve temyiz istidasının 9 - 11 - 932 tarihinde ita ve kayıt muamelesi ifa edilmesine göre temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mutalâa ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

Alacaklı Hamdiye hanım tarafından ibraz edilen 31 Eylül 930 tarihli senet emre muharrer olduğu ve itibarını iskat edip adı senet addi için bir sebep mevcut olmadığı ve bu gibi senetlere kefalet Ticaret kanunu hükmünce aval kabilinden olup teselsülü ve borçlu gibi mes'uliyeti tazammun ettiği halde bu cihetler ve icra ve iflâs kanununun 4 ve 172 inci maddelerinde yazılı vazife mes'elesi düşünülmüyerek yazılı olduğu üzere kanunî mesnetten âri mutalâalar beyanile itirazın ref'i hakkındaki talebin reddine karar verilmesi usul ve kanuna muhalif ve temyizen serdedilen itirazlar varit olduğundan mümeyyezünbih kararın icra ve iflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 428 inci maddelerine tevfikân nakzına ve aşağıda yazılı masrafın ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 15-1-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 96 Karar No. 102

Men'i müdahale - Tehir icra talebinin reddi

Mahalli : Maraş icra ve iflâs işleri tetkik mercii. Ta-

rihi : 23-11-933. No. 2340. Alacaklı : Müteveffa Hüseyin veresesi vekili Hüsnü bey. Borçlu : Ökkâş kızı Leylâ hanım.

Temyiz olunan kararın hülâsası : Takipte bulunan vekil Hüsnü beyin müvekkillerine intikal eden gayrimenkule vaki müdahalenin men'ine mütedair olan ilâma müsteniden tebliğ ettirdiği icra emrine karşı Leylâ Hanım tarafından itiraz olunmakla mercice icra kılınan tetkikat sonunda : Takip kat'ileşmiş ilâma müstenit olduğundan babsile icranın geri bırakılması talebini mutazammın itirazın ref'ine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden : Leylâ Hanım

Temyiz kararı : Mümeyyezünbih kararın temyiz müsted'isi Leylâ hanıma tebliğ edilmediği anlaşılmasına göre mumai-leyh tarafından 12-12-932 tarihinde verilen temyiz istidasının kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalâa ve tetkik olunduktan sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

Müdahalenin men'ine mütedair olan ilâm hükmünün icrası icra ve iflâs kanununun 33 üncü maddesinde yazılı sebeplerden biri mevcut olmadıkça tetkik mercii kararla geri bırakılmıyacağına ve temyiz müsted'isi mahkemeden icranın tehiri hakkında bir karar talep etmekte muhtar bulunmasına göre mumai-leyhanın temyiz istidasında serdedilen itirazlar varit olmadığından cümlesinin reddile usul ve kanuna uygun olan mümeyyezünbih kararın mezkûr kanunun 366 ve H. U. M. kanununun 438 inci maddelerine tevfi kan tasdikına ve aşağıda yazılı masrafın temyiz müsted'isinden alınmasına 14-11-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 112 Karar No. 101

İhtiyatî hacizde meskeniyet iddiası — Haczin fekki

Mahalli : Bursa icra hâkimliği. Tarihi : 22 - 11 - 932. No. 932-1544. Alacaklı : Hafız Ali efendi. Borçlu : Penbe hanım.

Temyiz olunan kararın hülâsası: Mahkemeden istihsal eylediği haczi ihtiyatî kararına müsteniden takip talebinde bulunan Hafız Ali efendinin (651) lira alacağından dolayı mahcuz hanenin haczi caiz olmadığı iddiasile borçlu tarafından serdedilen şikâyet üzerine mercice yapılan tetkikat sonunda: İcra ve iflâs kanununun 261 ve 82 inci maddelerine muvafık olan iddia veçhile mesken olduğu anlaşılan hane üzerindeki haczin kaldırılmasına karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Hafız Ali efendi.

Temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mutalâa ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşölüp düşünöldü.

İcra ve iflâs kanununun 82 inci maddesine istinat eden şikâyet ihtiyatî haczin sebebine taallük etmeyip hanenin haczi caiz olmadığı iddiasından ibaret bulunmasına ve mahkemece bu cihetin icraî haciz sırasında nazara alınacağına karar verilmiş bulunmasına ve mahkemenin ilâmı haczin tasdikı hakkında bir ibareyi havi olmayıp alacağın tahsiline mütedair bulunmasına göre temyizen serdedilen itirazlar varit olmadığından cümlesinin reddile mezkûr 82 inci maddeye muvafık olan mümeyyezünbih kararın zikrolunan kanunun 366 ve H. U. M. kanununun 438 inci maddelerine tevfikân tasdikına ve aşağıda yazılı masrafın temyiz müsted'isinden alınmasına 14-1-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 115 Karar No. 100

Konkordato muamelesine itiraz

Mahalli: Samsun asliye mahkemesi hukuk dairesi.
Tarihi: 17-11-932 No: 1046-574. Alacaklı: Osmanlı bankası.
Borçlu: Oflu zade Nuri bey.

Temyiz edilen kararın hülâsası : Oflu zade Nuri beyin konkordato muamelesine karşı alacaklılardan Osmanlı bankası tarafından itiraz olunmakla bu bapta icra kılınan tetkikat ve muhakeme neticesinde : Konkordato icra ve iflâs kanununun 288 inci maddesi mucibince alacaklıların üçte ikisini tecavüz eden bir ekseriyet tarafından âkit ve kabul edilmiş ve borçlunun muamelâtında sui niyete delâlet edecek bir hal görülememiş olduğundan bilbahis varit olmıyan itirazın reddile konkordatonun tasdikına karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden : Osmanlı bankası Samsun şubesi vekili avukat Hamit Edip bey.

Temyiz kararı : Yukarda tarih ve numarası yazılı kararın mürâfaa icrası suretile temyizen tetkiki talep edilmekte ise de icra ve iflâs kanununun 366 ncı maddesinde temyiz tetkikatı üzerine kararın on gün içinde verilmesi lüzumu beyan edilmesine göre mürâfaa talebinin kabulü mümkün ve caiz görülemediğinden ve çünkü mürâfaa için iki tarafın daveti halinde kararın on gün içinde verilmesine imkân kalmıyacağından bu bapta mürâfaa talebinin reddine ekseriyetle ve müddeti içinde verildiği anlaşılan temyiz istidasının kabulüne ittifakla karar verildikten ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalea ve tetkik edildikten sonra icabı görüşülüp düşünöldü.

Borçlu Nuri efendi usulü dairesinde defter tutmamış ve tetkik merciine blânço takdim etmemiş olduğu ve ticareti terkettiği hakkında lâzımgelen ilânları yaptırıp yaptırmadığı anlaşılmadığı ve bu hususta gösterdiği tarihten sonra bankadan külliyetli istikrazda bulunduğu iddia edildiği ve aczinin sebebinde ve muamelâtında doğruluk olup olmadığı hakkında esas teşkil edecek muteber vesikalar göstermediği halde bu cihetler hakkında lâzımgelen tahkikat istikmal olunmaksızın yazılı olduğu üzere konkordatonun tasdikına karar verilmesi usul ve kanuna muhalif ve temyizen serdolunan itirazlar varit olduğundan mümeyyezünbih kararın icra ve iflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 428 inci maddelerine

tevfikan nakzına ve aşağıda yazılı masrafın ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 14-1-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 83 Karar No. 99

İsbat beyyinesi — İtirazın ref'i

Mahalli : Eskişehir icra ve iflâs işleri tetkik mercii Tarihi : 10-11-932. Alacaklı : Hazinei maliye. Borçlu : Halil İbrahim efendi.

Temyiz olunan kararın hülâsası : Yirmi beş bin lira alacak hakkında takipte bulunan hazinei maliyenin tebliğ ettirdiği ödeme emrine karşı borçlu tarafından serdölunan itirazın ref'ini talep etmesi üzerine mercice icra kılınan tetkikat ve mürâfaa neticesinde mutarız Halil İbrahim efendi borcun Lüle Taşı Madeni Türk Anonim şirketine ait olduğunu dermeyeran eylemiş ve Defterdarlığın tezkeresinde mezkûr meblâğın şirket müdürü sıfatile mumaileyhe verildiği beyan edilmiş olmasına nazaran mumaileyhin şahsından mutalebe gayri caiz bulunmuş olduğundan bilbahis itirazın ref'i talebinin reddine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden : Hazinei maliyeye izafeten vekili avukat Salâhattin Sait bey.

Temyiz kararı : Temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalea ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşölüp düşünöldü.

Borçlu tarafından iddia olunan anonim şirketin teşekkülü alacaklı hazine vekili tarafından inkâr edilmesine göre şirketin teşekkül ettiği hakkında borçlu tarafından lâzımgelen vesika ibraz edilmeksizin itirazın ref'ine müteallik hazine vekilinin talebinin reddine karar verilmesi usul ve kanuna muhalif ve

temyizden serdedilen itirazlar varit olduğundan mümeyyezün bih kararın icra ve iflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 428 inci maddelerine tevfikân nakzına ve aşağıda yazılı masrafın ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 14-1-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 122 Karar No. 98

Fazla teslimat iddiası — İtirazın ref'i

Mahalli : Afyonkarahisar icra ve iflâs işleri tetkik mercii.
Tarihi : 19-11 932. No: 2611. Alacaklı : İrfan bey ve zevcesi
Makbule hanım. Borçlu : Halil efendi.

Temyiz edilen kararın hülâsası: İpotekle temin edilmiş olan 1900 lira alacak hakkında takipte bulunan İrfan bey ve zevcesi Makbule hanımın tebliğ ettirdikleri ödeme emrine karşı borçlu tarafından serdolunan itirazın ref'ini talep etmeleri üzerine mercice yapılan tetkikat ve duruşma sonunda: Alacaklının kabul ettiği 571 liradan fazla teslimat iddiasını müsbet bir vesika ibraz edilmediğinden bahsile mütebaki 1329 lira hakkındaki itirazın ref'ine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden : Halil efendi vekili Şükrü bey.

Temyiz kararı : Kararın temyiz müsted'isine 5-12-932 tarihinde tebliğ ve temyiz istidasının 6-12 932 tarihinde ita ve kayıt muamelesi ifa edilmesine göre temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kağıtlar mütalea ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

Borçlu Halil efendi iddia ettiği fazla teslimat hakkında vesika ibraz etmemesine göre mumaileyhin temyiz istidasında serdedilen itirazlar varit olmadığından cümlesinin reddile usul ve kanuna uygun olan mümeyyezünbih kararın icra ve

iflas kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 438 inci maddelerine tevfikân tasdikına ve aşağıda yazılı masrafın temyiz müsted'isinden alınmasına 14-1-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 114 Karar No. 97

Yangın tazminatı — İtirazın ref'i

Mahalli : İzmir icra hâkimliği. Tarihi: 10-12-932 No: 8356
Alacaklı : Cevahirci zade Sabri ve Şükrü biraderler şirketi.
Borçlu : Danüp sigorta şirketi.

Temyiz edilen kararın hülâsası : harikten mütevellit on dokuz bin lira zarar ve ziyandan dolayı takipte bulunan alacaklı şirket tarafından sepkeden itirazın ref'i hakkındaki talebin reddini mutazammın karar temyizen nakzolunması üzerine nakzı vakia tebean yapılan tetkikat ve duruşma sonunda: Borçlu şirket vekili sigorta poliçesinin on beşinci maddesinin (B) fıkrası mucibince sigortalının fiillerinden mes'ul olduğu adamlarının kusuru ile yangın çıktığı takdirde tazminat talebine hakkı olmayacağını ve alacaklı şirketin aylıklı adamı bulunan Hüseyin efendinin ihmal ve kusuru ile yangının hadis olduğunu ve mumaileyh aleyhinde ceza davası açıldığını beyan etmekte ise de takibin istinat ettiği itilâfnamede 9461 lira sekiz kuruş borç tesbit edilmiş ve hakkında ceza davası açıldığı beyan olunan Hüseyin efendinin fiilinden alacaklının mes'ul olmayacağı gibi esasen bu cihetin tetkik ve halli mahkemeye ait bulunmuş olduğundan ve borç ikrarını natik vesikaya karşı tehiri icra kararı veya itfayı mutazammın bir vesika ibraz edilmedikçe icra geri bırakılamayacağından bilbahis icra ve iflâs kanununun 68 inci maddesine tevfikân (9461) lira sekiz kuruşa taallûk eden itirazın ref'ile mütebakisi hakkındaki itirazın ref'i talebinin reddine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden : Danup sigorta şirketi.

Temyiz kararı : Temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosya daki bütün kâğıtlar mutalâa ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

Nakız kararından sonra borçlu şirket yangının zuhurunda alacaklı şirketin fiillerinden mes'ul olduğu Hüsnü efendinin ihmaldinden dolayı aleyhine ceza davası açılmış bulunduğunu ve mumaileyh Hüsnü efendi aylıklı adamları olduğuna dair alacaklı tarafın bir ikrarı mesbuk olduğunu beyan etmek suretile itirazını ve delilini tavzih ve tasrih ettiği ve nakzın müeddasına göre bu cihetlerin tahkiki ve bu bapta ki ceza tahkikatı sigortalı şirketin maiyetinde istihdam ettiği bir kimsenin ağır kusuru yangına sebebiyet verdiği merkezinde ise hüküm neticesine kadar takibin tatili ve aksi takdirde tatil talebinin reddi lâzım geldiği halde mezkûr cihetler tahkik olunamıyarak yazılı olduğu üzere itirazın ref'ine karar verilmesi usul ve kanuna muhalif ve nakız talebi bu itibarla varit olduğundan mümeyyezünbih son kararın dahi icra ve iflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 428 inci maddelerine tevfi kan nakzına ve aşağıda yazılı masraflar ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 14-1-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 124 Karar No. 96

Nafaka mükellefiyeti – Hapis talebi – Sorgu

Mahalli : Kandıra İcra ve iflâs işleri tetkik mercii. Tarihi: 29-11-932 No: 89 Alacaklı: Fatma Müzeyyen hanım Borçlu : Fuat bey.

Temyiz edilen kararın hülâsası: Fatma Müzeyyel hanıma

nafaka vermeğe mahkûm edilmiş olan Doktor Fuat beyin ödeme şartlarına riayet etmediği anlaşıldığından bahsile icra ve iflâs kanununun 344 üncü maddesi mucibince bir gün hafif hapsine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Doktor Fuat bey.

Temyiz kararı : İcra ve iflâs kanununun 353 üncü maddesinin tayin ettiği beş gün içinde verildiği anlaşılan temyiz istidasının kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalea ve tetkik edildikten sonra esas hakkında iabı görüşülüp düşünüldü.

Alacaklı Müzeyyen hanım tarafından icra ve iflâs kanununun 349 uncu maddesi mucibince yazılı veya şifahî şikâyet vaki olmadığı halde borçlu doktor Fuat bey hakkında ceza hükmolunması kanuna mugayir olduğu gibi mezkûr madde tarifâtı dairesinde sorgu ve duruşma yapılmaması da usule muhalif ve mumaileyh tarafından temyizen serdedilen itirazlar varit olduğundan mümeyyezünbih hükmün zikrolunan sebebe mebni icra ve iflâs kanununun 366 ve C. M. U. kanununun 321 inci maddelerine tevfikân bozulmasına ve aşağıda yazılı masrafın ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 12 - 1 - 933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 224 Karar No. 95

Hakikata muhalif beyan — Cezaî mes'uliyet

Mahalli: Gediz icra ve iflâs işleri tetkik mercii. Tarihi: 10-12-932
No : 461 - 22. Alacaklı: Hüseyin bey. Borçlu: Şerif onbaşı.

Temyiz olunan kararın hülâsası : Hakikata muhalif olarak beyanda bulunduğu iddiasile maznun Şerif onbaşı hakkında alacaklının şikâyeti üzerine mercice yapılan tetkikat ve duruşma sonunda : Maznun Şerif onbaşının hilâfi hakikat beyanatta bulunduğu sabit olduğundan bilbahis icra ve iflâs

kanununun 338 inci maddesine tevfikân bir ay müddetle hafif hapsine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Mahallî cümhuriyet müddeiumumiliği ve Şerif onbaşı.

Temyiz kararı: İcra ve iflâs kanununun 353 üncü maddesinin tayin ettiği beş gün içinde verildiği anlaşılan temyiz istidasının kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalea ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

Maznun Şerif efendinin müdafaasında istinat ettiği satış muamelesinin vaki olup olmadığı usulen tahkik olunup hasıl olacak neticeye göre bir karar verilmek lâzımgelirken bu cihet tahkik olunmaksızın yazılı olduğu üzere ceza hükmölunması usul ve kanuna muhalif ve cümhuriyet müddeiumumiliği ile maznun tarafından temyizen serdedilen itirazlar ancak bu itibarla varit olduğundan mümeyyezünbih hükmün yalnız zikrolunan sebepten naşi icra ve iflâs kanununun 366 ve C. M. U. kanununun 321 inci maddelerine tevfikân bozulmasına ve varit olmıyan diğer itirazların reddine ve aşağıda yazılı masrafın ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 12-1-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 111 Karar No. 94

İcranın tehiri talebinin reddi

Mahalli: Acıpayan icra ve iflâs işleri tetkik mercii. Tarihi: 7-12-932. No: 29 - 24. Alacaklı: Ümmü hanım. Borçlu: Hacı Mehmet efendi.

Temyiz edilen kararın hülâsası: Ümmü hanımın 100 lira alacağından dolayı tebliğ ettirdiği ödeme emrine karşı borçlu tarafından icranın geri bırakılması talebile itiraz olunmakla mercice icra kılınan tetkikat ve mürafaa neticesinde: Alacaklı

Ümmü hanım hizmetine mukabil hiç bir para almadığı gibi mübrez ihbarnamenin dahi kendisine ait olmadığını beyan etmiş ve bu suretle icra ve iflâs kanununun 33 üncü maddesinde yazılı şart tahakkuk etmemiş olduğundan bilbahiş borçlunun mahkemei aidesine müracaatta muhtar olmak üzere varit olmıyan icranın geri bırakılması hakkındaki talebinin reddine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden : Hacı Mehmet efendi.

Temyiz kararı : Temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalea ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşölüp düşünöldü.

Borçlu Hacı Mehmet efendi tarafından ibraz edilen ihbarname imzadan ari ve usulen tasdik edilmemiş olan mühür kanunen gayri muteber olmasına göre mumaileyhin temyizen serdettiği itirazlar varit olmadığından cümlesinin reddile binetice icra ve iflâs kanununun 68 inci maddesine uygun olan mümeyyezünbih kararın zikrolunan kanunun 366 ve H. U. M. kanununun 438 inci maddelerine tevfikân tasdikına ve aşağıda yazılı masrafın temyiz müsted'isinden alınmasına 12-1-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İcra ve İflâ Dairesi
Esas No. 109 Karar No. 93

İhtilâl zamanı kanunları

Üç tekerleğe mahkûm olmuşların davalarını vüzh ile anlatabilmek için ceza muhakemeleri usulü kanunu olan 1670 emirnamesine yapılmış tadillerden, Lamoignon'un ve müessesat meclisinin (Cosntituante)'nin yaptığı islâhattan davanın cereyanı noktai nazarından muhtasar bir şekilde izah vermiştim. Engizisyon muhakeme usulünün tatbiki safhasını böylece bitirdikten sonra asrî ceza muhakemeleri usulünün doğuşunu iyi anlatabilmem için aynı meselelere tekrar rücu edeceğiz.

Arzeylediğimiz gibi efkârı umumiyenin gittikçe artan tazyiki umum sınıflar kurultayının toplanmasından evvel on altıncı Louis'yi islâhata mecbur kılıyordu. Fakat yukarıda da arzeylediğimiz üzere bu islâh ve tadiller hem kısmî olarak yapılıyordu, hem de mütereddidane bir tarzda yapılıyordu. Bu tadilât yine arzeylemiş olduğumuz üzere umum sınıflar kurultayının davetinden pek az evvel yapılmıştı, bu sebepten 1789 un büyük yenileme hareketi içinde kaybolup gitmeğe mahkûm kaldı.

1788 de bir adım atıldı. Eski saltanatın en son irtiaşlarından biri olan meşhur 8 mayıs adalet yatağında [1] bir emirname verildi. Hükûmet ceza muhakemeleri usulünün umumî bir tarzda islâhına lüzum olduğunu kabul ediyordu, emirnamenin mukaddemesinde 1670 büyük emirnamesine hayranlıktan bahsolunuyordu, aynı zamanda yeni baştan bir gözden geçirilmesi lüzumu da beyan olunuyordu:

« 1670 emirnamesi hükûmlerinden bir çoğunu muhafaza ederek maddelerinden bir kaçını tadil edebiliriz, ve böylece 1670 emirnamesini yıkmadan islâh etmiş olabiliriz Kanunlarının nüfuz ve kudretini yüz senelik bir zaman ile tahdit etmek ferasetini gösteren ilk çağ vazı'ı kanunlarını nümunei imtisal olarak aldık; yüz senelik bir zamanın geçmiş olduğunu gördük. Üstünde tamam olmuş bir asrın hükmünü taşıyan ceza muhakemeleri emirnamesini umumî bir surette güzden ge- çirmekliğimiz lâzımdır. »

Adliye nazırının adalet yatağında söylediği nutuk daha kat'i idi: « Ceza muhakemeleri ile ceza kanunlarını islâh etmek lüzumu umumiyetle kabul edilmiştir, bütün millet kraldan bu mühim teşriî hareketi bekliyor. Zatî şahanede milletin bu arzusunu yerine getirmeğe meclislerinde karar verdiler. »

[1] Adalet yatağı « Lit de justice » parlemanların resmî in'ikatlarında kralın oturduğu makama Adalet yatağı denirdi. Sonraları kralın iştirak eylediği resmî toplantılara alem oldu.

Yalnız bu umumî islâhatı uzun boylu düşünerek vücuda getirmek istiyorlardı. Bunun için ihdas ettikleri tetkik ve tahkik tarzı dikkate şayandı. « Bu büyük esere, lâzım gelen intizam ve basiretle başlıyabilmek için Cenabıhakkın bizi üzerine oturttuğu tahtın etrafına toplayabileceğimiz bütün nurlarla muhat olmak istiyoruz. Bütün teb'am bizi tenvir için münasip görecekleri mütalea ve lâyihaları Adliye vekilimize göndermek suretile bu eserin vücuda gelmesine iştirak edebilir. Efkârı umumiyenin bu muhassalasını, derin ve olgun bir tetkike tâbi tuttuk-tan sonra kanun mertebesine çıkartacağız »

Emirname, islahata intizaren bazı sui istimleri ilga eyliyordu.

1 - Maznunları Sellette'de oturtmak usulünü ilga ediyordu.

« Mahkeme ve divanlarımızda Barreau'nun arkasına maznunların bütün hâkimleri tarafından görülebilecek kadar yüksek bir iskemle veya tahta sıra konmasını emrediyorum. Oturmak veya ayakta durmak hususunu maznunların arzusuna bırakalım Haiz oldukları bu hakkı divanlarımızın reislerinin veya mahkemelerimize riyaset edecek olan hâkimlerimizin maznunlara bildirmeleri de lâzımdır. »

2 - Esbabı mucibesiz hüküm vermek menedilmişti : « Hâkimlerimiz, hatta divanlarımız « davadan hasıl olan neticeye göre » sebebi ile ik-tifa ederek hüküm veremezler. Her hüküm ve karar da, mahkûmun yapmış olduğuna kanaat edilen cünha ve cinayetlerin sarahaten zikir ve tavsif edilmiş olmasını istiyoruz... İçinde cünha ve cinayetlerin sa-arahaten zikredilmiş olduğu ilk kararları tasdik eden hükümleri bundan istisna eyliyoruz... Bunlara riayetsizlik muamelenin butlanını icap ettirir. »

Bu, çoktanberi beklenen basiretkârane bir islâhat idi. Adliye nazırı da nutkunda dedi ki : « Verdiğimiz hükümlerin şerefi bile cürümlerin açıkca zikredilmiş olmasını icap ettirir. Hangi mahkeme, hükümlerini mucip sebeplere istinat ettirmeden idam cezası vermek kudret ve sa-lâhiyetini muhafaza etmekte kiskanç davranabilir ? - Demek ki kral, cürme cezayı takip ettirten her resmî mahkûmiyetin cürmü de cezanın yanında göstermesi lâzım olduğunu düşündü. »

3 - Maznuna cürmünü ikrar ettirtmek veya şeriklerini bildirmek üzere takibatın başında ve sonunda yapılan işkenceler lağvedilmişti.

« Yeni düşüncelerimiz bizi, hakikatı kat'i surette öğrenmeğe imkân vermiyen mahkûmların ıztıraplarını ekseriya neticesiz olarak uzatan hâkimlerimizi tenvir etmekten ziyade dalâlete sevkeden işkence tecrübe-sinin mazarratları ve inkisarlarına kanî kıldı. »

Mahkûma şeriklerini bildirmek için yapılmakta olan işkencenin ye-rine bir sabit hâkim marifetile yaptırılan « son sorgu » ikame edildi. Bu son sorgu lüzumu halinde yüzleştirmeli de olabilirdi. Son sorgu maddî işkence yerine konmuş olan manevî bir tazyikten başka bir şey değildi.

Çünkü mahkûm bu son sorguda da yemin edecekti. « Son sorgu, mücrimlere şeriklerini ikrar ettirtmekte işkenceden daha az müessir olmaksızın daha yumuşak bir tedbirdir.

« İnsanların hayat ve mematlarını yemine muallâk kılmak suretile dinî yemine cemiyetin en büyük menfaatlerini tevdi etmiş bulunduğunu düşünen kanun, dinî yemini mahkûmların son beyanlarında da emniyeti umumiyenin zamin olarak da alabileceğini takdir eyledi. Binaenaleyh bir kaç senelik tecrübe neticesinde hâkimlerimizin raporlarından işkencenin zarurî olduğuna kanaat hasıl ettiğimiz takdirde işkenceyi tekrar iade etmek şart ve kaydile yerine muvakkaten bu yumuşak usulü ikame eylemeğe karar verdik. »

4. - İdam cezasına hükmedebilmek için artık iki rey fazlası kâfi görülüyordu. Ekseriyet kararı ekalliyet kararından üç rey fazla olması isteniyordu.

5. - « Ölüm cezası veren hükümlerden hiç biri tefhim tarihinden itibaren bir ay geçmeksizin infaz edilemez... Tefhim edildiği gün icrası lâzımgelen isyan ve umumî heyecan dolayısıyla verilen ölüm cezaları ise bu hükümden müstesnadır. »

1670 emirnamesinin kabul etmediği bu ölüm cezasının infazının bir ay sonraya talikı sebeplerini fikir, mahkûmlara bu müthiş beklemenin acı ıztıraplarını çektirmek arzusunda aramamalıdır. « Kral, her mahkûma lûtfunu ve adaletini istirhama imkân verecek bir zamanı temin eylemek istiyor. » du. Ölüm cezasının infazının talikı Voltaire'in ısrarla talep etmiş olduğu çok insani bir tedbir idi. Adliye nazırı diyordu ki: « Avrupanın en münevver memleketlerinde ölüm cezası veren hükümlerin hepsi hükümdarın tasvibine arz olunur. » Yeni emirname bu tedbiri daha iyi temin etmek için müddeiumumilerin ölüm kararlarını lâzımgelen malûmat ile birlikte Adliye nezaretine takdim etmelerini emrediyordu.

İhtilâl zamanı kanunları hükümdara verilmiş olan af hakkını kaldırmış olduğundan yerine temyiz talebinin cezanın infazını talik etmesi hususunu kabul eylemişti. İhtilâlden sonra hükümdarın af hakkı iade edildiği halde Fransız ceza muhakemeleri usulü ihtilâl zamanı kanununun hükümlerini alarak, ölüm cezalarını hükümün kat'ileşmesile beraber infaz edilmesi usulünü aldı. Bu usul 1670 emirnamesinin kabul eylediği usulden başka bir şey değildi. Onun içindir ki hiç bir zaman Fransa'da ölüm cezasının hükümün kat'ileşmesile beraber infaz edilmesine müteallik olan emri yerine getirilmemiştir. 27 eylül 1830 tarihinde Adliye nezaretinin müddeiumumilere gönderdiği bir sirgülerde müddeiumumilerin verilen her ölüm cezası hakkında bir lâyiha göndermeleri emrediliyordu. Bu gün bile bizzat Adliye nezareti, ölüm cezalarını af işleri müdüriyetine tetkik ettirdikten sonra mesele hakkında devlet reisine bir rapor takdim eyler. Bu da « af adaletin ve insaniyetin

nef'ine olarak bahşedilebilir » diyen 1788 emirnamesinin koymuş olduğu usulün devamından başka bir şey değildir.

6. - Beraat eden maznunların şereflerinin manevî bir tarzda tamir edilmesi esası da kabul edilmişti. Adliye nazırı demişti ki: «Zatı şahanenin kanunların maznunlar lehine bir şey yapmamış olduğunu büyük bir taaccüple müşahede eylemiş olduklarını beyan edebilirim. Davada beraat kararlarının tab'ı ve ilânı masraflarına mahkûm edilebilecek bir müddei şahsî bulunmadığı takdirde masumiyete bu kadarcık zaif ve hafif bir tazminat da verilmez » bu sebepten emirname kat'ileşmiş beraet kararlarının bir müddei şahsînin mevcudiyeti halinde masrafı müddei şahsîden alınmak üzere aksi takdirde hazineден verilmek üzere bastırılması ilân edilmesini emrediyordu.

1670 emirnamesinin hükümlerini olduğu gibi muhafaza eden 1788 emirnamesi bazı cihetlerde daha sonra yapılacak kanunlardan bile daha liberal idi. Bu emirname parlimanlarda mühim muhalefetler uyandırdı. Emirname tatbik edilmedi, yalnız mühim bir tarih vesikası olarak kaldı. Bu emirname eski Fransanın kabul eylemiş olduğu esaslar dahilinde krallığın haiz olduğu mutlak ve müstakil teşri hakkının ceza işlerinde en son bir tatbiki olarak kaldı. 5 temmuz 1788 tarihinde umum sınıflar kurultayını in'ikada davet eyliyen karar çıkmıştı. Binaenaleyh bundan sonra söz milletin idi. Milletin arzusunu, namına söz söyleyen vekillerinin nasıl ifade eylemiş olduklarını tetkik etmeden evvel milletin meclise gönderdiği meb'uslarına cezaî islâhatı nasıl ifade eylemiş olduğu o meşhur « defter » lerinde araştırılmalıdır: Krala takdim edilen gerek tenkidî mütaleaları gerek talepleri havi lâyihalara Cahier denirdi.

* * *

Cazaya ait kanunlar hakkında « defter » ler efkârı umumiyenin çok sadık bir aynasıdır. Bu defterlerden bazılarının çizdiği yollar müessesat meclisi tarafından aynen takip edilecektir. Mühim noktalar hakkında her üç sınıf ta hemen hemen müttehittir.

En evvel istenilen şey usule ait muamelelerin alenî olmasıdır.

Sonra maznunun bir müdafii'nin yardımını temin edebilmesine müsaade olunması isteniyordu. Defterlerin bazılarında müdafii'nin meccanî olması bile isteniyordu; bu talep istikbalin tesis eylediği « re'sen tayin edilen müdafî » e men'se olacaktı. -Maznun bir müdafii'nin yardımına ne zaman mazhar kılınacaktı. Bazı defterlerde maznunun daha tahkikatın başlangıcında bir müdafii'nin yardımına mazhar olabilmesi isteniyordu. Bazı defterlerde de müdafii'nin maznunun sorgusundan sonra müdahale edebilmesi arzusu «maznuna ilk sorgusundan sonra bir müdafî verilsin» tarzında ifade olunuyordu.

Maznuna verilen yeminin kaldırılması da her sınıf tarafından talep olunuyordu ve defterlerde « maznundan istenilen yemin, daha doğrusu yalan yere yemin kaldırılmalıdır. » Deniliyordu. Yahut « maznundan istenilen yemin, insanı muhafazai nefse sevkeden hissiyata muhalif olmasından hakikati meydana çıkartmak için lüzumsuz, yalan yere yeminin haşyetini azaltıcı ve tabiatı beşere tevcih edilmiş bir cebirdir. »

Müdafaa iddia ile aynı seviyeye çıkartılıyordu. Yâni maznun daha tahkikatın başında lehine olan delilleri teklif ve isbat edebilirdi, artık lehe olan deliller usulî muamelelerin en sonuna bırakılmış ve atılmış olmaktan kurtuluyordu.

Defterler tahkikat hâkiminin hudutsuz salâhiyetlerinin tahdit ve takyit edilmesini de istiyordu. Tahkikat hâkimi tek başına usulî muamelelerin fevkalâde usul ile yapılmasını emredebilirdi. Müzekkereler isdar edebilirdi. Tek başına yüzleştirme yapabilirdi. Davaya mesnet olan yazıları tek başına toplardı. Bu sebepten defterlerin çoğunda gerek tahkikat için gerekse maznunun sorgusunun yapılması için yahut müzekkereler isdarı için tahkikat hâkiminin yanına bir iki hâkimin veya tekmil mahkeme hey'etinin terfik edilmesi isteniyordu.

Defterlerde talep edilen diğer islâhatlar o ömürsüz 1788 emirname-sinde vücuda getirilmişti.

Defterlerde yüksek mahkemelerin de kararlarının vazih esbabı mucibeye istinat ettirilmiş olması isteniyordu.

Yine işkencenin büsbütün ve kat'i surette kaldırılması Sellette'in de büsbütün kaldırılması defterlerde gözüken umumî mütalealar arasında bulunuyordu.

Her maznunun iki dereceli kazadan istifade edebilmesi için istisnai mahkemelerin de ilgası isteniyordu. şahsî hürriyetin ciddi surette temin edilmesi ve maznunun 24 saat zarfında mutlaka sorguya çekilmiş olması isteniyordu. Ağır cinavetlerden gayri hususlarda kefalete rağmen tahliye kararının kabul edilmesi arzu ediliyordu.

Üçüncü sınıfın defterlerini yazan avukatlar yüzleşmeden çekinen şahidin yalancı şahit olarak cezalandırılmamasını yazmışlardı.

Monitoire'lerin pek ağır hususlara hasredilmesi temennisi şayanı hayrettir ki yalnız rühbanın defterlerinde gözükiyordu.

Yapılması istenilen bütün bu islâhatlar feylesoflar tarafından 50 se-nedenberi isteniyordu. Fakat defterlerden gözüktüğüne göre efkârı umumiyenin dilekleri feylesofların arzusunu kat kat geçmişti. Efkarı umumiye adaleti cinaiyenin tanziminde hürriyeti siyasiyenin kurulma-sında olduğu gibi İngiltereden nûmuneler alıyordu. Efkarı umumiye evvelâ eski usulün çok aşikâr olan sui istimallerini ortadan kaldırmak, sonra İngiliz usulünde şifahî olarak ve jûri vasıtasile yapılacak muha-keme usulünü Fransaya sokmak istiyordu.

Üçüncü sınıf mesaili maddiye hâkimi ile mesaili hukukiye hâkiminin birbirinden ayırt edilmesini istiyordu.

Defterlerde istenen en son islâhat hükümdarın şahsına hasreyle-diği kazanın, bu mutlak salâhiyetin kullanılmasının ilgası idi. Çünkü hükümdarın bu salâhiyeti idarei adliyede bir çok teşevvüşler vücade getiriyordu. Letres de Cochet denilen hükümdarın hapis emirleri ilga edilecekti, Lettres de grôu denilen afnamelerde ancak hükmün kat'i-leşmesinden sonra verilebilecekti.

Müessesat meclisinin yapacağı islâhat bu arzylediklerimizden ibaretti.

* * *

Müessesat meclisi ceza muhakemeleri usulü hakkında çok mühim iki kanun neşreyledi, birincisi 8-9 teşrinievvel 1789 diğeri 29-16 Eylül 1791 kanunudur. Bu kanunların birbirini hemen takip etmiş olması garip gözükebilir, ve müessesat meclisinin yaptığı kanunu çarçabuk tadil etmek istemiş olduğu zannına da düşebilir. Halbuki iş böyle değildir. Kanunlardan birincisi artık tahammüle imkân olmayan sui istimalleri sür'atle ortadan kaldırmayı istihdaf ediyordu, ve mukaddemesinde açıkca söylenmiş olduğu üzere muvakkat idi. İkincisi jüri usulü ile muhakeme usulünü yâni İngiliz muhakeme usulünü Fransaya sokuyordu.

1789 emirnamesi cari olan muhakeme usulünü ortadan kaldırmıyordu. 1670 emirnamesi mer'i olmakta devam eyliyordu. Başka kanun konuncıya kadar 1670 emirnamesinin 1789 emirnamesine muhalif olmıyan hükümlerinin cari olmakta devam edeceği açıkca tasrih edilmişti. Muhakeme usulü şimdiye kadar arzylediğimiz o tahriri ve karışık usul olarak kalmakta devam ediyordu. Tahkikat, müzekkereler, sorgu, fevkalâde usul ile tahkik, şahitlerin tekrar dinlenmesi, yüzleştirme, davanın raporu, son sorgu hepsi yerli yerinde bırakılmıştı. Eski usule yalnız yeni bir unsur ilâve edilmişti ; ilâve edilen yeni unsur maznunun bir müdafiiin yardımına mazhar olması ve geniş bir aleniyet idi. Bu hususta kanun bilâhare ortadan kaldırılacak olan teminatlar da vermişti. Bu hususları tekrar arzetmekliğimize sebep Fransız ceza muhakemeleri usulü kanununun tanzimi esnasında bazılarının ihtilâlin yaptığı bu ilk islâhat ile iktifa edilmesini istemiş olmaları sebeplerinin daha iyi anlaşılmasını temin etmek arzusunudur.

1789 emirnamesinin maznuna verdiği teminat usule ait muamelelerin aleni olması ve maznunun bir müdafiiin yardımına mazhar olmasından ibaretti. Bununla beraber vazı'ı kanun aleniyeti usule ait muamelelerin daha birincisinde temin etmek istemedi. Saklanması belki daha kolay olan delillerin toplanmakta olduğu bir zamanda alâkadarları

teyakkuza sevk etmek doğru olamazdı. Binaenaleyh şikâyet ve ihbarlar gizli yapılacaktı. Müzekkerelere tekaddüm eden tahkikatlar da gizli yapılacaktı. Fakat ilk adımda pek tehlike olması ihtimali olan aleniyet yerine başka bir teminat kondu, hâkime, belediyeler tarafından intihap edilmiş halktan hâkimler terfik edildi. Onların vücudü efkârı umumiye-
nin mürakabesini temin etmiş olacaktı, ve vazifelerini doğrulukla yapacaklarına, şikâyet, ihbar ve diğer usule ait vesaikten öğrenecekleri hakkında ketumiyeti muhafaza edeceklerine dair yemin de etmiş olacak-
larından ihdaslarında bir mahzur ve tehlike de olmayacaktı.

Muavin ismini taşıyan bu halktan hâkimler şahıslarında hem halkı hem de müdafii temsil etmiş olacaktı. Filhakika aleniyet iade edildiği ve müdafî kabul olunduğu zaman bu halktan hâkimler ortadan çekiliyorlardı. Maznun hâkinin huzuruna çıktığı zaman usule ait her muamele kendisiyle hukuk davalarında olduğu gibi münazaa ve münakaşalı bir tarzda yapılacaktı! alenî olacaktı, ve tahkikat odasının kapıları açık duracaktı. Bu dakikadan itibaren halktan hâkimlerin yardımı bitecekti. Kanunu ilham etmiş olan bu umumî fikri arzdan sonra teferruatı izah edeyim :

Muamelâtı usuliyenin daha başlangıcında hâkimin müddei şahsî veya müddeiumumî tarafından verilecek ihbarname veya iddianame ile işe vez'iyet etmesiyle birlikte kanun tedbirlerini almağa başlıyor. Ihbarname hâkime ancak şikâyetçi tarafından getirilen iki şahit huzurunda verilebilirdi. Hâkimin şikâyet üzerine vereceği müzekkerelere şahitlerin isimleri yazılmalı ve şahitlerin müzekkereyi hâkimle birlikte imza etmeleri lâzımdı. Yoksa muamele keenlemyekün addolunurdu. İddianame verilirken halktan hâkimlerin huzurunda verilmesi lâzımdı, müddeiumumî iddianamesiyle birlikte muhbirin ismini bildirmeğe mecburdu. Kanun muhbirin isminin tahkikata başlanmadan evvel hâkim ve muavinleri (halktan hâkimler) tarafından bilinmesini istiyordu. Kanun cismi cürmî müşahede için cürüm mahallinde tanzim edilen zabıtnamelerin yazılmasında iki muavinin (halktan hâkim) de hazır bulunmasını istiyordu. Muavinler hâkime mülâhazalarını söyleyebilirdi, ve zabıtnamelere inza etmeleri de lâzımdı. İki muavin tahkikatta hazır bulunur, ve şahitleri dinlerdi. Şahitlerin sözlerinin tenvizi için veya söylenen vak'aların tenviri için hâkime lehe veyaaleyhe her türlü mülâhazalarını söylemeğe vicdanen borçlu idiler.

Bu ilk tahkikat bittikten sonra sıra müzekkerelerin verilmesine gelirdi. Hapis kararı ikametgâhı olan kimseler hakkında ancak suçun hapis cezasını istilzam eylediği takdirde verilebilmesi esası karargir oldu. Hapis kararı ancak üç hâkim tarafından verilebilirdi.

Hapis kararının infazı ile beraber usulü muhakeme aleniyete intikal eder ve maznuna ilk sorgudan itibaren bir müdafî temin olunurdu. Maznun bir müdafî tutamazsa müdafî re'sen tayin olunurdu, yoksa muamele keenlemyekün addolunurdu.

Maznun hâkimin huzuruna çıktığı zaman hâkim muameleye şikâyet-nameyi okumak, ortada bir muhbir varsa onun da ismini söylemekle ve zabıtnameleri okumakla başlardı. Ondan sonra maznuna bir müdafî intihap edip etmemiş olduğunu sorardı, isterse kendisine re'sen de bir müdafî tayin edeceğini bildirirdi; bu sonuncu takdirde hâkim kendisine bir müdafî tayin ederdi, sorgu da ertesi güne bırakılırdı. Bu da gösteriyor ki kanun ifrat derecede müdafaa hakkına hürmetkâr davranmıştı. İngiliz, kanununun « maznuna cevap vermeğe mecbur olmadığını » söylemeğe sulh hâkimini veya polis hâkimini söylemeğe mecbur eden hükmü bile bu söylediklerimizin yanında kâfi derecede liberal gözükmeyiz. İngiliz hâkimleri maznuna « hiç bir korkuya ve hiç bir ümide kendisini kaptırmamasını da tenbih » ederler.

Hazırlanması için 24 saat verilen bu sorgusunda maznuna yemin verdirilmezdi. Yalnız maznun şahitleri taan edecekse o zaman yemin etmeğe mecbur idi.

Sorgudan sonra derhal bütün dosya evrakı suretleri mahkeme kâtibi tarafından imzalanmış olarak masrafsızca maznuna talebi üzerine verilebilirdi. Müdafî her zaman dosyayı görebilirdi. Bu dakikadan itibaren usule ait muameleler maznunun huzurunda alenî olarak yapılacağından maznuna şahitleri; ifadelerini bitirdikten sonra sual sormak hakkı verildi. Yalnız şahitlerin ifadelerinde bu ilk zamanda görülecek tefavütlerin kendilerinin yalan şahadetle ittihama mesnet ittihaz edilememesi esası da konu.

Informasyon bittikten sonra eskisi gibi fevkalâde ile tanzime başlanırdı. Kanun, ceza davalarının fevkalâde ile tanziminin ancak üç hâkim tarafından yapılabilmesini emretti. Sonra şahitlerin ikinci defa ifadeleri alınmağa başlanır, ve yüzleştirme yapılırdı.

Bütün bu muameleler alenen yapılırdı. Maznun şahitlerin ikinci defa dinlenmelerinden itibaren hazır bulunurdu. müdafî de hazır bulunurdu, yalnız müdafî maznun namına söz söyleyemezdi ve maznuna ne söylemesi lâzım geleceğini talim edemezdi. Yeni bir keşif veya herhangi bir rapor mevzuu bahseldüğü zaman müdafî mülâhazalarını söyler ve bu mülâhazalar zapta geçirilirdi.

Müdafaanın serbestisi temin olunmuştu. Düşmanlara karşı taan davanın her halinde yapılabilir ve isbat olunabilirdi. Maznun davanın her halinde lehe olan hususları yani esbabı mazeretini veya esbabı muhaffifesi d rmeıan edebilirdi ve bunları isbat edebilirdi. Maznun isimlerini derhal bildirmeğe mecbur olmadığı şahitleri mutlaka alenen dinlenmeli idi. İttiham edenin şahitleri ile birlikte de dinlenebilirdi. Lehe olan şahitlerin mutlaka müddeiumumî tarafından davet edilmiş olmasına da lüzum yoktu. Maznun şahitlerini istida ile davet edebileceği gibi müddeiumumiye de celp ettirebilirdi. Yalnız maznun, delillerini kabul eden kararın verilmesi tarihinden itibaren üç gün zarfında şahitlerini dinletmesi lâzımdı.

Dava tahriri şeklini muhafaza ediyordu. Saydığımız muhtelif muameleler tahkikat hâkiminin huzurunda cereyan eylemişti, ve her bir muamele dosya torbasını şişirten kâğıtlar üzerinde tesbit olunmuştu. Binaenaleyh, bir hüküm almak için mahkeme huzuruna çıkıldığı zaman rapor merasimi lâzım olmakta devam ediyordu. Davanın raporu hâkimlerden biri tarafından yapılacaktı, ondan sonra müddeiumumî mucip sebeplere istinat eden mütaleasını serdeyliyecek, son sorgu yapılacak ve hüküm verilecekti, bütün bu muameleler alenî celsede yapılacaktı. Görülüyor ki Adliye faciasının bu son kısmında aleniyeti koymaktan başka bir tadil yapılmamış gibi gözüküyor. Hatta bu duruşmaya maznun sorgu zamanında sokulur ve ondan sonra mahpus ise tekrar çıkartılırdı.

Duruşmada yapılan mühim bir tadil de maznun arzeylediğimiz gibi duruşmanın başından sonuna kadar hazır olmasa da daima hazır bulunan müdafii tarafından temsil edilmiş olurdu. Müdafii söz söyleyebilir ve ittihama karşı müdafaayı serdeylerdi.

Ondan sonra hâkimler müzakere etmek için müzakere odasına çekilirlerdi. Ondan sonra tekrar mahkemeye dönerler ve alenen hükümlerini tefhim eylerlerdi. Her hüküm esbabı mucibeli olacaktı, cinayetlerde sülûsan ekseriyet lâzımdı. Ölüm cezasına mahkûmiyet beşte dört ekseriyetle verilebilirdi.

İşkence ve Sellette müebbeden kaldırılıyordu.

Eski emirname yeni 1789 emirnamesinde bu arzeylediğimiz şekilde tecelli eyliyordu. Yapanların fikrince muvakkat addedilen bu kanunda fevkalâde bir ahenk vardı. Çünkü kanun daha yapılmadan efkârda vücut bulmuştu, hatta denebilir ki bu kanun efkârı umumiye tarafından yazılmıştı. Sonradan yapılacak kanunlardan çok daha liberal idi. 1789 kanunu kanunî delil hususunda tamamile sakittir. Kanunun koymamış, ve mahkeme içtihatları ile vücut bulmuş olan bu bahsin acaba kanunda yeri bulunmadığı mı düşünüldü.

Eylül 1791 tarihinde yeni esaslara istinat eden ceza muhakemeleri usulü kanunu neşredildi, 1670 emirnamesi de böylece 1791 de ölmüş bulundu. 1670 emirnamesi 120 sene yaşamıştı. 1791 tarihinden itibaren artık tarihe ait bir vesika addedilen 1670 emirnamesinin tesiri 1791 kanunile tamamile ortadan kalktı, fakat bu kalkış ve siliniş tamamile zahiri idi, netekim sonraları 1670 emirnamesi hükümleri fikirler üzerinde çok müessir olmuştur.

Jüri usulü, 1789 defterlerinde ceza işlerine ait taleplerin en başında geliyordu. Defterler İngiliz müesseselerinin tetkik edilmesini tavsiye ediyorlardı. Fransa'da nazarlar en az elli senedenberi her maznunun on iki vatandaş tarafından ittiham edildiği memlekete yâni İngiltereye

teveccüh etmişti. Müessesat meclisi halkın bu temennisini is'afa ve İngiltereyi taklide uğraştı. Hatta bu taklitte o kadar ileriye varıldı ki Fransız dehasının en güzel yaratışlarından biri olan müddeiumumilik müessesesi bile feda edildi, ve böylece müddeiumumilik kısa bir zaman için Fransız teşkilâtından kaldırıldı. 1789 dan 1791 e kadar her münakaşada İngiliz kanunları ileri sürülüyordu. Hatta 1791 kanununun münakaşası esnasında Thouret « bu payitahta (Paris) bir kaç zaman kalmış olan İngilterenin büyük hukukçularından bir çoğu ile müzakere etmek menfaatine de nail olduk » diye beyanatta bulunmuştu.

İngiliz ceza muhakemeleri usulünü Fransaya taşımak ve aşılacak oldukça güç bir işti. Fransız muhakeme usulüne aleniyet prensibinin hâkim olmuş, İngiliz kanunlarının maznuna bir müdafinin yardımını temin etmekte mütereddit davrandığı halde Fransız muhakeme usulünün maznuna bir müdafinin yardımını temin etmiş bulunduğu 1791 de dahi her iki muhakeme usulü bir çok hususlarda birbirine zıt bir vaziyette idi. Fransa'da takibat tamamen müddeiumuminin elinde idi, müddei şahsiler yalnız zarar ve ziyan talebi zımmında harekete geçebilirlerdi. İngiltere her ne kadar bütün cinayetler (felonies) büyük jüriye saltanat namına arzediliyorsa da zarureten şahsî dava usulüne müstenit (Accusatoire) muhakeme usulü umumiyetle şahsî davacıyı (Private prosecutor) bilirlerdi. Atternoy general denilen müddeiumumî nadiren ittiham edici olurdu.

İngilterede duruşmadan evvelki tahkikat safhası pek azdı. Hemen hemen tamamen sulh hâkimlerinin eline tevdi edilmiş olan bu safha duruşma için ehemmiyetsiz bir unsur teşkil ederdi. Halbuki Fransa'da davanın müstantik tarafından tahkiki muhakeme usulünün en mühim kısmını teşkil ederdi. Fransa'da davanın temelleri ve en ehemmiyetli kısımları istintakta atılır, ve meydana getirilirdi.

İngiltere'de dava tamamen şifahî idi, hatta kanun, hüküm jürisine yazılmış ifadelerin okunmasını menederdi. Fransa'da ise yazı 1789 islâhatından sonra dahi büyük rol oynardı. Çünkü dava evrak üzerinde görülürdü.

Bu saydıklarımız iki muhakeme usulü arasındaki en göze çarpan mübayanetlerdi. Binaenaleyh bütün mesele İngiliz usulünü olduğu gibi hey'eti umumiyesile getirmek veya yalnız ittiham ve hüküm jürilerine ait olan kısımlarını almaktı. İngiliz usulü olduğu gibi hey'eti umumiyesile getirildiği takdirde İngiltere'de bu muhakeme usulüne vücut vermiş onun yavaş yavaş hasıl olan tekâmülünde âmil olmuş âdet ve müesseselerden büsbütün başka âdet ve müesseseler arasında, Fransa'da bu yabancı yerde nasıl yaşayacaktı? eğer eski Fransız müesseseleri muhafaza edilecekse 30 mart 1790 celsesinde alkışlarla kabul edilmiş olan ittiham jürisi ve hüküm jürisi bu eski Fransız müesseseleri arasına nasıl sıkıştırılacaktı?

Yeni Fransız muhakeme usulü kanunu lâyhasını hazırlıyan meb'us-

lar bu tereddüde düşmediler, eski müesseselerini İngiliz usulüne feda eylediler. Mazbata muharriri Dupori 26 kânunuevvel 1790 celsesinde demişti ki : « İlk dakikadan itibaren tanzimat ve ceza işleri komiteleriniz, (encümenleriniz), yeni müessesenin (jürinin) bizim eski emirnamelerimizle ve şimdiki tahkikat tarzımızla tetabuk eyliyemeyeceğini anladık. Bu sebepten komiteleriniz encümenleriniz her şeyin hem ahenk olabileceği tam bir sistem vücuda getirebilmek için evveleminde her şeyi eritmek lüzumunu hissettiler. » Filhakika İngiliz kanununun prensipleri ihtilâlin fikrile tevafuk eyliyordu. Başlangıçta sulh hâkiminin hâkim kudreti cürümlerin tayininde vatandaşlara bırakılan geniş teşebbüs meclisin ekseriyeti nazarında müddeiumumiliği mağlûp edecek gibi telakki olunuyordu. Müessesat meclisi komiteleri İngiliz kanunlarını tam bir inkıyat ile kopya etmek te istemiyordu. Memlekete uygun düşürebilmek için bir çok cihetlerini değiştiriyordu. Hemen hemen bilâ tadel kabul edilip 16 eylül 1791 kanunu diye yadedilen kanun lâyihası bu düşünceler altında vücuda geldi.

Eski usulü temsil edenler son hadde kadar oğraştılar. Bir iki esaslı prensip üzerinde uzun ve şiddetli münakaşalar oldu. Mecliste bir çok aza eski muhakeme usulünü fena taraflarından ve merhametsizce cihetlerinden temizliyerek jürili veya jürisiz olarak muhafaza etmek istiyordu. Yabancı memleketlerden getirilmiş cür'etli bid'atlere isyan ediyorlardı. Eğer tabir caiz ise 1670 emirnamesi taraftarları diye tevsim edebileceğimiz bu gurup tamamilen mağlûp oldu. Fakat kurtarmak istediği müesseselerden bazıları tekrar hayata dönmekte gecikmedi. Hatta bugünkü Fransız ceza muhakemeleri usulü kanununun tanzimi esnasında intikamını bile almağa muvaffak oldu.

Mösyö Duport 26 kânunuevvel 1790 tarihli celsede lâyihası tanzimat ve adaleti cezaiye komiteleri namına meclise arzeyledi. lâyihanın umumî hatlarını arzedeelim :

- 1 - Kazadaki zabıta adliye memuru karşısında pek muhtasar bir tahkikat,
- 2 - Sancakta ittiham jurisi önünde bir duruşma,
- 3 - Vilâyet ağır ceza (cinayet) mahkemesi karşısında kat'i duruşma ve hüküm.

Yeni muhakeme usulünün takip eylediği üç safha bundan ibaretti.

Sulh hâkimi en iyi bir emniyet hâkimi idi. Bir cünha veya cinayetle maznun olanları bir ihzar müzekkeresi ile önüne çıkartıyordu. İngiliz sulh hâkiminin Warrant'ına benzeyen bu ihzar müzekkeresi hükmü lüzumunda zorla yerine getirtilirdi. Sulh hâkimi ilk hazırlık tahkikatını yapıyordu ; yâni şahitleri dinliyor ve zabıtnameleri tanzim ediyordu. Sulh hakimi maznunu sorguya çektikten sonra onu cinayetle takibine lüzum görmezse serbest bırakırdı. Aksi takdirde bir tevkif müzekkeresiyle hapsederdi.

Sulh hâkimi ya re'sen hareket ederdi yahut fertler tarafından harekete getirtilirdi. Meşhut cürüm halinde re'sen harekete gelirdi, sebebi meçhul veya şüpheli bir ölüm vak'asından haberdar olduğu zaman dahi re'sen harekete geçer ve keşif için mahalline giderdi.

Fertler sulh hâkimini şikâyet veya vatanî ihbarlarla harekete getirirlerdi. Şikâyet diye mağdurun yaptığı takibe denirdi. Bu hususta eski istilâh muhafaza edilmişti. Yalnız mağdur olmıyan diğer fertlere verilen takip hakkı çok kuvvetlendirilmişti. Sulh hâkimi şikâyetçiler tarafından getirilen şahitleri dinlemeğe mecbur idi. Lüzumu halinde şikâyetçinin iddialarına dair zabıt tutardı. Bununla beraber sulh hâkimi ne ihzar müzekkeresi ne tevkif müzekkeresi vermeğe mecbur, değildi. Hakkında şikâyet edilen kimseyi (maznunu diyelim) celp ettirmeğe mecbur olmadığı gibi celbettirmiş ise tevkif eylemeğe de mecbur değildi. Yalnız şikâyetçiye talebi üzerine « şikâyetini reddeylemiş olduğuna dair bir vesika » verirdi. O zaman şikâyetçi şikâyetini doğrudan doğruya ittiham jurisine arzeylerdi.

İşe alâkadar olmıyan bir kimsenin cürümleri ihbar eylemesi bir vatandaşlık vazifesi olduğundan bu gibi ihbarlara da vatanî ihbar « Dénonciation civile » dendi. Eğer muhbir ihbarnamesini imzalamış ve tasdik eylemişse sulh hâkimi bir şikâyetçi muvacehesinde imiş gibi hareket eylemeğe mecburdu. Muhbir de şikâyetçinin haiz olduğu kanunî tariki haizdi. Eğer muhbir ihbarnamesini imzalamamış ve tasdik etmemişse sulh hâkimi hiç bir şey yapmağa icbar edilemezdi. Yalnız sulh hâkimi isterse bu imzasız ihbar üzerine re'sen hareket eylerdi.

Bir kaç sulh hâkiminin bulunduğu şehirler müstesna olmak üzere jandarma zabıtları de sulh hâkimleri ile birlikte zabıtaı adliye vazifesini görürlerdi. İş kazadan (Canton) sancağa (District) gidiyordu. Çünkü ittiham juri Districté bulunuyordu. Çünkü juri direktörü ismini taşıyan ve District mahkemesi azalarından her altı ayda bir sıra ile seçilen hâkimin merkezi orası idi; ve çünkü tevkifhane sancakta idi. İş sancağa gelmekle juri direktörünün eline gelmiş oluyordu. Sulh hâkimi tarafından yapılmış muamelelerin evrakını tetkik ediyordu, ve maznunu tevkifhanede sorguya çekiyordu. Maznunun 24 saat zarfında sorguya çekilmiş olması mecburî ve bu mecburiyete riayet edilip edilmemiş olduğunu bilmek te faideli olduğundan juri direktörü maznunun cevap ve beyanatlarını muhtevi bir zabıt tanzim eylerdi. Eğer juri direktörü maznunu ittihama mahal görmezse işi 24 saat zarfında District mahkemesine arzederdi, mahkeme kiralın komiserinin mütaleasını aldıktan sonra sırf bu mesele hakkında bir karar verirdi. Eğer juri direktörü ittihama mahal görürse veyahut mahkeme juri direktörünün kararına rağmen ittihama mahal görürse direktör ittihamnameyi yazardı; bu ittihamname juriye arz olunurdu ve İngilizlerin Indictment'ine benzerdi. Direktör işe intizaran tahkikata devam eder, ve sulh hâkimi tarafından dinlenmemiş eski, yeni şahitleri dinlerdi. Eğer cürmün cezası

ağır değilse ve maznun kâfi kefalet göstebilirse muvakkaten tahliyesi mutlaka lâzımdı.

Eğer davada bir şikâyetçi veya vatanî bir muhbir varsa arzeylediğimiz kaideler ehemmiyetli surette tadile uğrar. Eğer şikâyetçi veya vatanî muhbir iki gün zarfında arzıvücut ederse direktör serbestii hareketine artık tamamille sahip olamazdı. Eğer direktör maznunu takip etmeği kabul ederse ya ittihamnamesini şikâyetçi veya vatanî muhbire uyusharak birlikte yazardı. Yahut direktör ile şikâyetçi veya onun gibi addedilen vatanî muhbir arasında ihtilâfı nazar bulunmasından her taraf kendi ittihamnamesini ayrı yazardı ve sonra juri bu ittihamnamelerden birini tercih ederdi.

Eğer direktör maznun aleyhine takibat yapılmasına muhalifse meseleyi yukarda arzeylediğimiz gibi District mahkemesine hallettirtemezdi, şikâyetçi veya vatanî muhbir yalnız olarak bir ittihamname yazardı. Zaten şikâyetçi veya ihbarını tasdik etmiş muhbir sulh hâkiminin reddi muvacehesinde dahi «tesbit edilmiş bu ret dolayısıyla» ittihamlarını doğrudan doğruya ittiham jurisine arzedebilirlerdi.

Bütün ittihamnameler mütaleası alınmak üzere kıralın komiserine arz olunmalı idi. Kıralın komiseri ya «kanun müsaade ediyor» yahut «kanun menediyor» ibarelerini yazmak suretile ittihamnameye ya vizesini yahut veto'sunu kaydederdı. Veto halinde meseleyi District mahkemesi hallederdı. Kıralın komiseri cürmü sabit farzederek icap ettirdiği cezanın mücazâtı terhibiye veya tedibiyeden olup olmadığını tetkik ederdi.

İttiham jurisi sekiz kişiden mürekkepti. İttiham jurisine juri direktörü denilen hâkim riyaset eder ve vazifelerini öğretirdi. Juriye, şahitlerin ifadelerinin zaptından gayrı bütün tahkikat evrakı verilirdi. Evvelâ evrak okunurdu, sonra şahitler dinlenirdi ve hazırsa şikâyetçi veya muhbir taraf ta dinlenirdi. bütün bunlar hafi celsede yapılırdı. Ondan sonra juri direktörü çekilerek jürileri yalnız bırakırdı. Jürilerden en yaşlısı jürinin müzakerelerine riyaset ederdi. Juri reisi ekseriyetin kararını ittihamnamenin altına «evet takibata mahal vardır.» Yahut «hayır takibata mahal yoktur.» İbaresini yazmak suretile ifade eylerdi. Bu cümleler İngilizlerin Found veya Not found düsturunu hatırlatır.

Juri takibata mahal olmadığına karar verir ve maznun da mevküfsa derhal tahliyesi yapılırdı. Eğer juri takibata mahal görürse juri direktörü derhal tevkif edilmemiş maznun aleyhine bir yakalama müzekkeresi isdar eyler. Juri direktörü kefalet ile tahliyeye de karar verebileceği gibi sonradan cinayet mahkemesi de kefalet ile tahliyeye karar verebilirdi.

Bundan sonra iş her vilâyette tesis edilmiş olan ve bir reis ile üç azadan mürekkep cinayet mahkemesine intikal ederdi. Mesaili maddi-

yeyi jüriler takdir ederdi. Bu takdire göre verilecek cezayı mahkeme tayin ve hükmederdi. Her cinayet mahkemesinin yanında bir umumî ittihamcı (Accusateur) public bir de kıral komiseri bulunurdu.

Umumî ittihamcı müntehip bir memur idi ; ittiham jürisi tarafından kabul edilmiş ittiham üzerine cürümleri takip ile mükellefti. Aleyhe olan şahitleri ihzar eyliyordu. Meseleyi arz ediyor ve mahkûmiyeti temin zımmında söz söylüyordu. Umumî ittihamcı hakikaten umumî bir taraf idi. Şikâyetcinin de şahitlerini dinletmek ve ittihamı tutmak salâhiyeti vardı.

Kıralın komiseri kanunun tatbikine nezaret eylemekle mükellef ve mansup bir memurdu. Hükûm jürisinin aleyhe karar vermesi halinde cezanın tatbik edilmesini kıral komiseri talep ederdi.

Cinayet mahkemesi reisi maznunun «adliye evine» gelmesinden itibaren 24 saat zarfında umumî ittihamcının huzurile sorguya çekerti. Bu sorgu hakkında not tutulurdu. Cinayet mahkemesi reisi umumiyetle tahkikata devam edebilirdi, yâni umumî ittihamcı, şahsî taraf ve hatta müttehim tarafından gösterilen yeni şahitleri dinliyebilirdi. Fakat bu mazbut ifadeler jüriyle ne okunur ne de verilirdi. Âdi bir malûmat kabilinden olmak üzere kalırdı.

Hakem jürisinin teşkili hususunda İngiliz usulü takip edilmemişti, ve kabul edilen usulde o kadar memnuniyeti mucip bir şey değildi.

Müntehip olabilen her vatandaş her District kitabesinde bu maksatla tutulan deftere ismini kaydettirmeğe mecburdu. Vilâyete gönderilen bu defterler umumî jüri listesini teşkil ediyordu. Her üç ayda bir bu listelerden iki yüz isim seçiliyordu. Her ayın birisinde cinayet mahkemesi reisi ayın on beşinde açılacak olan devrede jüri edceklerin listesini teşkil ederdi. Bunun için kıral komiserinin ve ketumiyeti muhafaza edeceklerine yemin eden iki belediye memurunun huzurunda iki yüz jürinin ismini havi olan listeyi umumî ittihamcıya verirdi. Umumî ittihamcı bu listede isimleri bulunan kimselerden yirmisini hiç bir mucip sebep göstermeksizin çıkartmak hakkını haizdi. Mütebaki kalan 180 isim bir kaba konurdu, ve on iki jürinin tayini talihe bırakılırdı. Müttehimin de reddetmek hakkı olduğundan kendisine on iki jürinin listesi bildirilirdi. Müttehim yirmi dört saat zarfında reddedeceklerini ederdi. Reddedilenlerin yerine başkalarını yine talih tayin ederdi. Müttehim böylece hiç bir sebep göstermeksizin yirmi ret yapabiliirdi. Yirmiden sonra yapacağı her ret için cinayet mahkemesinin kabul edeceği mucip bir sebep göstermeğe mecburdu. Müteakip ve gıyapta yapılan bu garip ret tarzları bidayetlerde jürinin muntazam işlemesine mani olmuştur.

Müttehim nihayet cinayet mahkemesinin huzuruna çıkartılırdı. Arzylediğimiz üzere mahkeme üç hakimden ve 12 jüriden mürekkepti. Mahkeme huzurunda pek sade şifahî ve alenî bir muhakeme usulü cerevan eylerdi. Jüri önünde cereyan eyliyecek duruşmanın esaslı

hatları 1791 kanununda atılmıştır. Bugün bile değişmemiş olan bu esaslar hakkında burada izahat vermeğe lüzum yoktur. Yalnız muhakeme usulünün şifahiliği prensibi kuvvetli bir surette tezahür ettirilmiştir. Şahitlerin ifadelerinin okunması menedilmişti. Jüriye evrak olarak yalnız ittihamname ve o da mevcutsa keşif zabıtnamelerinden başka bir şey verilemezdi. Şahitlerin ifadelerini tutan zabıtnamelerin jüriye verilmesi de memnu'du.

1791 kanunu delillerin kıymetini takdirden feragat eylemiş yâni kanunî delil sistemini ilga eylemiş ve jürileri delilleri serbestçe takdirden hür ve serbest bırakmıştı. Bu husus jüriye verilen yemin tarzından anlaşılıyordu : « Lehe vealeyhe olan delillerden vicdan ve samimî kanaatleriniz dahilinde hür bir adama yakışan salabet ve bitaraflıkla karar vereceğinize ... Yemin ediyorsunuz. »

1791 kanununun başka bir yerinde de deniyordu ki : « Müttehim ehlinamus ve iffetten olduğuna ve mucibi taan bir hali olmadığına şahit dinletebilir. Jüriler bu şahadete lâzım olan kıymeti verirler. »

1791 kanunu mühim bir noktada İngiliz teamülünden ayrılmıştı. Jürinin üzerinde nüfuzu pek büyük olan İngiliz hâkimi duruşmanın sonunda jüriye mevzuubahs olan ve halli lâzım gelen sualleri şifahî olarak hülâsa eder. Ve ancak şifahî bir talimat verir.

Halbuki Fransız vazi'ı kanunu bu hülâsanın yapılmasını emretmekle beraber mevzuubahs olan ve halli lâzım gelen suallerin yazılı olarak jüriye verilmesini emretmiştir. Jüriler bu suallere ancak « evet » veya « hayır » ile cevap verebileceklerdi. Bu Fransız fikri çok isabetli bir düşünce olmuştur. Sualleri arzette münhasıran iddianameyi takip etmek doğru olmayacaktı. İttihamname fena tanzim edilmiş olabileceği gibi maznunun müdafaasile ve onun tarafından dermeyan edilmiş delillerle de değişmiş olabilirdi. Jürilerin ittihamnamenin muhteviyatı ile takyit eylemek asla adaletle kabili telif olamazdı, binaenaleyh 1) cürüm mevcut ve 2) faili de müttehimse kanun jüriye nisfetin icap ettireceği üçüncü bir beyanda daha bulunmalarını emrediyordu, bu üçüncü beyan müttehimin kast ve taammütle veya kast ve taammüt olmaksızın yahut izarar kastile hareket edip etmemiş olmasına göre fiilin hususî şart ve sebeplerine ait olacaktı. Bütün bu incelikler nasıl hesap edilebilecekti. Bir katil ile bir müdafaai meşrua arasında mevcut olabilecek bütün inceliklerin her biri hakkında jüriler kendi kendilerine mi sual irat edeceklerdi ? binaenaleyh fiilin mahiyetinin ve isnatların kasta ait mevzuubahs edebileceği bütün sualleri dikkatle toplamak ve jüriye arz edip müzakeresinin mevzuu kılmak duruşmaya riyaset eden ve duruşmayı idare eden reise ait olmalıdır. Reis sualleri irat eylemek tarzı hakkında mahkemenin rey'ini aldıktan sonra o sualleri alenen halkın, müttehimin, avukatlarının ve jürinin huzurunda irat eyleyecek ve müzakere sırası hüsnütertîp edilmiş tarzda yazılmış olarak jüriye tevdi edecektir.

Jürinin kararının ittifakla alınması hakkındaki İngiliz teamülü de

muhafaza edilmedi, fakat üç jürinin mücrimiyete veya kasta müteallik müttehim lehine olan re'yinin müttehime istifade ettirmesi esasını kabul eylediler.

Jürilerin reylerini vermeleri tarzı zamanın tiyatro sahnesine yakışan haleti ruhiyesini pek güzel gösterir. Müzakere odası da mahkeme tarafından naip kılınmış bir hâkim, kıralın komiseri ve jürinin şefi toplanıyorlardı. Reisten başlamak üzere her jüri azası biri diğerinin giyabında olmak üzere elini kalbinin üzerine koyarak beyanatını yapardı, sonra kontrol mahiyetinde olmak üzere her beyan için siyah ve beyaz kutudan birine kutunun rengine tevafuk edecek tarzda siyah veya beyaz bilyeyi atardı. Kutular bütün jüri azasının huzurunda açılır ve bilyeler sayılırdı, jüri reisi de neticei müzakereyi duruşmada söylerdi, O zaman hâkimler cezayı tayin için alenî bir müzakereye başlarlardı. En evvel reyini açıkça en genç aza söylerdi reis en son söylerdi.

Jürilerin kararı istinaf edilemezdi. Ceza işlerinde bu husus jüriye bas olmak üzere kalmıştır. Eğer mahkeme müttefikan jürilerin aldandığına kanaat hasıl ederse üç yeni jürinin eski on iki jüriye iltihak eylesesini ve hepsinin beşte dört ekseriyetle rey vermelerini emredebilirdi.

Gerek müttehimin gerekse kıral komiserinin kanun namına temyizi dava eylemeleri mümkündü. Temyiz müddeti üç gündür. Beraat kararı halinde kral komiseri ancak 24 saat zarfında temyiz edebilirdi. Temyiz istidası esaslı merasime riayet edilmemiş veya kanunun yanlış tatbik edilmiş olmasına istinat edebilirdi. Eğer nakzolursa yeni bir cinayet mahkemesi huzurunda dava yeniden başlardı. Eğer nakz, kanunun tatbikında hata edilmiş olduğundan dolayı yapılmışsa ilk jürinin hükmü mahfuz kalır ve dava eski mahkemede görülürdü.

Arzeylediğimiz veçhile 1791 kanununda eski usulden hiçbir şey kalmamıştı. Ve müddeiumumilik müessesesi tamamen yıkılmıştı. Müddeiumumilik vazifesi lüzumsuz olarak umumî ittihamcı ile kıral komiseri arasında taksim edilmiş olduktan başka umumî ittihamcı cürümleri takip eyliyemiyordu. Gerçi umumî ittihamcının vilâyetin bütün zabıta memurları üzerinde hakkı nezareti vardı, ihmalleri halinde onları cinayet mahkemesi huzuruna inzibatî bir tarzda sevk etmek kudretini haizdi; fakat maznun hakkında ittiham kararı verildikten sonra işe müdahale eylesesi itibarile davanın başlamasından sonra tutulan bir avukat gibi gözüküyordu. Umumî ittihamcı yalnız bir zabıtai adliye memurunun rüşvet almakla suçlu bulunması halinde takibat yapabiliirdi.

Bundan gayrı halde umumî ittihamcı kendisine tesadifen verilecek olan ihbarnameyi sulh hâkimine göndermeğe mecburdu. Lâyihanın mazbata muharriri mösyö Duport bu neticeden pek memnundu: « Artık bundan böyle maznun, vatandaşlarının kararile ittiham edilebilecektir. Cemiyet haklarını kullanmak ve maznunu kendi namına takip eylemek vazifesini umumî bir memura tevdi eyliyor. Umumî ittihamcı olan bu